

СОСНИЦЬКА СЕЛИЩНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

**ЗВІТ ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОСНИЦЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА ПЕРІОД ДО 2027 РОКУ ТА
ПЛАНУ ЗАХОДІВ НА 2026–2027 РОКИ З РЕАЛІЗАЦІЇ
СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОСНИЦЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА ПЕРІОД ДО 2027 РОКУ**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
I. ЗМІСТ ТА ОСНОВІ ЦІЛІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОСНИЦЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА ПЕРІОД ДО 2027 РОКУ, ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	8
II. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО СТРАТЕГІЯ СОСНИЦЬКОЇ ГРОМАДИ ТА ЇЇ ПЗР НЕ БУДУТЬ ЗАТВЕРДЖЕНІ	20
III. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ ПІД ЧАС ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ТА ЇЇ ПЗР.....	68
IV. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОСНИЦЬКОЇ ГРОМАДИ, ЇЇ ПЗР, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ	79
V. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОСНИЦЬКОЇ ГРОМАДИ, ЇЇ ПЗР, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ СТРАТЕГІЇ.....	86
VI. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ, ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ В РЕЗУЛЬТАТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОСНИЦЬКОЇ ГРОМАДИ, ЇЇ ПЗР	93
VII. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОСНИЦЬКОЇ ГРОМАДИ ТА ЇЇ ПЗР	107
VIII. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, В ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ	115
IX. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНИТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОСНИЦЬКОЇ ГРОМАДИ, ЇЇ ПЗР ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ	119
X. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....	125
XI. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ	126
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	128

ПЕРЕЛІК ТАБЛИЦЬ

Таблиця 1.1 Структура стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року.....	9
Таблиця 1.2 Аналіз відповідностей цілей Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року стратегічним цілям державної екологічної політики України на період до 2030 року	12
Таблиця 1.3 Аналіз відповідностей цілей Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року стратегічним цілям Стратегії екологічної безпеки та адаптації до змін клімату до 2030 року.....	15

Таблиця 1.4 Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади до 2027 року Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки	16
Таблиця 1.5 Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року	18
Таблиця 2.1 Потенційно небезпечні об'єкти на території Сосницької громади, 2025 р.....	22
Таблиця 2.2 Сосницька територіальна громада: геоморфологічне районування	23
Таблиця 2.3 Динаміка викидів до атмосферного повітря Чернігівської області від основних джерел забруднення, тис. т.	25
Таблиця 2.4 Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря в цілому по Чернігівській області, в тис. т.....	26
Таблиця 2.5 Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферне повітря.....	26
Таблиця 2.6 Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення, тон	27
Таблиця 2.7 Викиди забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення за видами забруднюючих речовин у 2018/2020 рр., тис. тон.....	28
Таблиця 2.8 Населені пункти Сосницької громади, що відносилися до зони посиленого радіоактивного контролю	30
Таблиця 2.9 Об'єкти інженерної інфраструктури на території Сосницької територіальної громади.....	34
Таблиця 2.10 Річки на території Сосницької територіальної громади.....	34
Таблиця 2.11 Штучні водні об'єкти на території Сосницької громади.....	35
Таблиця 2.12 Найбільші промислові водокористувачі на території Сосницької громади	36
Таблиця 2.13 Перелік основних родовищ корисних копалин на теренах Сосницької громади	36
Таблиця 2.14 Площа порушених, відпрацьованих та рекультивованих земель по Чернігівській області станом на 01.01.2017	39
Таблиця 2.15 Структура земельного фонду Сосницької громади в розрізі категорій земель. 40	
Таблиця 2.16 Найбільші землекористувачі Сосницької громади станом на станом на 01.01.2025.....	41
Таблиця 2.17 Об'єкти природно-заповідного фонду на теренах Сосницької громади.....	46
Таблиця 2.18 Смарагдова мережа на території Сосницької громади	48
Таблиця 2.19 Пам'ятки архітектури на території Сосницької територіальної громади	50
Таблиця 2.20 Приміщення, що знаходяться на балансі КП «Сосницьке комунально-житлове управління»	51
Таблиця 2.21 Стан житлового фонду Сосницької громади.....	52
Таблиця 2.22 Використання води у Сосницькій громаді у 2024 р., млн. м	53
Таблиця 2.23 Характеристики системи життєзабезпечення Сосницької громади.....	54
Таблиця 2.24 Динаміка утворення відходів I–IV класу небезпеки, тон.....	56
Таблиця 2.25 Населення Сосницької громади в розрізі старостинських округів та населених пунктів, на 1 січня відповідного року	58
Таблиця 2.26 Динаміка природного та міграційного приросту населення у Сосницькій громаді (на 1 січня відповідного року)	59
Таблиця 2.27 Стан поширеності (хворобливості) та смертності населення Сосницької громади (на 100 тис. населення).....	63

Таблиця 2.28 Перелік місцевих програм розвитку Сосницької громади, що мають екологічне спрямування.....	66
Таблиця 3.1 Вплив цілей Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року на компоненти навколишнього природного середовища	68
Таблиця 4.1 Ключові потенційні екологічні проблеми та ризики та їхні зв'язки з документом державного планування.....	79
Таблиця 5.1 Порівняння Стратегії державної екологічної політики України та Стратегії розвитку Сосницької громади в розрізі стратегічних та оперативних цілей.....	87
Таблиця 6.1 Оцінка ймовірного впливу на довкілля завдань та шляхів реалізації Стратегії розвитку Сосницької громади.....	93
Таблиця 6.2 Оцінка ймовірного впливу на довкілля завдань та шляхів реалізації Стратегії розвитку Сосницької громади.....	103
Таблиця 7.1 Пропозиції додаткових заходів до проєктів Плану заходів із впровадження Стратегії Сосницької громади на 2026–2027 роки.....	107
Таблиця 9.1 Потенційні індикатори для здійснення моніторингу документу державного планування.....	120

ПЕРЕЛІК РИСУНКІВ

Рисунок 2.1. Сосницька громада на карті Чернігівської області	20
Рисунок 2.2. Територіальні громади, що мають міжнародні, безпекові обмеження	20
Рисунок 2.3. Зони впливу великих міст Чернігівської області та прилеглих областей	20
Рисунок 2.4. Чисельність мешканців населених пунктів Сосницької громади, станом на 01.06.2025.....	21
Рисунок 2.5 Викиди забруднюючих речовин і парникових газів до атмосферного повітря від стаціонарних джерел забруднення, тис. т	25
Рисунок 2.6 Гідрографічне та водогосподарське районування басейну р. Десна	31
Рисунок 2.7 Гідрологічне районування України	32
Рисунок 2.8. Структура ґрунтів Сосницької громади	39
Рисунок 2.9. Структура земельного фонду Сосницької громади в розрізі категорій земель ..	40
Рисунок 2.10. Найбільші землекористувачі Сосницької громади станом на станом на 01.01.2025.....	41
Рисунок 2.11. Ключові та сполучні території Сосниччини	43
Рисунок 2.12. Об`єкти природно-заповідного фонду на території Сосницької громади.....	45
Рисунок 2.13 Смарагдова мережа на території Сосницької громади.....	48
Рисунок 2.14. Співвідношення жителів за старостинськими округами Сосницької громади...	59
Рисунок 2.15. Співвідношення жителів за Сосницької громади за віком.....	59
Рисунок 2.16 Кількість жителів у населених пунктах Сосницької громади.....	60
Рисунок 2.17 Співвідношення вікових характеристик жителів Сосницької громади за старосинськими округами	61
Рисунок 2.18 Статеві-вікова піраміда населення Сосницької громади	62
Рисунок 2.19 Мережа первинної ланки охорони здоров'я Сосницької селищної ради станом на 01.06.2025.....	64

ВСТУП

Резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 були проголошені глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року. Для забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства й держави, досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини та громадянина Указом Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року № 722 регламентовано підтримку досягнення глобальних цілей сталого розвитку та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки вітчизняного розвитку.

У попередні роки органи державної влади України поширили низку міжнародних та розробили кілька національних підзаконних нормативно-правових та адміністративних актів, спрямованих на їхнє виконання, зокрема: «Стратегія формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2026 роках, що затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.05.2024 № 483-р, «Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 р.», що затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України 21.04.2021 № 443-р, «Операційний план заходів із реалізації у 2024–2026 рр. Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 р.» (розпорядження Кабінету міністрів України від 30.05.2024 № 483-р.). З огляду на обставини війни виконання окремих положень зазначених нормативно-правових актів (НПА) триває.

Низка діючих документів стосуються окремих напрямів – відходів, зрошення та дренажу, управління лісами, водними ресурсами, а саме: «Національний план управління відходами до 2033 року» (затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2024 № 1353-р), «Стратегія зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року» (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 688-р), «План заходів із реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 р.» що затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 1567-р.; «Водна стратегія України на період до 2050 року» (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134), «Державна стратегія управління лісами України до 2035 року» (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1777-р), «Операційний план заходів з реалізації у 2025–2027 роках державної стратегії управління лісами України до 2035 року» (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.11.2025 № 1356), рішення Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель опустелюванням що створена згідно постанови Кабінету Міністрів України від 18.01.2020 № 20, зокрема, стосовно схвалення представлених НААН добровільних національних завдань щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель за напрямом «Підтримання вмісту органічної речовини (гумосу) у ґрунтах», а також допоміжних заходів щодо досягнення НРДЗ за напрямом «Відновлення зрошення і поліпшення екологомеліоративного стану зрошуваних земель» та «Відновлення та стале використання торфовищ». Відповідні завдання та заходи щодо НРДЗ також зазначені у рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 № 111/2021 «Про виклики і загрози безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації».

Згідно нормативним вимогами планувальні та проектні рішення мають супроводжуватися оцінками екологічних наслідків їх реалізації. Відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» такій оцінці підлягає Стратегія розвитку Сосницької селищної територіальної громади Корюківського району Чернігівської області на період до 2027 року та План заходів на 2026–2027 роки з реалізації Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади Чернігівського району Чернігівської області на період до 2027 року (далі – Стратегія та ПЗР).

Стратегія розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року та План заходів на 2026–2027 роки з реалізації Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року зорієнтовані на розвиток згуртованої та

приятної до довкілля громади, комфортної та безпечної громади з розвинутою сферою сервісу та відпочинку.

Стратегія розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року та її ПЗР на 2026–2027 роки відповідають засадам державної політики України з захисту довкілля, визначеним Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року» та розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 №1363-р «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року». Стратегію та ПЗР також узгоджено з пріоритетами та цілями стратегічних документів державного та регіонального рівня: Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 роки (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 13.08.2024 № 940 «Про внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки»), Планом управління річковим басейном Дніпра на 2025–2030 роки (затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.11.2024 № 1077) та Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року. Зазначений документ затверджений рішенням 21-ї сесії Чернігівської обласної ради VII скликання від 18.12.2019 № 4-21/VII в редакції рішення XXII сесії обласної ради VIII скликання від 14.03.2025 № 3-22/VIII «Про внесення змін до Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року».

Відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 № 2354 стратегічна екологічна оцінка (далі – СЕО) – це процедура визначення, опису та оцінювання можливих негативних наслідків виконання та реалізації документів державного планування (далі – ДДП) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків, яка включає визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки, складання звіту про стратегічну екологічну оцінку, проведення громадського обговорення та консультацій (за потреби – транскордонних консультацій), врахування у документі державного планування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій, інформування про затвердження документа державного планування.

Метою СЕО є забезпечення високого рівня захисту навколишнього середовища, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, сприяння інтеграції екологічних міркувань і підготовку документів державного планування з метою досягнення сталого розвитку. Це системний та комплексний інструмент оцінки, що підтримує та інформує про процес прийняття управлінських рішень суб'єктами діяльності, які можуть мати можливі екологічні наслідки.

СЕО здійснюється на засадах законності та об'єктивності, гласності, участі громадськості, наукової обґрунтованості, збалансованості інтересів, комплексності, запобігання екологічній шкоді, довгострокового прогнозування, достовірності та повноти інформації у проекті документа, міжнародного екологічного співробітництва.

Під час підготовки Звіту про СЕО Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року та її ПЗР на 2025–2027 роки було враховано зауваження департаменту екології та природних ресурсів Чернігівської обласної державної адміністрації щодо п.2 – необхідності зазначити зв'язок Стратегії з наявними місцевими цільовими програмами, а також пропозиції зазначеного Департаменту (лист від 02.02.2026 № 06-11/257) до повідомлення та Звіту щодо необхідності включати інформацію, яка має безпосереднє відношення до ДДП з урахуванням змісту і рівня його деталізації, інші рекомендації. Також враховані рекомендації до підготовки Звіту СЕО, що надані управлінням охорони здоров'я Чернігівської облдержадміністрації (лист від 29.01.2026 № 01-07/589).

Крім того, Звіт про СЕО проекту стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року та її ПЗР на 2025–2027 роки з реалізації містить опис впливу реалізації Стратегії та ПЗР на здоров'я населення громади. Щоправда, його здійснення було дещо ускладнене з огляду на відсутність в Україні нормативно-методичної документації з

питань СЕО ймовірних наслідків виконання документів державного планування на здоров'я населення. Разом з тим, під час підготовки Звіту з СЕО Стратегії та ПЗР було проаналізовано ризики виникнення соціальних конфліктів унаслідок реалізації Стратегії та ПЗР. За результатами аналізу констатовано відсутність підстав для виникнення у громаді соціальних конфліктів, адже процес розробки Стратегії та ПЗР відбувався публічно та прозоро (через офіційний веб-сайт та офіційні сторінки селищної ради в соціальних мережах повідомлялося про початок роботи над проектом Стратегії та ПЗР, визначено терміни та форми подання пропозицій до них від зацікавлених сторін, проведено відкриті розширені засідання Робочої групи, оприлюднено на офіційному веб-сайті селищної ради проекти Стратегії та ПЗР, організовано їх громадське обговорення). Тож Стратегія та ПЗР – документи, що враховують спільні інтереси та бачення розвитку громади, та зорієнтовані на забезпечення покращення рівня життя усіх її мешканців та мешканок.

Звіт з СЕО Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року та її ПЗР на 2026–2027 роки розроблено з врахуванням Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування, затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296. Для підготовки Звіту про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року та її ПЗР розпорядженням Сосницької селищного голови від 11.11.2024 № 157.1-а «Про створення робочої групи з актуалізації Стратегії розвитку Сосницької територіальної громади на 2025–2027 рр.» було утворено Робочу групу, яка займалася розробкою проекту Стратегії, її ПЗР та проведенням їх стратегічної екологічної оцінки – під керівництвом селищного голови Андрія Портного.

Під час проведення СЕО Стратегії та ПЗР було оприлюднено заяву про визначення обсягів СЕО на офіційному веб-сайті Сосницької селищної ради за посиланням <https://sosnitsa-rada.gov.ua/static-pages/strategiya-rozvitku> рубрика «Стратегія розвитку Сосницької громади» та у медіа. Зауваження та пропозиції від громадськості під час громадського обговорення заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки не надходили.

І. ЗМІСТ ТА ОСНОВІ ЦІЛІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОСНИЦЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА ПЕРІОД ДО 2027 РОКУ, ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

СЕО охоплює аналіз ймовірного впливу на стан довкілля, умови життєдіяльності та здоров'я населення Сосницької селищної територіальної громади за умови реалізації Стратегії. Тому об'єктом аналізу є визначені у Стратегії стратегічні, оперативні цілі та завдання.

Стратегію визначено таке **стратегічне бачення** Сосницької громади:

Сосницька громада – Довженків край, екологічно дружній, безпечний, привабливий для життя. Територія сталого розвитку з інноваційним агровиробництвом та переробкою, розвинутою сферою туристично-рекреаційних послуг, успішним малим підприємництвом. Соціально-відповідальна, творча та самодостатня спільнота рівних можливостей

Стратегічне бачення розвитку Сосницької селищної територіальної громади досягатиметься завдяки реалізації трьох стратегічних цілей, кожна з яких включає низку оперативних цілей та завдань.

Стратегічна ціль 1. Конкурентоспроможна розумна економіка громади

Перша стратегічна ціль «Конкурентоспроможна розумна економіка громади» досягається через чотири оперативні цілі:

- 1.1. Конкурентоспроможна розумна економіка громади
- 1.2. Конкурентоспроможна туристично-рекреаційна сфера та динамічні креативні індустрії
- 1.3. Сприятливе середовище для підприємництва та інвестування

Стратегічна ціль 2. Кліматично стійка низьковуглецева громада з комфортним життєвим простором

Друга стратегічна ціль «Кліматично стійка низьковуглецева громада з комфортним життєвим простором» досягається через чотири оперативні цілі:

- 2.1. Громада, яка ефективно управляє природними ресурсами та відходами
- 2.2. Енергоефективна громада – локальний енергетичний острів
- 2.3. Сучасна та інклюзивна дорожня інфраструктура з екологічною стійкістю та доступним транспортним сполученням
- 2.4. Кліматично стійка та адаптована громада

Стратегічна ціль 3. Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом

Третя стратегічна ціль «Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом» досягається через досягнення трьох оперативних цілей:

- 3.1. Безпечна та стійка громада з розвинутою системою особистої безпеки й реагування на ризики
- 3.2. Розвинений людський капітал та сильна локальна ідентичність громади
- 3.3. Інституційно спроможна громада з розвинутою цифровою доступністю та активною громадською участю
- 3.4. Соціально відповідальна, інклюзивна та безбар'єрна спільнота
- 3.5. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я, спорту та реабілітації

Таблиця 1.1 Структура стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року

Стратегічна ціль 1. Конкурентоспроможна розумна економіка громади	
Оперативні цілі	Завдання
1.1. Стале та інноваційне мале агровиробництво й локальна переробка	1.1.1. Сприяти впровадженню сучасних аграрних технологій виробництва та збуту продукції а також цифрових рішень серед мікро- та малих товаровиробників
	1.1.2. Стимулювати виробництво екологічно чистих та органічних продуктів
	1.1.3. Стимулювати розвиток локальної переробки та коротких ланцюгів постачання
1.2. Конкурентоспроможна туристично-рекреаційна сфера та динамічні креативні індустрії	1.2.1. Сприяти створенню нової та модернізації існуючої туристично-рекреаційної інфраструктури
	1.2.2. Розробити та впровадити нові туристичні продукти та маршрути
	1.2.3. Впровадити цифрові технології до туристично-рекреаційної сфери громади
	1.2.4. Створити платформи для спільної роботи митців, дизайнерів та підприємців
1.3. Сприятливе середовище для підприємництва та інвестування	1.3.1. Створити комплекс містобудівної документації громади
	1.3.2. Створити інвестиційний портфель громади та забезпечити його промоцію
	1.3.3. Забезпечити підтримку мікро- та малого бізнесу, його інноваційних стартапів
	1.3.4. Розробити символіку та брендбук громади, забезпечити їх промоцію
Стратегічна ціль 2. Кліматично стійка низковуглецева громада з комфортним життєвим простором	
Оперативні цілі	Завдання
2.1. Громада, яка ефективно управляє природними ресурсами та відходами	2.1.1. Збільшити доступ населення до централізованого водопостачання та модернізувати систему водовідведення в громаді
	2.1.2. Створити систему роздільного збору, сортування та вивезення на переробку побутових відходів
	2.1.3. Стимулювати екологічну свідомість жителів громади та впроваджувати цифровий моніторинг природних ресурсів і відходів
	2.1.4. Сприяти сталому та відповідальному використанню природних ресурсів
2.2. Енергоефективна громада – локальний	2.2.1. Збільшити локальну генерацію за рахунок відновлювальних джерел енергії

енергетичний острів	2.2.2. Підвищити енергоефективність будівель та систем комунальної сфери
2.3. Сучасна та інклюзивна дорожня інфраструктура з екологічною стійкістю та доступним транспортним сполученням	2.3.1. Забезпечити модернізацію доріг та вулиць із супутньою інфраструктурою на засадах інклюзії та екологічної стійкості 2.3.2. Створити безпечні велосипедні та пішохідні маршрути 2.3.3. Покращити доступність громадського транспорту та стимулювати його цифровізацію
2.4. Кліматично стійка та адаптована громада	2.4.1. Збільшення зелених зон та природних бар'єрів для захисту від екстремальних погодних явищ 2.4.2. Сприяти відновленню екосистем та рекультивації антропогенно змінених земель 2.4.3. Покращити кліматичну обізнаність та готовність до змін клімату жителів громади 2.4.4. Впровадити цифровий моніторинг кліматичних ризиків
Стратегічна ціль 3. Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом	
Оперативні цілі	Завдання
3.1. Безпечна та стійка громада з розвинутою системою особистої безпеки й реагування на ризики	3.1.1. Посилити спроможність системи цивільного захисту громади та реагування на надзвичайні ситуації, підтримки цивільного порядку та громадської безпеки 3.1.2. Впровадити системи раннього попередження та інформування жителів про ризики й посилити спроможність громади до реагування на кризові ситуації 3.1.3. Створити систему багатофункціональних безбар'єрних укриттів, що інтегровані у публічний простір громади 3.1.4. Розширити та модернізувати мережу вуличного освітлення громади з урахуванням безпеки та енергоефективності 3.1.5. Розвинути систему відеоспостереження громадського простору на теренах громади 3.1.6. Запровадити комплексну систему запобігання безпритульності тварин
3.2. Розвинений людський капітал та сильна локальна ідентичність громади	3.2.1. Підвищити якість та доступність освіти на всіх рівнях, забезпечивши сучасні та безбар'єрні умови надання освітніх послуг 3.2.2. Залучити жителів громади до розвитку навичок, що зорієнтовані на сучасні економічні, технологічні та соціальні виклики 3.2.3. Підтримати культурні ініціативи, що зорієнтовані на розвиток місцевих традицій та локальної ідентичності

	3.2.4. Модернізувати інфраструктуру закладів культури, забезпечивши безбар'єрність, енергоефективність та сучасні технології
3.3. Інституційно спроможна громада з розвинутою цифровою доступністю та активною громадською участю	3.3.1. Підвищити цифрову доступність публічних послуг та посилити інституційну спроможність селищної ради
	3.3.2. Розробити ГІС громади, запровадити інші інноваційні рішення для покращення управління територією
	3.3.3. Сприяти залученню громадськості до прийняття управлінських рішень та участі в їх реалізації
3.4. Соціально відповідальна, інклюзивна та безбар'єрна спільнота	3.4.1. Покращити систему соціальних послуг та підтримки вразливих груп населення на засадах адресності та якості
	3.4.2. Забезпечити рівний доступ до публічних послуг та простору для всіх груп населення
	3.4.3. Впровадити принципи безбар'єрності у просторовому плануванні та публічній інфраструктурі громади відповідно до універсального дизайну
	3.4.4. Забезпечити умови для адаптації ветеранів російсько-української війни до мирного життя та підвищити обізнаність цивільного населення до їхніх потреб
	3.4.5. Організувати створення та облаштування тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та інших вразливих груп населення
3.5. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я, спорту та реабілітації	3.5.1. Посилити кадрову спроможність системи охорони здоров'я громади та створити умови для залучення медичних працівників
	3.5.2. Модернізувати інфраструктуру закладів охорони здоров'я з врахуванням доступності та впровадити цифрові рішення для посилення її спроможності
	3.5.3. Розвинути систему реабілітаційних послуг у громаді
	3.5.4. Розвинути профілактику захворювань та зміцнення громадського здоров'я
	3.5.5. Сприяти зміцненню здоров'я населення громади через розвиток та ефективне використання спортивної інфраструктури

Стратегічними цілями державної екологічної політики України, відповідно до Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» визначено:

Ціль 1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва.

Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України.

Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України.

Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення.

Ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

Аналіз відповідності стратегічних цілей Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади до 2027 року стратегічним цілям державної екологічної політики, визначеним Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (далі – стратегічні цілі державної екологічної політики), наведено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 Аналіз відповідностей цілей Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року стратегічним цілям державної екологічної політики України на період до 2030 року

Стратегічні цілі державної екологічної політики	Стратегічні цілі розвитку Сосницької селищної територіальної громади до 2027 року		
	Конкурентоспроможна розумна економіка громади	Кліматично стійка низьковуглецева громада з комфортним життєвим простором	Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом
1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва	+	++	+
2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	+	++	0
3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України	+	++	++
4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	+	++	0
5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління	+	+	++

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

- ++ – цілі Стратегії узгоджені зі стратегічними цілями державної екологічної політики;*
- + – цілі Стратегії та стратегічні цілі державної екологічної політики опосередковано узгоджуються на рівні оперативних цілей та завдань;*
- 0 – цілі Стратегії та стратегічні цілі державної екологічної політики нейтральні по відношенню одні до одних;*
- – цілі Стратегії та стратегічні цілі державної екологічної політики не узгоджуються, але можуть бути узгоджені; в межах наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей Стратегії та стратегічних цілей державної екологічної політики;*
- – цілі Стратегії та стратегічні цілі державної екологічної політики принципово суперечать одні одним; необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей Стратегії Сосницької селищної територіальної громади.*

Стратегічна ціль №1 «**Конкурентоспроможна розумна економіка громади**» спрямована на підвищення конкурентоспроможності економіки Сосницької громади за умов російсько-української війни та у перші післявоєнні роки. Відповідно – збільшення зайнятості населення, зростання податкових та неподаткових надходжень до селищного бюджету від економічної активності, насамперед, місцевих жителів – шляхом використання наявного потенціалу та конкурентних переваг громади. Наголос робиться саме внутрішніх інвесторах, адже значних сподівань на зацікавленість бізнесу ззовні з огляду на безпекову ситуацію немає.

Тим не менше діяльність що передбачається стратегічною ціллю, покликана покращити інвестиційний клімат в цілому. Зрештою, зацікавленість бізнесу в розвитку – це

завжди співвідношення між можливими прибутками та ступенем ризику. Громада вважає, що останні можна дещо зменшити через різні механізми державно-приватного партнерства. Він здатен протидіяти несприятливим зовнішнім умовам на відстані в кілька десят кілометрів від кордону з рф.

При цьому застосовуватиметься базовий принцип політики ЄС у сфері розвитку малого і середнього підприємництва «Спочатку думай про мале» (Think Small First). Для громади це означає, що підтримуватимуться такі ключові напрямки – малі сільськогосподарські підприємства та незареєстровані офіційно домогосподарства, які теж працюють на ринок; сільгосппереробка з орієнтацією на виробництво крафтової та органічної продукції; локальні торгівельні бренди; локальні сервіси, в насамперед – туристичні. Також стимулюватиметься поширення послуг ІТ-сфери. З огляду на відомість громади як батьківщини Олександра Довженка, тісного зв'язку Сосниччини з іншими знаними постатями та подіями, значний відпочинковий потенціал Придесення в сфері сервісу особлива увага приділятиметься розвитку туристично-рекреаційного комплексу. Цільова аудиторія – громадяни України середнього достатку, які б хотіли отримати звичний для них рівень сервісу на відносно невеликій відстані від дому (2 – 3 години) за менші гроші, ніж за кордоном. З огляду на проживання в місцевості, що в будь-якому разі наближена до країни-агресора вплив цього фактору на території Сосницької громади їх не відлякуватиме. Зрештою це дозволить зробити економіку громади більш різноманітною, отже – стійкою

При цьому враховуватимуться засади сталого розвитку, отже – дбайливе, ощадливе для довкілля використання природних ресурсів у випадку виробництва, безбар'єрності – в випадку розвитку сервісів.

Для досягнення стратегічної цілі робитимуться наголоси на впровадженні інновацій до традиційної діяльності (як в аграрному секторі, так і промисловому), активізації досі стагнуючих, але перспективних сфер (туризм). Громада впорядкує свою містобудівну документацію, без якої важко розраховувати на розвиток території, проведе промоційні кампанії щодо своїх можливостей, а перед тим розробить власну символіку, що сприятиме збільшення її маркетингової впізнаваності серед інших територіальних громад.

Стратегічна ціль № 2 «**Кліматично стійка низьковуглецева громада з комфортним життєвим простором**» спрямована на забезпечення умов для довгострокового сталого розвитку громади за допомогою адаптації життя та діяльності до змін клімату, а також – скорочення викидів до атмосфери та створення безпечнішого, екологічнішого, комфортного середовища для людини.

Зазначена ціль є відповіддю на виклики, що пов'язані зі зміною клімату, погіршення стану довкілля внаслідок антропогенного засмічення: засмічення побутовими відходами, збільшення шкідливих викидів до атмосфери, що пов'язано переважно великим споживанням енергоресурсів, скидання неочищених або ж погано очищених стоків та ін. Відсутність системної політики адаптації до змін клімату підвищують вразливість громади, особливо її природного середовища та провідного аграрного сектору, опосередковано – переробки. А згадані тенденції до засмічення території суперечать оголошеному громадою прагненню стати екологічною, туристично-привабливою, отже мають бути змінені.

Стратегічна ціль базується на розумінні того, що в основі вибору людини місця проживання не лише матеріальні статки, але низка інших факторів, першочергове місце серед яких належить довкіллю – чисті вода, повітря, територія. А також суміжні складові комфорту – хороші дороги та транспортне сполучення, благоустрій, сучасні громадські простори. Якісне середовище проживання безпосередньо впливає на демографічну стійкість громади, розвиток людського капіталу та місцевої економіки.

В Сосницькій громаді зазначені складові є, причому домінанта привабливості – річка Десна з її малими притоками та значні лісовкриті площі. З огляду на критичну демографічну ситуацію громада сподівається, що за допомогою реалізації стратегічної цілі вдасться привернути увагу потенційних трудових переселенців, насамперед, ВПО, до Сосниччини як до привабливого місця для постійного проживання.

Стратегічна ціль № 3 «**Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом**» має на меті сформувати територіальну спільноту з високим рівнем довіри, солідарності, управлінських, освітніх, культурних, цифрових послуг, із гарними умовами для особистої безпеки та збереження здоров'я. Це комплексна ціль, що спрямована на розвиток жителів територіальної громади та зміцнення їхньої локальної ідентичності.

Реалізація цілі необхідна для сталого розвитку громади за умов російсько-української війни що триває та навіть після її завершення, адже фактор гострої демографічної кризи (якщо не катастрофи), браку людських ресурсів залишатиметься чинним ще тривалий час. Супутні, але важливі виклики – цифрова трансформація та зростання соціальних проблем.

Необхідною передумовою збереження людського капіталу громади та його наступного якісного розвитку є інвестування до сфери безпеки – як особистої, так і колективної, що передбачає зміцнення відповідних інституцій та розширення мережі сучасної безпекової інфраструктури. А розвиток людського капіталу як основи для економічного зростання передбачає пріоритетні публічні інвестиції в освіту. Звідси увага до неї на всіх її рівнях та напрямках. Йдеться не лише про дітей та підлітків, а й про дорослих. В останньому випадку – щодо про набуття навичок, необхідними для подолання виключення з суспільного життя мешканців та мешканок старшого віку (через цифрову трансформацію). Ціль значну увагу приділяє іншим складовим розвитку людського капіталу – культурі, здоров'ю, соціальній сфері. Щодо останньої, то, крім традиційних напрямів, вона зорієнтована й на підтримку ветеранів російсько-української війни.

Ціль також передбачає зміни в системі управління громадою, зокрема – просування її цифровізації, а також діяльності, що спрямована на стимулювання громадської активності, росту залучення жителів до розробки, ухвалення та впровадження управлінських рішень.

Стратегічна ціль ураховує обмеженість ресурсів та скорочення державної допомоги на розвиток соціально-гуманітарної сфер як наслідок російсько-української війни. Тому вона спрямована на ширше залучення громадських ініціатив, міжнародної технічної допомоги. Ціль значною мірою зорієнтована на менш вартісні, «м'які» проекти, отже – розвиток компетентностей людини. Втім вона передбачає й «тверді» проекти, що необхідні для соціально-гуманітарної сфери – управління, освіти, охорони здоров'я, спорту, культури (з врахуванням вимог інклюзії та безпеки).

У Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 №1363-р, визначено дванадцять стратегічних цілей для підвищення рівня екологічної безпеки, зменшення впливів та наслідків зміни клімату в Україні:

- зменшення рівня промислового забруднення;
- створення ефективної системи хімічної безпеки;
- забезпечення раціонального використання природних ресурсів;
- досягнення «доброго» екологічного стану вод;
- забезпечення сталого лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до зміни клімату;
- створення правових та економічних підстав для запровадження ієрархії поводження з відходами;
- підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку природно-заповідного фонду в Україні;
- посилення адаптаційної спроможності та стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату;

- стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону;
- включення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні, регіональні стратегії, плани управління річковими басейнами;
- підвищення обізнаності представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері навколишнього природного середовища, з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату.

Аналіз відповідності цілей Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року стратегічним цілям Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 року № 1363-р, представлено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3 Аналіз відповідностей цілей Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади до 2027 року стратегічним цілям Стратегії екологічної безпеки та адаптації до змін клімату до 2030 року

Стратегічні цілі Стратегії екологічної безпеки та адаптації до змін клімату до 2030 року	Стратегічні цілі розвитку Сосницької селищної громади до 2027 року		
	Конкурентоспроможна розумна економіка громади	Кліматично стійка низьковуглецева громада з комфортним життєвим простором	Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом
1. Зменшення рівня промислового забруднення	++	+	0
2. Створення ефективної системи хімічної безпеки	+	+	0
3. Забезпечення раціонального використання природних ресурсів	++	++	+
4. Досягнення «доброго» екологічного стану вод	+	++	0
5. Забезпечення сталого лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до зміни клімату	+	++	+
6. Створення правових та економічних підстав для запровадження ієрархії поводження з відходами	+	++	+
7. Підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища	+	++	+
8. Збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку природно-заповідного фонду в Україні	+	++	+
9. Посилення адаптаційної спроможності та стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату	+	++	+
10. Стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя після відновлення територіальної цілісності України в межах її	0	0	0

міжнародно визнаного державного кордону			
11. Включення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні, регіональні стратегії, плани управління річковими басейнами	0	++	+
12. Підвищення обізнаності представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері навколишнього природного середовища, з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату	+	+	++

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

- ++ – цілі Стратегії узгоджені зі стратегічними цілями державної екологічної політики;*
- + – цілі Стратегії та стратегічні цілі державної екологічної політики опосередковано узгоджуються на рівні оперативних цілей та завдань;*
- 0 – цілі Стратегії та стратегічні цілі державної екологічної політики нейтральні по відношенню одні до одних;*
- – цілі Стратегії та стратегічні цілі державної екологічної політики не узгоджуються, але можуть бути узгоджені; в межах наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей Стратегії та стратегічних цілей державної екологічної політики;*
- – цілі Стратегії та стратегічні цілі державної екологічної політики принципово суперечать одні одним; необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей Стратегії Сосницької селищної територіальної громади.*

Реалізація Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади до 2027 року сприятиме виконанню Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки та оновленої в березні 2025 р. Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період 2021–2027 років.

У серпні 2024 р. Кабінет Міністрів України своєю постановою затвердив нову редакцію Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки: змінилися оперативні цілі та завдання, водночас стратегічні цілі залишилися тими самими. При цьому функціональні типи територій не були визначені. Опосередкована інформація міститься в експертних розробках, підготовлених на замовлення уряду (мапи). Відповідно до них територія Сосницької громади віднесена до так званого фронтиру, більше того – до стокілометрової небезпечної зони. Отже, саме з цієї точки зору варто розглядати застосування положень зазначеного документу до Сосницької селищної територіальної громади.

Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Сосницької громади до 2027 року до нової редакції Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки проведено у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки

Стратегічні та оперативні цілі ДСРР 2027	I. Конкурентоспроможна розумна економіка громади	Оперативні Цілі			II. Кліматично стійка низьковуглецева громада з комфортним життєвим простором	Оперативні Цілі				III. Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом	Оперативні цілі						
		1.1. Стале та інноваційне мале агровиробництво й локальна переробка	1.2. Конкурентоспроможна туристично-рекреаційна сфера та динамічні креативні індустрії	1.3. Сприятливе середовище для підприємництва та інвестування		2.1. Громада, яка ефективно управляє природними ресурсами та відходами	2.2. Енергоефективна громада – локальний енергетичний острів	2.3. Сучасна та інклюзивна дорожня інфраструктура з екологічною стійкістю та доступним транспортним сполученням	2.4. Кліматично стійка та адаптована громада		3.1. Безпечна та стійка громада з розвинутою системою собою безпеки й реагування на ризики	3.2. Розвинений людський капітал та сильна локальна ідентичність громади	3.3. Інституційно спроможна громада з розвинутою цифровою доступністю та активною громадською участю	3.4. Соціально відповідальна, інклюзивна та безбар'єрна спільнота	3.5. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації		
Стратегічна ціль I. Формування згуртованої держави в соціальному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах																	
1.1. Забезпечення інтегрованого розвитку територій з урахуванням інтересів майбутніх поколінь		+	+	+		+	+	+	+		+	+	+	+	+		
1.2. Задоволення потреби населення у якісних адміністративних і публічних послугах												+	++				
1.3. Соціальний захист ветеранів війни та їх сімей, ВПО та інших вразливих груп														++			
Стратегічна ціль II. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів																	
2.1. Інфраструктура, стійка до безпекових, соціальних та економічних викликів						+	+	++			++		+	+	+		
2.2. Сильна, спроможна та конкурентоздатна регіональна економіка		++	++	++													
Стратегічна ціль III. Розбудова ефективного багаторівневого врядування																	
3.1. Розвиток інституційної спроможності органів публічної влади з урахування практик ЄС													++				
3.2. Розвиток різних форм співробітництва та управління публічними інвестиціями						+	+	+	+		+	+	+	+	+		

У клітинках зазначається ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як «++» (сильний зв'язок) або «+» (опосередкований зв'язок).

Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади до 2027 року Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період 2021–2027 року проведено у таблиці 1.5. Діюча редакція Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року була затверджена рішенням XXII сесії

3.1. Відновлення та розвиток бізнесу	+	+	+															
3.2. Стимулювання економічної активності та підвищення конкурентоспроможності місцевих виробників	+	+	+															
3.3. Прискорений інноваційний розвиток пріоритетних сфер смарт-спеціалізації регіону																		
3.4. Відновлення та сталий розвиток агропромислового комплексу	++		+															
3.5. Забезпечення продуктивної та вільно обраної зайнятості громадян	+	+	+															
Стратегічна ціль IV. Збереження і розвиток людського потенціалу																		
4.1. Сучасний освітній простір												++	+					
4.2. Підвищення якості, доступності медичних послуг та покращання ментального і фізичного здоров'я населення													+				++	
4.3. Якісні соціальні послуги, нова ветеранська політика													+	++				
4.4. Культурний і духовний розвиток та формування національної ідентичності												++	+					
Стратегічна ціль V. Розвиток ефективного багатовекторного врядування з врахуванням процедур та кращих практик ЄС																		
5.1. Підвищення інституційної спроможності громад з урахуванням кращих практик ЄС														++				
5.2. Цифрова трансформація громад і регіону												+	++	+	+			
5.3. Розвиток громадянського суспільства												+	++	+				

У клітинках зазначається ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як «++» (сильний зв'язок) або «+» (опосередкований зв'язок).

II. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО СТРАТЕГІЯ СОСНИЦЬКОЇ ГРОМАДИ ТА ЇЇ ПЗР НЕ БУДУТЬ ЗАТВЕРДЖЕНІ

Сосницька селищна територіальна громада (далі – Сосницька громада) розташована на центральній-східній частині Чернігівської області. Це південна межа етнокультурного краю та історико-географічного регіону Полісся, що існує в межах Поліської низовини (зазначений макрорегіон займає північ України південь та південний захід Білорусі). Входить до складу Корюківського району. Основа економіки – сільське господарство, також – переробка, лісове господарство

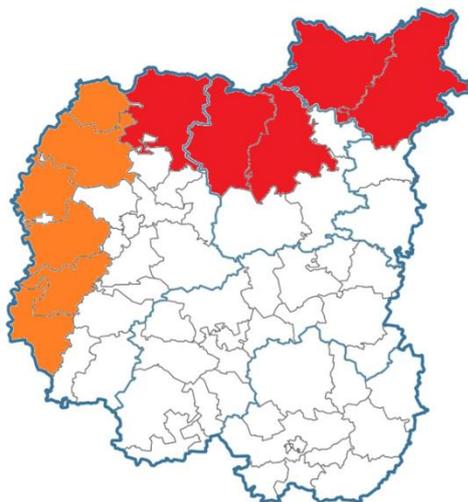
Площа громади – 798,8 км². км, населення – 13325 осіб (станом на 01.01.2025). Склад – мононаціональний, понад 90% – українці.

Всього до складу Сосницької селищної територіальної громади входить 6 старостинських округів, 41 населений пункт: 2 селища (Сосниця, Мала Бондарівка), 39 сіл.

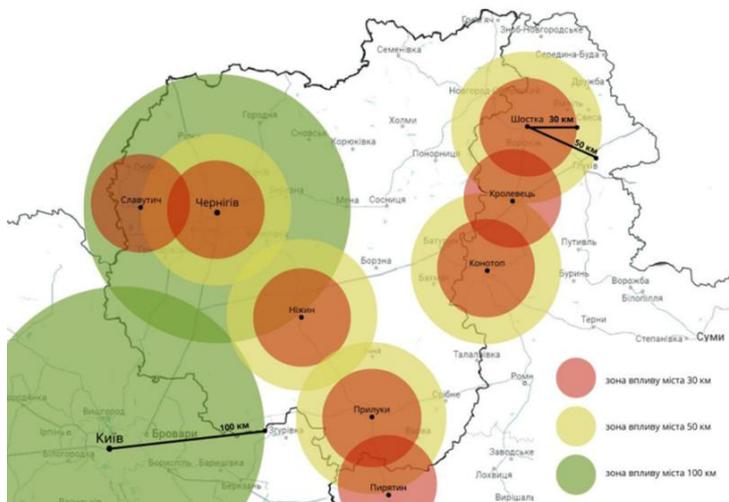
Найбільша відстань між крайніми південною та північною точками громади – понад 70 км, найбільша ширина зі сходу на захід – приблизно 50 км.

Рисунок 2.1. Сосницька громада на карті Чернігівської області

Рисунок 2.2. Територіальні громади, що мають міжнародні, безпекові обмеження

Рисунок 2.3. Зони впливу великих міст Чернігівської області та прилеглих областей

Відстань від адміністративного центру, Сосниці, до центрів старостинських округів така: Чорнотичі – 18,1, Волинка – 12,6, Кудрівка – 19,8, Змітнів – 19, Пекарів – 11,5, Бутівка – 15,8.

Площа адміністративного центру громади, Сосниці, становить 10,97 км², географічні координати – 51°31'52" пн. ш. 32°29'59" сх. д. Станом на 01.09.2025 в селищі проживало 6029 мешканців.

Сосницька громада межує на сході та на північному сході – з Понорницькою та Коропською громадами Новгород Сіверського району; з півдня – з Борзнянською та Височанською громадами Ніжинського району; з півночі та заходу – з Корюківською, Менською, Холминською громадами Корюківського району.

Територією громади проходять національний автошлях Н-27 та регіональний Р 82, що перетинаються у селищі Сосниця. Поблизу с. Бондарівка Задеснянського старостинського округу розташований залізничний зупинний пункт Конотопської дирекції Південно-Західної залізниці «Оверків хутір».

На території громади є одна велика річка – Десна. Поблизу сіл Мале та Велике Устя розташовано стратегічне важливе місце – злиття річок Сейм та Десни. Частина громади знаходиться в зоні Смарагдової мережі (Мережі Емеральд), а саме об'єкт Chernihivske Podesennia UA0000058.

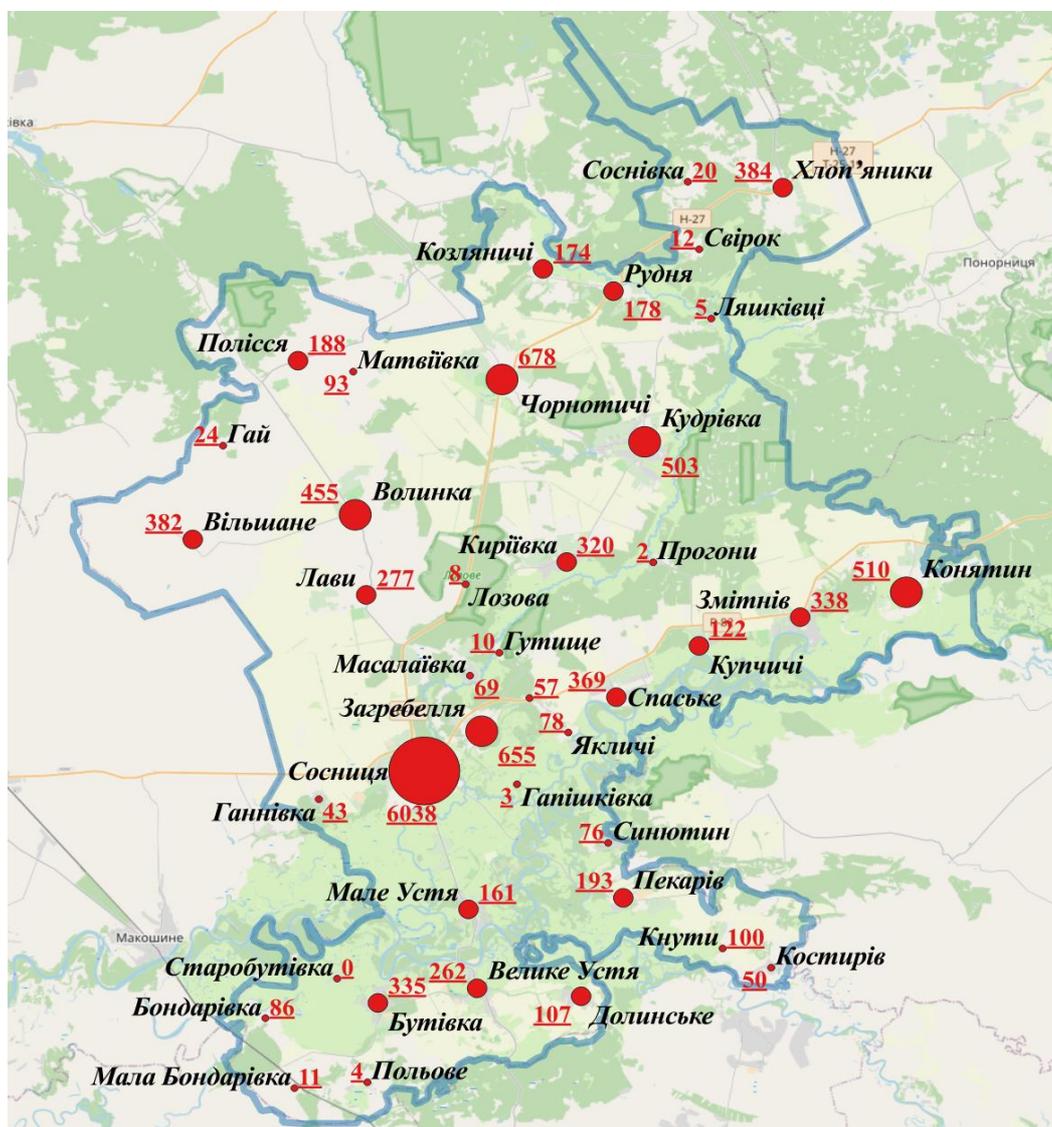

Рисунок 2.4. Чисельність мешканців населених пунктів Сосницької громади, станом на 01.06.2025

Основний вплив на екологічну ситуацію в Сосницькій громаді мають такі чинники: сільське господарство, національний автошлях Н-27 та регіональний Р 82, менше – лісове господарство. Під час російсько-української війни додався чинник обстрілів рашистами північного прикордоння Чернігівської області (Городнянської, Сновської, Корюківської, Семенівської, Новгород-Сіверської громад).

Потенційно небезпечні об'єкти представлені на території громади головним чином паливно-енергетичним комплексом, а також – комунальною сферою. Детальніше – у таблиці.

Таблиця 2.1 Потенційно небезпечні об'єкти на території Сосницької громади, 2025 р.

Назва об'єкта та місце знаходження*
Газопровід – відгалуження від магістрального газопроводу Київ – Брянськ до ГРС та ГРС (поблизу Сосниці, протяжність близько 8 км)
Сосницька дільниця Чернігівської філії ТОВ «Газорозподільчі мережі України» – газові мережі
АГЗП ТОВ «Харківрегіонгаз»
Сосницька експлуатаційна дільниця АТ «Облтеплокомуненерго» /котелень – 2/
АЗС ПП «Оріон»
Полігон побутових відходів Сосницької селищної ради
КП «Сосницьке комунально-житлове управління» (КНС – 2 од.)

* Адреси не зазначаються через воєнний стан

Одна з найбільших екологічних проблем Чернігівської області – загроза забруднення ґрунтів та підземних водоносних горизонтів. Виникнення надзвичайної ситуації внаслідок накопичення значних обсягів безхазяйних непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин (далі – ХЗЗР). Сосницька – одна з 13 громад регіону бере участь в «Програмі охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2021–2027 роки» (ОНПС), зокрема, щодо виконання природоохоронного заходу «Забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин у Чернігівській області» (ХЗЗР). Причина така: «Упродовж останніх років велика кількість непридатних пестицидів, які довгий час накопичувалися на різноманітних складах та звалищах по всій території Чернігівської області, перетворилася в безхазяйні відходи, практично залишившись поза доглядом та контролем, створюючи, таким чином, небезпеку людям і довкіллю. ХЗЗР перетворилися на своєрідну міну сповільненої дії»¹. У 2024 р. Сосницька громада на умовах співфінансування взяла участь у вивезенні на утилізацію непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин, що зберігалися поблизу с. Спаське. На тепер на території громади не залишилося ХЗЗР.

В Сосницькій громаді власних системних спостережень за станом довкілля немає, бракує моніторингу якості поверхневих вод, ґрунтів, атмосферних викидів. Це виклик для неї – налагодження власних спостережень, екологічного контролю стану навколишнього природного середовища. Зрештою – формування власної місцевої політики з захисту довкілля.

Ландшафтні особливості рельєфу. Сосницька громада знаходиться в зоні «Чернігівське Полісся» на території Поліської низовини, входить до складу Придніпровської низовини (втім, на межі з областю «Новгород-Сіверське Полісся»). Це **Східноєвропейська полігенна рівнина**. Звідси типовий льодовиковий рельєф – легко хвиляста рівнина, що має загальний похил із північного сходу на південний захід. Поверхня плеската, мало розчленована, густо порізана річковими долинами. Ключове місце займає Десна її пойма – з притоками. Технічних споруд на річках немає.

¹ Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік, С. 122

Для Чернігівського Полісся характерна наявність незначно піднятих лесових «островів», які складаються з лесових суглинків та має якості, притаманних північно-лісостеповим еродованим ландшафтам. Численні пониження (давні річкові та прохідні долини) досить заболочені².

Як зазначається в Регіональній схемі екомережі Чернігівської області ландшафти Чернігівського та Новгород-Сіверського Полісся, характеризуються різними річководолинними (заплавні, терасові, притерасові) та межирічними (при вододільними) природними територіями, які різностаново збережені. Серед них наближені до первинних лісові ландшафти, та дуже змінені меліоративними системами лучні і болотні³.

У геоморфологічному відношенні територія громади належить до Східноєвропейської полігенної рівнини, Придніпровської геоморфологічної області пластово-акумулятивних рівнин. Територія громади входить до складу такої підобласті: Чернігівсько-Новгород-Сіверська пластово-акумулятивна рівнина на палеогенових і крейдових відкладах (більша частина громади – її центр та схід).

У геоструктурному відношенні територія громади пов'язана з північно-західною частиною Дніпровсько-Донецької западини та південно-західними схилами Воронезького масиву. Сучасний рельєф сформований на породах кайнозойського та частково крейдового віку та має переважно акумулятивний характер.

Морфоскульптурні особливості зумовлені переважно долинно-балковими та льодовиковими формами рельєфу. У північній частині рівнини з крейовими відкладами пов'язані карстові лійки. Горизонтальна розчленованість рельєфу не висока та становить 0-1,0 км/км², вертикальна – 0-10 м/км².

Для ландшафтної структури території громади характерні мішано-лісові поліські ландшафти низинних рівнин з потужним антропогеновим покривом на неоген-палеогенових піщано-глинистих відкладах, а саме:

- моренно-зандрові слабкохвилясті рівнини з дерново-середньопідзолистими ґрунтами;
- зандрові рівнини з дерново-слабокідзолистими ґрунтами, з борами і суборами, низинними болотами;
- терасові піщані рівнини з дерново-слабокідзолистими ґрунтами в поєднанні з дерновими і торф'яно-болотними, з суборами і борами.

Таблиця 2.2 Сосницька територіальна громада: геоморфологічне районування

Геоморфологічна країна	Східно-Європейська полігенна рівнина
Геоморфологічна область	Придніпровська область пластово-акумулятивних рівнин
Геоморфологічний район	- Чернігівсько-Новгород-Сіверська пластово-акумулятивна рівнина на палеогенових і крейдових відкладах - Придніпровська пластово-акумулятивна рівнина на палеогенових і неогенових відкладах (захід громади)

Кліматичні умови. Сосницька громада – це західна частина Східноєвропейської території, частина природно-географічного українського Полісся. Переважають західні та північно-західні вітри з Атлантики. Найбільше опадів буває в червні – липні. Середньорічна кількість опадів – 614 мм на рік, у тому числі в теплий період – 439 мм. Такі обсяги сприятливі для розвитку сільського господарства. Відносна вологість повітря буває максимальною взимку й восени та становить 80 – 90%.

Середня річна температура повітря в області становить +7°... +8°С. В окремі роки бувають значні відхилення. Так в 2012 р. середня температура становила +8,1°С, в 2020 р.

² Регіональна схема екомережі Чернігівської області, с. 10.

³ Регіональна схема екомережі Чернігівської області, с. 14.

+9,9°C. Середня температура січня коливається від -7,6°C до -6,2°C, а середня температура липня від +18,6°C до +21,1°C.

Абсолютний максимум температури повітря 41,4°C тепла зафіксований у серпні 2010 року, абсолютний мінімум 40,2°C морозу спостерігався у січні 1987 року.

Так середньорічна температура повітря за останні 10 років склала 8,4°C, що на 1,1°C вище норми, розрахованої за багаторічний період спостережень. Якщо за даними попередніх десятиліть протягом літнього періоду кількість днів з температурою 30°C і вище по області становила в середньому 10 днів, то за останні 10 років вона збільшилася майже вдвічі – до 18 днів.

Середньорічна температура повітря +6,1°C. Середня температура повітря липня становить +20,0°C, січня – 8,°C. Зими – доволі довгі, але м'які, з відлигами. Висота снігового покриву – 23 – 25 см. Максимальна температура влітку досягає +37°C, мінімальна взимку – 35°C. Період із температурою понад +10°C становить 155 днів. Водночас на рік припадає приблизно 128 днів, коли температура опускається нижче 0°C.

При цьому температура повітря за період з 1991 по 2019 р. значно підвищилась. Календарні зима (грудень 2019 – лютий 2020 р.) та осінь 2020 р. були найтеплішими за всю історію спостережень. Ситуація повторилася в 2022 та 2023 рр. З огляду на те, що кількість опадів змінилася мало, а температура підвищилася, зросло випаровування. Тому гідротермічний коефіцієнт (ГТК) зволоженості вегетаційного періоду зменшився від 1,8 (надмірна вологість) до 1,1 (недостатня вологість). А в 2020 р. він становив 0,6–0,9 (слабка посуха). Тобто поліський регіон, до якого належить Сосницька громада, у зазначений період з зони надмірної вологості перейшов у зону недостатньої вологості.

В цілому Чернігівська область належить до зони достатнього зволоження. Середня річна відносна вологість повітря складає 75–80% (від 50–70% у липні-серпні до 80–95% взимку). Протягом року спостерігається від 20 до 44 днів з відносною вологістю повітря 30% і менше. На території громади переважають західні, північно-західні та південно-західні вітри. Зимово значний вплив становлять східні. Вітровий тиск становить біля 500 Па (в цілому по Україні відповідно до мапи вітрового тиску – від 400 до 600 Па).

На території громади переважають західні, північно-західні та південно-західні вітри. Зимово значний вплив становлять східні. Середня річна швидкість вітру – 3-4 м/с. За рік може спостерігатися до 20 днів з максимальною швидкістю вітру 15 м/с і більше. Характерні часті зміни напрямку і швидкості вітру протягом року. Найчастіше повторюються західні та вітри південного напрямку. Вітровий тиск становить біля 500 Па (в цілому в Україні відповідно до мапи вітрового тиску – від 400 до 600 Па).

Територія громади належить до першої кліматичної зони. Клімат на її теренах не знає значних територіальних коливань.

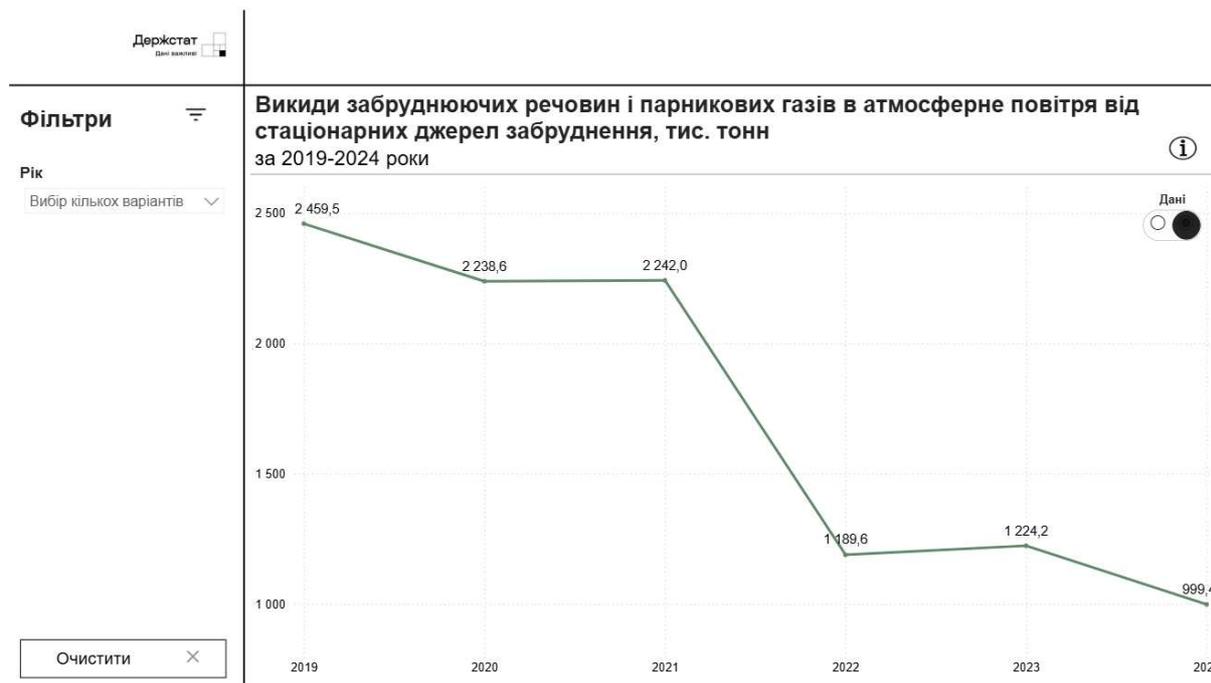
Клімат на теренах громади не знає значних територіальних коливань.

Поточний стан атмосферного повітря. До основних антропогенних джерел забруднення атмосфери належать: теплове та енергетичне устаткування; промислові підприємства, сільське господарство та всі види транспорту. До цього додався вплив російсько-української війни в вигляді забруднення повітря продуктами горіння, детонування авіабомб, ракет. За даними Міністерства економіки, докільля та сільського господарства України, обсяг викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря за час війни дорівнює обсягу викидів одного металургійного підприємства за цілий рік роботи. Від таких вибухів в атмосферне повітря викидаються свинець, сажа, вуглець й інші шкідливі речовини. А залишки снарядів містять сірку, мідь, залізо та вуглець. Непрямий вплив бойових дій – це пожежі в екосистемах, вибухи нафтобаз, атаки на промислові об'єкти та склади небезпечних відходів, як-от пінополіуретан, мінеральні добрива, лакофарбові вибори, аміачна селітра...

Для Чернігівської області характерні два види забруднення атмосфери: ареальний та лінійний (ареальний – для промислових центрів, лінійний – результат забруднення вздовж магістралей внаслідок інтенсивного автомобільного та залізничного руху транспорту).

Головним джерелом забруднення Чернігівської області є викиди від автотранспорту, отже – пересувних джерел. Ця тенденція зберігається протягом багатьох років.

З початком російсько-української війни на теренах Чернігівської області у 2022–2023 рр. загальні обсяги викидів забруднюючих речовин скоротились приблизно на третину, з 23,9 тис. т у 2021 р. до 15,7 тис. т у 2022 р. та 15,5 тис. т у 2023 р. Ситуація за 2022 р. така: викиди від стаціонарних джерел становили по Чернігівській області 65,5% від показника 2021 р., а в 2023 р. – 99,2% від показника 2022 р.⁴ Такий стан справ відповідає загальноукраїнській тенденції стосовно стаціонарних джерел, що відображено в діаграмі⁵.

Рисунок 2.5 Викиди забруднюючих речовин і парникових газів до атмосферного повітря від стаціонарних джерел забруднення, тис. т

Таблиця 2.3 Динаміка викидів до атмосферного повітря Чернігівської області від основних джерел забруднення, тис. т.

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв. км, кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП (тис.т на млн. грн.)
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2000	64,183	20,164	44,019	2001	55	*
2018	29,661	29,661	**	929,721	29,28	*
2019	27,437	27,437	**	860,0	27,5	*
2020	20,888	20,888	**	655,0	21,2	*
2021	22,973	22,973	**	720,1	23,7	*

* - розрахунки валового регіонального продукту (ВРП) не проводяться.

** - викиди від пересувних джерел забруднення Головним управлінням статистики у Чернігівській області з 2016 року не розраховувались.

На жаль, дані державної статистики щодо викидів від пересувних джерел після 2021 р. відсутні. Між тим через Сосницьку громаду наскрізно проходять національний автошлях Н-27 та автошлях регіонального значення Р 82, що є помітними джерела

4 Викиди забруднювальних речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ns/vzap/arch_vzrap_u.htm

5 Викиди забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря <https://stat.gov.ua/uk/publications/vykydy-zabrudnyuyuchykh-rechovyn-i-parnykovykh-haziv-v-atmosferne-povitrya>

забруднення повітря. Ймовірно в 2022 р. викиди збільшилися – насамперед, через варварське пересування кількатисячних російських механізованих підрозділів під час тимчасової окупації області, обстріли населених пунктів області, пожежі як їх наслідок, а також через великі міграційні потоки біженців. Натомість у 2023–2025 рр. обсяги викидів від пересувних джерел мали скоротитися та триматися приблизно на одному рівні, адже у цей період принципових змін не відбулося. Через втрату транзитного транспорту, що прямував за вище названими дорогами, викиди від пересувних джерел мали скоротитися.

Обсяги викидів від стаціонарних джерел у регіоні за даними Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища Чернігівської області за 2022 р. склали 15,033 тис. т, що на 7,940 тис. т (35,0%) менше викидів умовно довоєнного, 2021 р. 22,973 тис. т. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по Чернігівській області у розрахунку на одну особу склали 15,7 кг і в розрахунку на 1 км² – 471,2 кг⁶. Аналогічний показник за даними Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища Чернігівської області за 2023 рік склав 14,908 тис. т. Він на 0,125 тис. т (1,0%) менше викидів 2022 р. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по Чернігівській області у розрахунку на одну особу склали 15,5 кг і в розрахунку на 1 км² – 467,3 кг⁷. В 2024 р. викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності склали 14,543, тис. т⁸, що на 2,5% менше показника 2023 р., відповідно зменшився й показник у розрахунку на 1 км². Тобто тенденція зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел є стійкою.

Таблиця 2.4 Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря в цілому по Чернігівській області, в тис. т

	2000 р.	2010 р.	2015 р.	2020 р.	2021 р.
Стаціонарні джерела	20,164	47,388	33,909	20,888	22,973
Пересувні джерела	44,019	49,337	39,406	28,903	29,525

Таблиця 2.5 Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферне повітря⁹

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел, тис. т	22,973	15,033	14,908	14,543
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км ² , т**	0,720	0,471	0,467	0,456
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг**	23,9	15,7	15,5	15,2

На думку авторів доповідей, зменшення викидів промислових підприємств пояснюється вторгненням РФ на територію нашої країни. Підприємства на деякий час призупинили свою діяльність, декілька припинило свою діяльність у зв'язку з критичними

⁶ Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища Чернігівській області у 2022 році <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=15801&tp=1&pg>

⁷ Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища Чернігівській області у 2023 році <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=15801&tp=1&pg>

⁸ Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища Чернігівській області у 2024 році https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=15801&tp=1&pg&fbclid=IwY2xjawPZ78FleHRuA2FibQlxMABicmlkETFOUTVvaE85MW0wTGs0ZHVQc3J0YwZhcHBfaWQQMjlyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHoc_xqEveyYZAJExQZ3nP31-KppNg7mcqEvtWHYqCp-NwiEH_W6KKbtXiOXE_aem_ClwphtrEoDo4qhVgR884vg

⁹ Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища Чернігівській області у 2024 році https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=15801&tp=1&pg&fbclid=IwY2xjawPZ78FleHRuA2FibQlxMABicmlkETFOUTVvaE85MW0wTGs0ZHVQc3J0YwZhcHBfaWQQMjlyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHoc_xqEveyYZAJExQZ3nP31-KppNg7mcqEvtWHYqCp-NwiEH_W6KKbtXiOXE_aem_ClwphtrEoDo4qhVgR884vg

руйнуваннями. Підприємства, що зазнали незначних руйнувань, майже всі відновили роботу. Водночас, на нашу думку, показники засвідчують – в цілому далеко не всі підприємства в області відновили роботу в довоєнному обсязі навіть у 2024 р.

Дані за колишнім Сосницьким районом показують майже тотожні показники викидів у 2015 та 2019 рр. та різке їх падіння в ковідному, 2020 р. Ймовірно, саме пандемія й була тому причиною – зрештою, як і по всій Україні. Надалі дані відсутні. Можемо зробити припущення, що в 2021 р. обсяги викидів мало зрости через відновлення економіки, але мало ймовірно, що вони встигли досягнути доковідного рівня. Надалі обсяги викидів від стаціонарних джерел на території Сосницької громади істотних змін не могли зазнати, адже йдеться переважно про аграрні та переробні підприємства (крім одного підприємства легкої промисловості), що продовжували працювати за виключенням періоду окупації та наступного відновлення (весна 2022 р.).

Таблиця 2.6 Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення, тон

Територія/роки	2000	2005	2010	2015	2019	2020	2021*	2022	2023	2024
Чернігівська область¹⁰	20164	37538	47388	33909	27437	20888	22973	15033	14908	14543
Сосницький район	31	388	237	160	159	76	-	-	-	-

2021*- 17.07.2020 Верховною Радою України було ухвалено постанову №3650 «Про утворення та ліквідацію районів». Цим документом парламент більш ніж утричі скоротив кількість районів та суттєво збільшив їх розміри. В Чернігівській області замість наявних до цього часу 22 районів утворилось 5: Корюківський, Ніжинський, Новгород-Сіверський, Прилуцький та Чернігівський. Починаючи з 2021 р. державна статистика облік за базовими адміністративно-територіальними одиницями, якими є територіальні громади, викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення не веде.

Однією з основних традиційних причин забруднення атмосферного повітря є низький рівень оснащення джерел викидів пилогазоочисним обладнанням. Значно впливає на забруднення атмосфери відсутність установок по вловлюванню газоподібних сполук, а саме: діоксиду сірки, діоксиду азоту, оксиду вуглецю, летючих органічних сполук та інше. Зазначені речовини надходять у повітря від котелень, які працюють на кам'яному вугіллі.

Динаміка викидів засвідчує їхнє поступове зменшення в умовно довоєнний період, що може свідчити про успіхи природоохоронних заходів, спрямованих на екологічний контроль над виробництвом. Щоправда, навряд чи це стосується різкого падіння обсягів викидів в 2020 р. ймовірніше, що це пов'язано з впливом соціально-економічних наслідків пандемії ковіду – тобто зменшення обсягів промислового виробництва.

Статистика за окремими громадами Чернігівської області, починаючи з 2021 р., відсутня. Сумарні викиди забруднюючих речовин від стаціонарних джерел колишнього Сосницького району у 2020 р. становить 1,3 % від загальної кількості викидів по області. Тобто – дуже незначну частку. Як можна бачити зі статистики попередніх років, загальні обсяги викидів шкідливих речовин мали тенденцію до поступового зменшення. Водночас пропорція між ними могла бути різною. Серед викидів від стаціонарних джерел переважають викиди діоксиду вуглецю. Втім, у 2020 р. (ковідний рік) цей показник зменшився в рази. Щодо нульових показників сажі – це лише викиди від стаціонарних джерел, за які є звітність. Вони не враховують пічне опалення, що становить в сільській місцевості значну частку та, ймовірно, має тенденцію до збільшення за умов тривалих відключень споживачів від електропостачання. Основні забруднювачі на теренах громади традиційні – сільськогосподарські підприємства, автомобільний транспорт, приватні садиби.

¹⁰ Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ns/vzap/arch_vzap_u.htm

Таблиця 2.7 Викиди забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення за видами забруднюючих речовин у 2018/2020 рр., тис. тон¹¹

	Обсяги викидів забруднюючих речовин, всього	У тому числі						Крім того викиди діоксиду вуглецю, млн. т
		Діоксиду сірки	Оксидів азоту	Оксидів вуглецю	Метану	Неметанових летких органічних сполук	сажі	
2020 р.								
Чернігівська область	20888	1978	2315	2013	7941	1378	59	1366
Сосницький район	476	0	1	23	34	0	-	1,2
2019 р.								
Чернігівська область	27437	5159	3043	2433	9231	1408	70	1542,8
Сосницький район	159	0	1	62	69	1	1	1,3
2018 р.								
Чернігівська область	29661	6246	3597	2449	9179	1664	60	1678,3
Сосницький район	192	0	1	85	71	2	-	3,5

За сприяння Департаменту екології та природних ресурсів Чернігівської облдержадміністрації Національним університетом «Чернігівська політехніка» 2020 р. проведені наукові дослідження стану атмосферного повітря Чернігівської області. Аналізи проб атмосферного повітря проведено сертифікованою лабораторією ТОВ «Довкілля» (м. Вінниця) у період з 29.06.2020 р. по 31.07.2020 р. в 32 пунктах області. В результаті дослідження проб атмосферного повітря на території Чернігівської області були отримані дані щодо вмісту твердих часток, діоксиду сірки, оксиду вуглецю та діоксиду азоту.

У 2023 р. державна установа «Чернігівський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» протягом п'яти місяців (з червня по жовтень включно) провела оцінку якості повітря в регіоні. У повітрі визначався вміст домішок, а саме: діоксиду сірки, діоксиду азоту, бензолу, оксиду вуглецю, твердих часток – пилу та важких металів (свинцю, кадмію, ртуті, нікелю). За висновками дослідження концентрація шкідливих речовин знаходиться у межах гранично допустимих. Крім автомобільних газів та викидів підприємств, зазначається – причиною утворення смогу могли бути також продукти горіння через спалення сміття та листя на присадибних ділянках, а також шкідливі викиди в повітря спричинені горінням від розриву снарядів та їх потрапляння по будівлях, нафтобазах і т.д.¹²

Актуальним є питання транскордонного забруднення повітря. Це забруднення атмосфери, фізичне джерело якого розташоване повністю або частково на території, яка знаходиться під національною юрисдикцією однієї держави, і негативна дія якого проявляється на території, яка знаходиться під юрисдикцією іншої держави.

¹¹ Статистичний щорічний Чернігівщини за 2018 рік, 2019 рік, 2020 рік

¹² Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2023 р.

Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані вимагає від сторін здійснення обміну наявною інформацією про викиди забруднювачів повітря, що були здійснені з площ (за узгодженою мережею квадратів 50×50 км), дані про потоки забруднювачів повітря через національні кордони та за узгоджені періоди.

Чернігівська область на північному заході межує з Гомельською областю Білорусі, а на півночі – з Брянською областю РФ і піддається транскордонному забрудненню атмосферного повітря з боку цих територій. Ситуація ускладнюється через постійні обстріли рашистами розташований поруч (на північ) громад – Городнянської, Корюківської, Сновської, Семенівської, Новгород-Сіверської. Особливо небезпечні вони у серпні – вересні, коли обсяги вологи на півночі Чернігівщини суттєво зменшується й навколишні ліси спалахують навіть від звичайного впливу людини, не кажучи вже про міни, снаряди та ракети. Відсутність мереж постів контролю не дає можливості реально оцінити величину впливу транскордонних забруднень на загальний стан атмосферного повітря області. Відсутність мереж постів контролю не дає можливості реально оцінити величину впливу транскордонних забруднень на загальний стан атмосферного повітря області. Візуально серйозність проблеми можна побачити з онлайн карт NASA.

На жаль, наслідки бойових дій також впливають на клімат в Україні. Втім, на клімат суттєво впливають і зелені насадження. Вони змінюють температурний режим, режим зволоження, зменшують концентрацію CO₂ в атмосфері. В Україні вони мають ще й захисну функцію – захищають поля та населені пункти від пилових бур. Зараз бойові дії ведуться в лісосмугах і лісах, які були посаджені в цих регіонах. Значна частина їх уже знищена і знищуватиметься далі. То ж можна спрогнозувати, що ще одним із наслідків війни в Україні буде збільшення повторюваності та інтенсивності пилових бур, які відчує і Європа.

Також важливим джерелом забруднення атмосферного повітря, боротьба з яким актуалізувалася і посилилася в останні роки, є самовільне випалювання сухостоїв та трав сухої рослинності, стерні, побутових відходів. Спалювання сухостою, окрім непоправної шкоди людському здоров'ю та життю травин, загрожує виникненням масштабних пожеж. Для Чернігівської області, як в цілому по Україні, ця проблема особливо актуальна.

При цьому в громаді відсутні пункти моніторингу якості повітря, інтеграція у національні екоплатформи (та системи «розумного» вуличного освітлення).

Радіологічне забруднення. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів УРСР від 23.07.1991 № 106 «Про організацію виконання постанов Верховної Рад Української РСР про порядок введення в дію законів Української РСР "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи» один населений пункт, село Свірок, було віднесено до III зони посиленого радіоекологічного контролю, 5 сіл – до IV, а саме: Кудрівка, Ляшківці, Матвіївка, Свірок, Соснівка, Хлоп'яники¹³. Всі – за соціально-економічним фактором. Відповідно до доповіді профільного міністерства стан забруднення зазначених територій в 2006 р. відображений у таблиці 2.8¹⁴

З урахуванням періоду розпаду цезію (30,17 років) його показники на території від час аварії дотепер мають бути вдвічі меншими. Відповідно до проекту постанови Кабінету Міністрів України (нині перебуває на громадському обговоренні) «Про затвердження переліку населених пунктів, віднесених до зон радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» четвертої зони не передбачається, відповідно тепер лише село Свірок відноситься до зон радіоактивного забруднення. Там дійсно найгірші показники, село малонаселене – 8 мешканців. Принаймні з формальної точки зору, радіоактивне забруднення території не є

¹³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106%D0%B0-91-%D0%BF#Text>

¹⁴ Радіологічний стан територій, віднесених до зон радіоактивного забруднення. – К., 2008 (<http://www.old.rv.gov.ua/sitenew/data/upload/photo/table1.pdf>)

проблемою Сосницької громади, більше того, воно перестало бути відлякуючим від території фактором.

Таблиця 2.8 Населені пункти Сосницької громади, що відносилися до зони посиленого радіоактивного контролю

	Цезій у ґрунті	Доза за 2006 р.	Доза за 70 років	Цезій у молоці	ЛВЛ	Кількість вимірювань
Кудрівка	5,1	0,06	1,2	5,2	0,05	84
Ляшківці	80,4	0,25	13,0	4,4	0,07	16
Матвіївка	73,7	0,23	13,0	3,2	0,08	73
Свірок	91,3	0,31	22,0	7,0	0,05	5
Соснівка	48,4	0,17	9,9	4,6	0,07	65
Хлоп`яники	15,5	0,07	3,8	2,7	0,06	90

Водні ресурси. Чернігівська область розташована в басейні річки Дніпро, а саме: суббасейну Верхнього Дніпра, суббасейну річки Десна та суббасейну середнього Дніпра. Річкова мережа добре розвинена, середня густина річкової мережі становить 0,24 км/км². Водний режим річок визначається добре вираженою весняною повинню, низькою літньою меженню з періодичними літніми паводками, регулярним осіннім підняттям рівня води та зимовою меженню.

Особливість Сосницької громади – вона розташована на стику відразу трьох водогосподарських ділянок. Втім всі вони так чи інакше відносяться до Десни. Це велика річка, ліва найбільша притока Дніпра. Всі річки на території громади належать до басейну Десни. Вона характеризується неширокою (від 2 до 10 км, місцями більше) смугою лісів в середній течії та пониззі; фрагментарно ліси поширені у заплавах Десни і Снову, на Лівобережжі Десни вище Чернігова; на її Правобережжі – значною залісненістю відзначається все Новгород-Сіверське Полісся та північний схід Чернігівського Полісся¹⁵. Отже, ці риси притаманні й Сосницькій громаді.

Для заплави річки Десна характерна велика кількість розгалужень водотоків у вигляді рукавів, струмків, стариць та заплавлених озер, що живляться за рахунок підземних вод, атмосферних опадів та наповнення повеневими водами Десни. Через те, що режим рівнів озер не є постійним, дані про їх чисельність та основні характеристики постійно змінюються. Заплава Десни переважно двостороння, ширина долини коливається в межах 3 – 10 км, середня ширина долини 4 – 5 км. Більша частина заплави покрита луками та широколистяними лісами. Особливість Десни – це єдина велика річка, що на території України не зарегульована – ставки та водосховища на річці не будувалися. Тому на Десні підтримується оптимальний гідрологічний режим та забезпечується фільтрація та самоочищення води. Водночас вода з Десни використовується для водного туризму, рекреації, забору питної й поливної води, риболовлі, заготівлі сіна, випасу худоби та домашньої птиці.

Убідь – права притока Десни, за українською класифікацією – мала річка. Довжина – 106 км, площа водозбірного басейну 1310 км², похил – 0,7 м/км. Витоки – на території Новгород-Сіверської громади. Заплава річки вкрита лучною рослинністю, завширшки до 1 км, на правому березі частіше заболочена. Протікає відкритою рівниною з незначними вигинами. Використовується як водоприймач системи осушення. Течія спокійна без як, мілин та порогів. Після Сосниці Убідь повертає на південь і розгалужується на три рукави: Убідь, Біленьке і В`юнку, які впадають в Десну. Кожне коліно з цих рукавів має власну назву: Брітановка,

15 Регіональна схема екомережі Чернігівської області, с. 14.

Могилки, Коноплянка, Чепеліха, Приж... та ін. В Убіді водяться соми, лящі, щуки, окуні, густера, червонопери, язи і ін. До басейну Убіді в свою чергу належать такі малі річки – Кистер, Канава, Журавка, Свіра, Вербка, Пісня (ліві притоки), праві притоки – Бобрик, Олешня, Рівчак, Волинка (праві притоки). Спільна проблема малих річок – замулення їх русел.

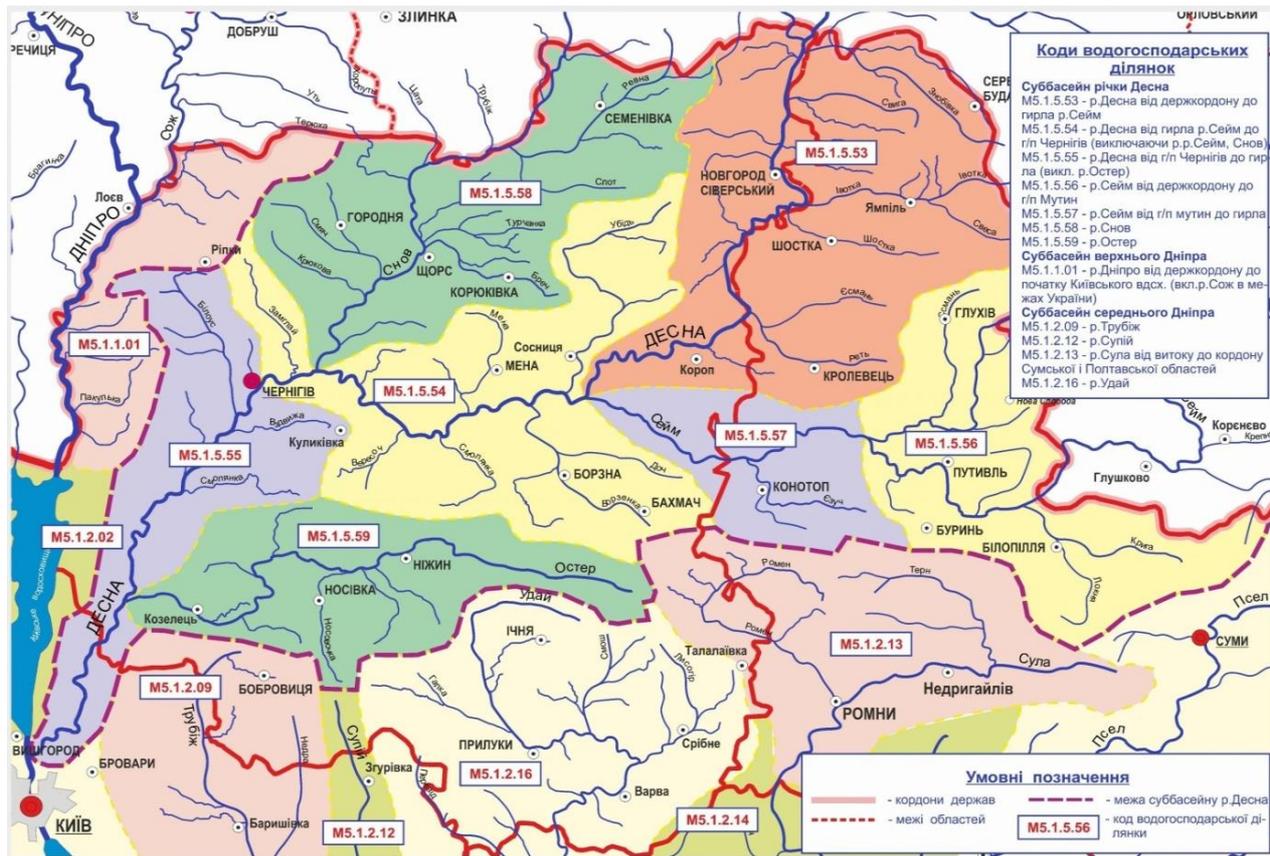

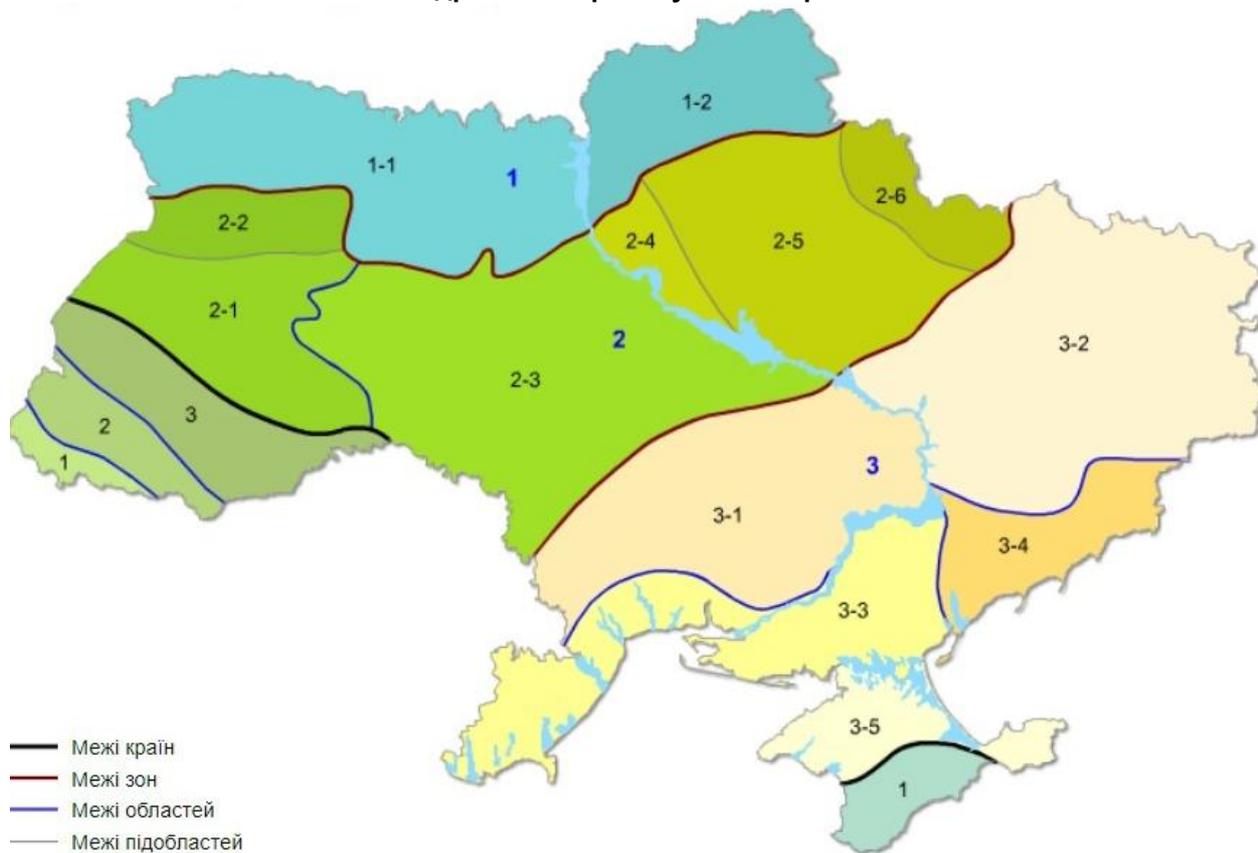
Рисунок 2.6 Гідрографічне та водогосподарське районування басейну р. Десна ¹⁶

Сейм – ліва притока Десни (найбільша), за українською класифікацією належить до середніх річок. Довжина – 714 км, з яких в Україні – 250 км, площа басейну – 27 500 км². Територію Сосницької громади проходить незначна її частина в гирлі (на схід від села Мале Устя, південний захід від Сосниці), де Сейм впадає в Десну. Саме гирло, за даними карти Держгеокадастру, знаходиться на території Височанської громади, до того ж поруч – Коропська. Висота витoku – 178 м над рівнем моря, гирла – 112 м над рівнем моря. Падіння річки – 66 м, уклон – 0,095 м/км. Річці Сейм властиві високе весняне водопілля, значний річний стік (близько 70-80% весною), гідрокарбонатно-кальцієвий хімічний склад води, замерзання взимку та скресання навесні. Також вона відома як важлива екосистема для багатьох птахів, наприклад, берегових ластівок, чапель та лелек, та має територію з чистими пляжами, сосновими та листяними лісами, що робить її привабливою для туризму.

Відповідно до гідрологічного районування України Сосницька громада належить до Деснянської зони надмірної вологості, всі водні об'єкти на її території отримують живлення від сезонних опадів. Зміна клімату, що проявляє себе у збільшенні посушливості території, справляють негативний вплив на водність річок на озер на території громади.

¹⁶ <https://desna-buvr.gov.ua/diialnist/upravlinnya-vodnymy-resursamy/poverhnevi-vodni-resursy/>

Гідрологічне районування України

Рівнинна частина України

1. Зона надмірної водності

1-1 Поліська область надмірної водності

1-2 Деснянська область надмірної водності

Рисунок 2.7 Гідрологічне районування України

Щодо моніторингу поверхневих вод на території громади. Відповідно до Програми державного моніторингу вод, в суббасейні річки Десна (район басейну р. Дніпро) в межах Чернігівської області діагностичний та операційний моніторинг поверхневих вод у 2021–2023 роках на МПВ – UA_M5.1.5_0167 (р. Десна) у пункті моніторингу с. Мале Устя (отже, в місці злиття Сейму та Десни) не здійснювався. Моніторинг розпочався відповідно до Програми у 2024 р. Здійснення відборів проб та виконання вимірювань щомісячно проводять лабораторія Деснянського БУВР та Лабораторія Північного регіону м. Вишгород Міжрегіонального офісу захисних масивів дніпровських водосховищ. Протягом 2024 р. за результатами лабораторних досліджень за вмістом пріоритетних забруднюючих речовин проб води р. Десна у пункті моніторингу с. Мале Устя, перевищень екологічних нормативів якості за вмістом деяких пестицидів, поліароматичних вуглеводнів, летких органічних сполук, а також важких металів не виявлено. За результатами лабораторних досліджень фізико-хімічних показників (здійснюється шляхом порівняння результатів вимірювань з Гігієнічними нормативами якості води водних об'єктів для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення, затвердженими наказом МОЗ від 02.05.2022 № 721) спостерігались незначні сезонні перевищення хімічного споживання кисню (ХСК), біологічного споживання кисню (БСК5) та заліза загального.

У серпні – вересні 2024 р. на річках Сейм та Десна відбувся масовий мор риби. Причина – скиданням у річку Сейм з рф великої кількості органічних відходів, як наслідок – зниження рівня кисню у воді. Для подолання наслідків використовувалися станції аерації для насичення води киснем, а також збір мертвої риби. За інформацією Державної екологічної інспекції з 26 серпня по 24 вересня 2024 р. в цілому з річок Сейм та Десна на Чернігівщині

збрали 28 тисяч 137 кілограмів мертвої риби¹⁷. У серпні 2025 року Інспекція відібрала проби річок Сейм та Десна в таких створах: р. Сейм в м. Батурин, р. Десна біля с. Велике Устя Корюківського району, р. Десна на міському пляжі м. Чернігів, р. Десна біля с. Шестовиця Чернігівського району та р. Десна поблизу м. Остер. Відповідно до результатів інструментально-лабораторного контролю вміст розчиненого кисню знаходиться на рівні 6,8-8,9 мг/дм³ (при нормі не менше 4,0 мг/дм³). В цілому показники складу та властивостей проб вод знаходяться в межах діючих нормативів. Зафіксовано незначні перевищення вмісту заліза загального (до 1,3 р.) у пробах вод р. Десна, що є характерною рисою річок Полісся. Загибелі живих водних організмів не зафіксовано¹⁸.

Станом на вересень 2025 р. показники води в обох річках повернулися до норми. Водночас повний процес відновлення може тривати до весни 2026 р., насамперед, в частині біорізноманіття.

Як відзначається в Екологічному паспорті Чернігівської області річки в регіоні мають змішаний тип живлення, переважно атмосферний, з помітною участю ґрунтових вод (снігове живлення – біля 50%, дощове – 30%, підземне – 20%). Для режиму Десни та її приток характерна чітко виражена весняна повінь, низька літня межень, що іноді переривається дощовими паводками, дещо підвищене стояння рівнів води восени внаслідок дощів, а також взимку (через відлиги). У період весняної повені спостерігаються найбільші підйоми рівнів води – вода виходить на заплаву, річка проносить від 40 до 80 % річного стоку.

Відповідно до інформації, що надана Деснянським басейновим управлінням водних ресурсів, середні строки початку весняної повені припадають на кінець другої – початок третьої декади березня. Найвищі рівні весняної повені спостерігаються на річці Десна у другій половині квітня – першій декаді травня, на середніх і малих її притоках – на початку квітня. Спад весняної повені закінчується у другій половині червня на р. Десна та у середині травня – на середніх і малих притоках.

Наявність значних за площею лісових масивів у долинах річок сприяє зменшенню та уповільненню поверхневого стоку, особливо весною, а отже зменшенню максимальних повеневих та паводкових рівнів води в річках і витрат води в них, більш рівномірному живленню річок та струмків протягом року, збільшенню у ньому частки ґрунтових вод. Це характерно майже для всієї території басейну Десни.

Інша характерна риса Десни – підмивання правого берегу. Через зазначене явище виникла загроза для дороги Т2517 (ділянка Сосниця – Пекарів). Ця ділянка Десни має форму меандри, яка, розвиваючись, руйнує правий берег протяжністю 400 м з інтенсивністю від 0,5 до 1,0 м на рік. Починаючи з 2012 р. ведеться моніторинг стану переформування берегів Десни поблизу с. Пекарів. За його результатами встановлено факт поступового розмиву правого берегу річки. Відстань від русла річки до автодороги – менше 5 м. Для запобігання підмивання дороги зазначена ділянка річки потребує берегоукріплювальних робіт.

В цілому об'єкти інженерної інфраструктури, що пов'язані з річками на території громади, зазначені в таблиці 1.9. Йдеться про систему меліорації (відкрита мережа каналів) та про берегоукріплення. Найбільш зарегульованою є річка Убідь. Всі об'єкти перебувають у державній власності, у приватній немає, щоправда земля – комунальна, селищної ради (для берегоукріплення). Селищна рада ухвалила «Програму регулювання водного режиму осушених земель на території Сосницької селищної ради на 2025–2027 роки» (рішення 29-сесії селищної ради VIII скликання від 08.11.2024). Вона спрямована на регулювання водного режиму осушених земель; забезпечення постійного контролю над рівнями ґрунтових вод; очистка каналів від кущів, дерев, мулу та наносів з метою покращення відводу води з перезволожених площ і забезпечення сталого виробництва сільськогосподарської продукції, захисту населених пунктів від підтоплення; ремонт гідротехнічних споруд на

17 <https://suspilne.media/chernihiv/847599-povtorno-zabrudnena-voda-moze-ne-dijti-do-cernigova-v-ekoinspektsii-rozpovili-pro-stan-desni-ta-sejmu-v-oblasti/>

18 <https://www.facebook.com/chernigiv.dei/posts/pfbid0msSchsYZPC4heDkZL9qPNN6zt81LWP1W6NiaFyhRtEiYYySpYLxvKxnoz7HvRk7i?rdid=U8XumiwawcYOXtdV#>

внутрішньогосподарській меліоративній мережі з метою покращення пропуску води, регулювання водноповітряного режиму земель, безперешкодного проїзду сільськогосподарської техніки.

Таблиця 2.9 Об'єкти інженерної інфраструктури на території Сосницької територіальної громади

№ з/п	Назва водогосподарської системи	Загальна площа меліорованих земель в межах ТГ, га	Протяжність відкритої мережі каналів державної власності, км	Мости залізо-бетонні, шт.	Кількість гідроспоруд, шт.	Протяжність дамб обвалування, км	Берегоукріплення, км
1	в/с «Бондарівський»	438,00	11,350	-	8	-	-
2	в/с «Вільшани»	1245,00	0,500	-	1	-	-
3	в/с «Загребелля»	277,00	2,120	-	1	-	-
4	в/с «Одулівська Річиця»	528,00	17,580	1	11	-	-
5	в/с «Прудиче Ільміново»	184,00	7,500	-	3	-	-
6	в/с «Убідь»	2439,00	70,450	-	39	-	-
7	в/с «Лави»	409,00	8,070	-	6	-	-
8	Берегоукріплення р. Десна поблизу с. Мале Устя	-	-	-	-	-	0,910
9	Берегоукріплення р. Десна поблизу с. Велике Устя	-	-	-	-	-	0,896
10	Берегоукріплення р. Десна поблизу с.Спаське	-	-	-	-	-	2,100
	Всього	5520,00	117,57	1		69	3,906

На території громади розташовані численні озера та ставки різного походження (близько 90):

- кар'єри: штучні водойми, утворені внаслідок видобутку піску, глини та інших корисних копалин.
- заплавні озера: розташовані в заплавах річок і часто змінюють свої розміри залежно від пори року.
- ставки: штучні водойми, створені для рибництва, зрошення або інших цілей.

Таблиця 2.10 Річки на території Сосницької територіальної громади

№ з/п	Назва річки	Довжина річки в межах України/громади	За класифікацією річок
1.	Десна	594/54	велика
2.	Убідь	124/62	мала
3.	Без назви (Майдан)	20/20	мала
4.	Без назви (Валки)	14/14	мала
5.	Рівчак	12/12	мала
6.	Вербка (Богачка)	19/1	мала
7.	Чепелиха	19/19	мала
8.	Виживка	11/11	мала
9.	Стара Десна	5/5	мала
10.	Бреч	54/3	мала

Озера та ставки, головним чином, розташовані у заплавах річок. Режим рівнів озер непостійний, оскільки їх живлення здійснюється водами різного походження – атмосферні опади, поверхневий стік з прилеглого водозбору, підземні води у вигляді джерел та завдяки гідрологічному зв'язку з річками, що протікають поруч. Тому останнім часом на фоні кліматичних змін спостерігається тенденція до зменшення їх водності та подекуди зникнення. Штучні водойми – водосховища та ставки, використовуються в основному для риборозведення, рибогосподарських потреб, а також як протиерозійні та протипожежні водойми.

Таблиця 2.11 Штучні водні об'єкти на території Сосницької громади

№ з/п	Водний об'єкт	Басейн річки, в якому розташовано водний об'єкт	Місце розташування	Площа водного дзеркала при НПР, га
1.	ставок русловий	Десна	с. Змітнів	6,30
2.	ставок русловий	Десна	с. Змітнів	3,98
3.	ставок русловий	Десна	с. Чорнотичі	12,96
4.	ставок русловий	Десна	с. Чорнотичі	4,30
5.	ставок (копані)	Десна	с. Долинське	1,7
6.	ставок (копані)	Десна	с. Долинське	1,2
7.	ставок (копані)	Десна	с. Вільшане	1,8
8.	ставок (копані)	Десна	с. Вільшане	1,3
9.	ставок (копані)	Десна	с. Вільшане	2,10
10.	ставок (копані)	Десна	с. Волинка	2,0
11.	ставок (копані)	Десна	с. Козляничі	0,8
12.	ставок (копані)	Десна	с. Рудня.	0,6
13.	ставок (копані)	Десна	с. Козляничі	0,7
14.	ставок (копані)	Десна	с. Козляничі	2,1
15.	ставок (копані)	Десна	с. Конятин	1,6
16.	ставок (копані)	Десна	с. Конятин	2,8
17.	ставок (копані)	Десна	с. Конятин	4,2
18.	ставок (копані)	Десна	с. Конятин	2,3
19.	ставок (копані)	Десна	с. Конятин	0,9
20.	ставок (копані)	Десна	с. Кудрівка	3,00
21.	ставок (копані)	Десна	с. Кудрівка	3,4
22.	ставок (копані)	Десна	с. Свірок	0,9
23.	ставок (копані)	Десна	с. Соснівка	1,0
24.	ставок (копані)	Десна	с. Хлоп'яники	0,8
25.	ставок (копані)	Десна	с. Хлоп'яники	0,6

Екологічний стан водойм тісно пов'язаний з господарською діяльністю людини. Основними причинами незадовільного стану поверхневих водних об'єктів є: недотримання режиму господарської діяльності в прибережних захисних смугах; замулення та занесення, забруднення русел річок та акваторій водойм; зарегулювання стоку; зниження самоочисної здатності тощо. Враховуючи зазначене, з метою попередження виникнення надзвичайних ситуацій, забруднення об'єктів довкілля та покращення гідрохімічного стану водних об'єктів на підвідомчій території необхідно забезпечити здійснення заходів з берегоукріплення, реконструкції гідротехнічних споруд, розчищення русел річок, упорядкування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг. Здійснити заходи з встановлення розмірів та меж прибережних захисних смуг водних об'єктів на території громади.

Нині практично не здійснюється контроль за станом зливових мереж населених пунктів. Зливові та талі води без очищення відводяться до водних об'єктів, що негативно впливає на їх гідрохімічний стан та в деяких випадках призводить до загибелі водних

біоресурсів. Також практично не здійснюється контроль за станом зливних мереж населених пунктів.

Загальна кількість водокористувачів на території громади – 10 суб'єктів господарювання, воду з поверхневих джерел використовує лише один – ТОВ «Біотех ЛТД» (для зрошення полів).

Таблиця 2.12 Найбільші промислові водокористувачі на території Сосницької громади

Водокористувач з поверхневих джерел, код ЄДРПОУ	Мета водокористування	Координати Google точок забору	Ліміт забору поверхневих вод, тис. м3/рік	Координати Google точок скиду	Ліміт скиду у поверхневі водні об'єкти, тис. м3/рік
Товариство з обмеженою відповідальністю «Біотех ЛТД»	зрошення	не зазначаються через воєнний стан	105	не зазначаються через воєнний стан	дані відсутні

В цілому поверхневі води стикаються з такими проблемами:

- забруднення – стічні води з населених пунктів, промислових підприємств та сільськогосподарських угідь забруднюють річки та озера;
- зменшення кількості води – внаслідок зміни клімату та інтенсивного використання водних ресурсів рівень води в річках та озерах може знижуватися;
- заростання – багато водойм заростають водною рослинністю, що погіршує їх екологічний стан.

Збереження водних ресурсів вимагає низки заходів: очищення стічних вод; раціонального використання наявних водних ресурсів; збереження лісів та інших природних комплексів, які регулюють водний баланс; моніторингу якості води.

Корисні копалини. Відповідно до переліку корисних копалин місцевого значення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 грудня 1994 р. № 827 «Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення» на території громади є корисні копалини місцевого значення, що використовуються на будівництві: крейда, пісок, глина, суглинок. З енергетичних – торф (родовище не розробляється).

Таблиця 2.13 Перелік основних родовищ корисних копалин на теренах Сосницької громади

Родовище та його прив'язка (ділянки)	Корисні копалини	Запаси на 01.01.2025 тис. т
Непрацююча торфодільниця с. Конятин	торф	дані відсутні

Характеристика ґрунтів. У контексті агроґрунтового районування Чернігівської області територія Сосницької громади – частина Українського Полісся Лівобережної провінції південно-західної частини зони мішаних лісів, яка характеризується алювіальними і моренно-зандровими рівнинами, переважно малопотужні антропогенні відкладення.

Структура ґрунтового покриву обумовлена геологічною будовою Дніпрівсько-Донецької западини, переважно рівнинним рельєфом місцевості, особливостями формування льодовикових та водно-льодовикових відкладів південно-польського і дніпровського періодів зледеніння та відкладами четвертинного періоду пов'язаного з антропогенною діяльністю. Територія громади належить до меліоративної зони «асове осушення боліт та заболочених земель з регулюванням стоку і водного режиму осушуваних ґрунтів». Тобто її теренам притаманний розвиток процесів заболочування, що уповільнюють ґрунтоутворення. Це призводить до формування в низинах торф'яників, торф'яно-болотних ґрунтів. Більшість території розташовано в зоні природного підтоплення рівнинної території,

для якої характерне високе багаторічне стояння ґрунтових вод та повільна швидкість стоку річкової мережі¹⁹.

Родючість землі на території громади від 32 до 64 балів (за 100-бальною шкалою). Коефіцієнт зволоження: 1,2-1,4 що відповідає зоні достатнього природного зволоження.

На території громади нараховується 10 видів ґрунтів. Найбільші масиви ґрунтів:

- лучні та чорноземно-лучні поверхнево- та глибоко-солонцювати (подібні до чорноземів, але відрізняються від них близьким до поверхні заляганням ґрунтових вод та оглеєнням ґрунтоутворювальної породи. Вони мають значну кількість гумусу (до 6-8%), нейтральну реакцію ґрунтового розчину, насичені кальцієм і магнієм);
- чорноземи опідзолені (поєднують високу родючість чорноземів з ознаками опідзолення – втратою поживних речовин через вимивання, що робить їх менш родючими за типові чорноземи. Вони мають менший вміст гумусу (3–5%), більш кислу реакцію (рН 5.5–6.5) і вразливі до ерозії);
- темно-сірі опідзолені (різновид чорноземів, мають темно-сірий гумусований верхній шар із грудкувато-зернистою структурою, що свідчить про їхню родючість, яка поступається типовим чорноземам, але є придатною для вирощування сільськогосподарських культур);
- дерново-опідзолені та оглеєні їх види (характеризуються низьким вмістом гумусу, кислою реакцією та наявністю підзолистого горизонту під дерновим шаром);
- болотні та торфувато-болотні (формуються на ділянках з постійним перезволоженням, де рівень води знаходиться близько до поверхні, а ґрунт насичений водою та вкритий вищою рослинністю, тоді як торфувато-болотні ґрунти відрізняються наявністю верхнього шару торфу (до 20 см), а торф'яно-болотні – шаром торфу від 20 до 50 см, тоді як обидва типи мають спільні риси: високий вміст органіки, зазвичай кислотність, нестачу фосфору та калію, а також потребу в покращенні структури шляхом додавання мінеральних компонентів);
- торфовища низинні та торфово-болотні (тип ґрунту, що утворюється під впливом болотяних умов, де верхній шар складається з торфу, а глибше лежать болотні горизонти);
- дерново-прихованоопідзолисті піщані та глинисто-піщані (тип ґрунтів, що сформувався в умовах надмірного зволоження під сосновими та мішаними лісами, на водно-льодовикових, алювіальних або моренних відкладах);
- дерново-середньо-і слабоопідзолисті супіщані і суглинкові (типи ґрунтів, що утворилися внаслідок дернового та підзолистого процесів, низьким вмістом гумусу та кислою реакцією, де підзолистий горизонт має значну вимивну здатність, а супіщана або суглинкова текстура визначає їх фізичні властивості);
- дернові опідзолені (тип ґрунтів, що утворилися під мішаними та хвойними лісами в умовах промивного водного режиму, характеризуються різкою диференціацією профілю на гумусово-елювіальний, елювіальний та ілювіальний горизонти внаслідок одночасного розвитку дернового (гумусового) та підзолистого (опідзолення) процесів ґрунтоутворення)
- піски слабозадерновані, слабогумусовані і негумусовані (це різновиди піщаних ґрунтів, що відрізняються ступенем розвитку дернини (слабозадерновані) та вмістом гумусу (слабогумусовані — мало гумусу, негумусовані — майже немає гумусу). Вони характеризуються бідністю на органічну речовину, низькою родючістю та високою кислотністю, а також значною водопроникністю).

Значна частка земель громади – чорноземи, але це Поліські чорноземи, вони поступаються типовим – менше шар, родючість, стійкість до ерозії.

---

19 Регіональна доповідь “Про стан навколишнього природного середовища Чернігівської області в 2023 році. – Чернівці, 2024

Щодо до поширених дерново-підзолистих ґрунтів, то вони характеризуються рядом негативних властивостей: кислою реакцією ґрунтового розчину, бідністю на гумус (0,7-2,0 %) та поживні речовини. На них розвивають процеси дефляції²⁰. Через малий вміст гумусу та інших поживних речовин макро- і мікроелементів, несприятливі водно-фізичні властивості – велику щільність, малу вологоємність, високу водопроникність – природна родючість зазначених ґрунтів дерново-підзолисті низька, особливо піщаних та глинисто-піщаних відмін. Для підвищення їхньої родючості та використання в сільському господарстві рекомендують поглиблювати орний шар, здійснюють вапнування ґрунтів, для оглеєних різновидів застосовують осушувальну меліорацію, а також внесення добрив²¹. Серед азональних типів ґрунтів переважають болотні та торфувато-болотні ґрунти.

Частка розораності земель на теренах громади становить 65 – 70 %, це переважно рілля. В межах України аналогічний показник становить 54% від загальної території країни (найвищий в Європі, в країнах ЄС він становить близько 35%²²). Тобто в громаді показник розораності перевищує загальноукраїнські показники (і це за наявності значних площ лісів та водних поверхнь).

ґрунти зазнають негативних впливів через прояви деградаційних процесів – перезволоження, водну та вітрову ерозію, на що суттєво впливає структура сільськогосподарських угідь – більша розораність означає збільшення ризиків деградаційних процесів.

На підставі досліджень, проведених Чернігівською філією ДУ «Держґрунтохорона» у 2011–2015 рр., було визначено сучасний еколого-агрохімічний стан сільськогосподарських земель області. В цілому, природна родючість цих ґрунтів на території колишнього Сосницького району становила 43 бали за еколого-агрохімічною оцінкою ґрунтів. Для порівняння середній бал для зони Полісся – 38, перехідної – 45, Лісостепу – 54²³. Тобто на території Сосницької громади дещо нижчий за середній показник перехідної території.

В 2009 р. низка дослідників здійснила спробу оцінки екологічної стійкості ґрунтів Чернігівській області проти деградації – за співвідношенням ріллі до сумарної площі еколого-стабілізуючих земель (лісовкриті території, лукопасовищні, водні угіддя, болота). В результаті виявилось, що жоден із колишніх районів Чернігівщини не має високої протидеградаційної стійкості. Сосницький район потрапив до групи (друга), що має порогову стійкість ґрунтів проти деградації²⁴. Тобто ґрунти Сосницької громади потребують заходів із поліпшення земель та оптимізації співвідношення ріллі й екологостабілізуючих угідь.

Вони також запропонували незалежну комплексну еколого-агрохімічну оцінку ґрунтів Чернігівщини на основі синтезу показників вмісту гумусу, рухомого фосфору, обмінного калію, нітрогену, кислотності та вмісту радіоактивних речовин у ґрунтах. В результаті найвищий бал (29) у південно-східних районів області, найменший (менше 15) у північних – Щорському та Корюківському. Землі Сосницького району отримали 15 – 19 балів. Це «відносно низька оцінка»²⁵, отже – й менша врожайність земель, більша ціна отриманої продукції (для порівняння Менський район отримав 25 – 29 балів, а Коропський – 20 – 24).

20 В.М.Гавій, С.О.Приплавко, В.В.Суховеєв. «Дослідження впливу еколого-агрохімічного стану ґрунтів Чернігівської області на врожайність основних сільськогосподарських культур // chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5494/1/Gaviy,%20Pryplavko,%20Sukhoveev.pdf

21 <https://apk.cg.gov.ua/index.php?id=20831&tp=1&pg=>

22 <https://superagronom.com/news/14694-riven-rozoranosti-teritoriyi-ukrayini-perevischiv-50>

23 Департамент агропромислового розвитку Чернігівської облдержадміністрації <https://apk.cg.gov.ua/index.php?id=20831&tp=1&pg=>

24 В.М.Гавій, С.О.Приплавко, В.В.Суховеєв. «Дослідження впливу еколого-агрохімічного стану ґрунтів Чернігівської області на врожайність основних сільськогосподарських культур // chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5494/1/Gaviy,%20Pryplavko,%20Sukhoveev.pdf

25 Там же

Рисунок 2.8. Структура ґрунтів Сосницької громади²⁶

Таблиця 2.14 Площа порушених, відпрацьованих та рекультивованих земель по Чернігівській області станом на 01.01.2017

Назва району	Площа порушених земель, тис. га	% до загальної площі території району	Площа відпрацьованих земель, тис. га	% до загальної площі території району	Площа рекультивованих земель, тис. га	% до загальної площі території району
Сосницький	0,3	0,34	0,2	0,2	0	0

Також у документі зазначається – протягом 2001–2007 р. в Сосницькому районі інтенсивно розвивалися процеси підкиснення ґрунтів, площі кислих ґрунтів зросли від 13% до 20%, що негативно впливає на родючість ґрунтів. Водночас найнебезпечніше з точки зору екологічної деградації радіоактивне забруднення земель Сосницькій громаді майже не загрожує.

За інформацією, що зазначена в Доповіді про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік в колишньому Сосницькому районі площа порушених земель становила 0,34% до їх загального обсягу, а відпрацьованих – 0,2%. При цьому рекультивація не проводилася. Данні за наступні роки відсутні. В зазначеній Доповіді наголошується: «Збереження, відтворення й раціональне використання родючості ґрунтів є основною умовою забезпечення стабільного розвитку агропромислового комплексу і найважливішим джерелом розширення сільськогосподарського виробництва. Від рівня ґрунтової родючості залежить ріст урожайності та валових зборів сільськогосподарських культур»²⁷.

Негативно на родючість ґрунтів на території громади впливає низький вміст рухомого фосфору, також калію. Винос споживчих речовин як один із результатів ведення сільського господарства вимагає компенсації за рахунок внесення екологічно доцільних норм добрив. Висока кислотність земель вимагає значного вапнування.

Погіршенню якості ґрунтового покриву сприяє вирощування не районованих культур (соняшник, кукурудза) на ґрунтах з низькими показниками природної родючості.

²⁶ Карта ґрунтів України. <https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy#win2>

²⁷ Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік, С. 97

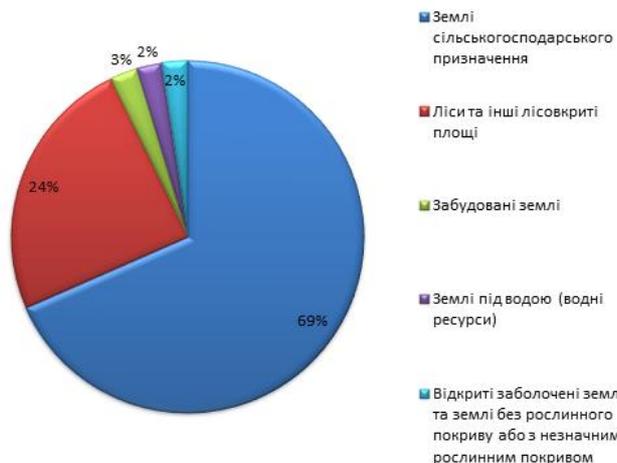
В цілому, переважна більшість земель Сосницької громади сприятливі для використання у сільському господарстві. Водночас через свої характеристики вони менш стійкі до деградації, ніж на півдні України, вимагають більшої уваги та капіталовкладень під час експлуатації.

Земельний фонд громади. Структура земельного фонду. Загальна площа земельних ресурсів громади становить 79933,50 га, з них 67,6 % – землі сільськогосподарського призначення. Для порівняння в Україні цей показник – близько 80%. Тобто в громаді високий показник розораності, з огляду на збереження довкілля, простору для життя людини його збільшення вкрай небажане.

66% земель сільськогосподарського призначення становить рілля (середній показник по Україні – 55%).

За інформацією ДБУВР в Чернігівській області 5520 га сільськогосподарських угідь громади є меліорованими (осушення, відповідно на території громади – розгалужена система каналів) – 10,2%.

Майже чверть земель громади, 24,1%, лісогощподарського призначення. 11737 га – землі запасу, що становить 14,7% від загальної площі громади. Забудовані землі – 2045,1 га або 3%. Відносно значна частка земель – це водні ресурси, 2% від загальної площі (переважно під річками), майже стільки ж – відкриті заболочені землі та землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом

Рисунок 2.9. Структура земельного фонду Сосницької громади в розрізі категорій земель

Таблиця 2.15 Структура земельного фонду Сосницької громади в розрізі категорій земель

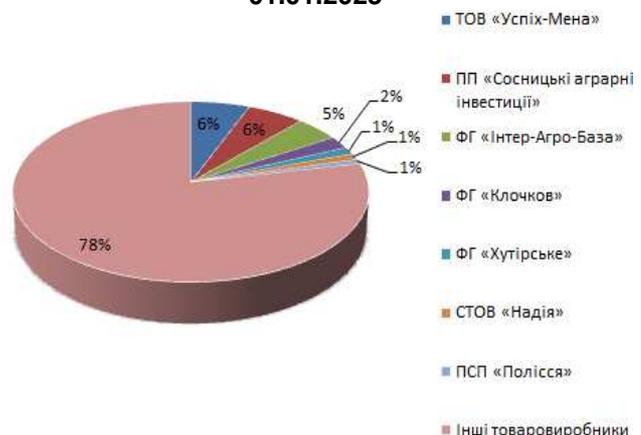
Категорія земель	Площа, га	% до загальної площі
Землі сільськогосподарського призначення	54051,81	67,6
в т.ч.		
сільськогосподарські угіддя*	52723,57	64
під господарськими будівлями і дворами	2045,1	2,56
під господарськими шляхами і прогонами	дані відсутні	
землі, які перебувають у стадії меліоративного будівництва та відновлення родючості	0	0
Інші	0	0
Ліси та інші лісовкриті площі	19274,08	24,1
в т.ч.		
лісові землі*	18181,77	22,7
чагарники	0	0
Забудовані землі	2045,1	2,6
в т.ч.		

під житловою забудовою	476,85	0,6
землі промисловості		
землі під відкритими розробками, кар'єрами, шахтами та відповідними спорудами	180,6	0,2
в т.ч.		
відкриті розробки та кар'єри, шахти, які експлуатують		
інші (під відпрацьовані розробки та кар'єри; закриті шахти; відвали; терикони, які не експлуатують)		
землі, які використовуються у комерційних цілях	15,54	0,02
землі громадського призначення	53,52	0,07
землі змішаного використання		
землі, які використовуються для транспорту та зв'язку	327,66	0,4
землі, які використовуються для технічної інфраструктури		
землі, які використовуються для відпочинку та інші відкриті землі	4291,3	5,4
Землі під водою (водні ресурси)	1756,41	2,2
в т.ч.		
під ставками	126,34	0,2
природними водотоками (річками та ставками)	706,1	0,9
штучними водотоками (каналами, колекторами, канавами) ставками)	121,17	0,2
Відкриті заболочені землі та землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом*	1874,37	2,3
ВСЬОГО	79933,5	100

Таблиця 2.16 Найбільші землекористувачі Сосницької громади станом на станом на 01.01.2025

№ з/п	Назва	Кіл-ть землі у використанні, га
1.	ТОВ «Успіх-Мена»	3205
2.	ПП «Сосницькі аграрні інвестиції»	3121
3.	ФГ «Інтер-Агро-База»	2400
4.	ФГ «Клочков»	1215
5.	ФГ «Хутірське»	702
6.	СТОВ «Надія»	574
7.	ПСП «Полісся»	447
	ВСЬОГО	11664

Рисунок 2.10. Найбільші землекористувачі Сосницької громади станом на станом на 01.01.2025

У населених пунктах Сосницької громади НГО проводилась у 2025 р., вона набуде чинності з 01.01.2026, тоді ж буде застосована індексація. Тобто найближчі щонайменше 5 років зазначене питання не є актуальним для громади.

11664 га сільськогосподарських угідь в Сосницькій громаді обробляють сім найбільших землекористувачів. Або ж 22% їхній перелік наведений у таблиці 1.6. Три найбільших користувача з зазначеної сімки контролюють 16,5% сільськогосподарських угідь. Це означає, що на території Сосницької громади немає домінуючого сільськогосподарського товаровиробника, натомість працюють місцеві – середні та малі.

Лісові масиви та біорізноманіття. За геоботанічний районуванням Сосницька громада належить до Чернігівсько–Сосницького району дубово-соснових та дубових лісів, справжніх лук округу Чернігівсько-Новгород-Сіверського (Східнополіський) дубово-соснових лісів підпровінції Поліська провінції Східноєвропейська Облaсті Східноєвропейська широколистянолісова²⁸.

Згідно «Зоогеографічного районування України» територія Сосницької громади входить до під ділянки Східного (Чернігівського та Новгород–Сіверського) Полісся.

Ліси займають значну площу громади. Зона мішаних лісів представлена такими основними лісовими породами, як сосна, береза, дуб, липа, осика, вільха. У лісах громади збереглися унікальні вікові дерева – велети-дуби, окремі з яких мають вік понад 300 років. На території громади знаходиться близько 5 тис. га лісових масивів, в тому числі 2,5 тис. га хвойних порід. Територія лісових господарств, які здійснюють комплекс заходів по догляду, санітарній та промисловій вирубці лісів, характеризується значною кількістю земель, покритих лісом хвойних порід – близько 50 %, в тому числі – хвойним молодняком.

Деревина активно використовується лісгоспами. На території громади ведуть свою діяльність такі лісництва (в дужках – перелік кварталів): Брецьке (50–55, 82, 83), Рейментарівське (182–185), Гутянське (25–27, 44–49, 106–108), Сосницьке (1–20, 28–32, 39–45, 48–111,125, 127–142). Тобто, на більшій частині громади господарює Сосницьке лісництво. Сумарна площа держлісфонду в Сосницькій громаді, що належить зазначеним підрозділам становить приблизно 7545,6 га. Станом на січень 2026 р. всі згадані лісництва належали до Корюківської філії «Корюківське лісове господарство» ДП «Ліси України». Втім внаслідок реорганізації має бути філія Чернігівське лісове господарство²⁹. Крім того, на території громади працює ДП «Сосницьке районне дочірнє агролісгосподарське спеціалізоване підприємство» (Сосницярайагроліс) (8197,7 га), засновником якого є КП «Чернігівоблагроліс».

Також лісами користуються мисливські господарства та мешканці громади. Лісозаготівлями та лісовідновленням (щорічно молодий ліс висаджується на площі 160–200 гектарів) займаються лісгоспи.

Санітарний стан насаджень, територіально розташованих на території Сосницької селищної ради – задовільний. Мисливські господарства розводять диких тварин (кабани, олені, козулі). В лісах мешкають білки, зайці-русаки, лисиці, вовки. Багатства лісів використовую місцеві мешканці, збирають гриби для себе та на продаж (лисички, білі гриби, підберезники, підосичники, польські, сиріожки, зеленки, рядківки, рижики, обабки та інші), ягоди (чорницю, малину, кістянику, ожину, журавлину).

²⁸ Схема регіональної екомережі Чернігівської області chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://chor.gov.ua/images/Razdely/Norm_docum/Rishennia/7_skykannia/8_sessiya/Regionalna_shema_oblasti.pdf

²⁹ Проєкт організації та розвитку лісового господарства державного підприємства «Корюківський лісгосп» Чернігівського обласного управління лісового та мисливського господарства Державного агентства лісових ресурсів України chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/[https://n.forest.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%84%D0%9A%D0%A2-%D0%9F%D0%94%D0%A4_%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B01.pdf?utm_source=cha](https://n.forest.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%84%D0%9A%D0%A2-%D0%9F%D0%94%D0%A4_%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B01.pdf?utm_source=chatgpt.com)tgpt.com

Зміни кліматичних умов (помітне потепління, зниження рівня ґрунтових вод, брак чи навіть відсутність снігового покриву та сильні вітри), а також людський фактор (підпали, необережне поводження мешканців із вогнем) сприяють підвищенню пожежної небезпеки в лісах громади.

В 2024 р. були проведені польові дослідження **біорізноманіття** в межах ділянок, що відведені під плановану діяльність проведення рубок головного користування та суцільних санітарних рубок сусідньою філією – «Городнянське лісове господарство» ДП «Ліси України»³⁰. Відповідне ОВД філії «Корюківське лісове господарство» («Спеціальне використання лісових ресурсів в порядку проведення суцільних рубок головного користування та суцільних санітарних рубок на підставі спеціального дозволу – лісорубного квитка, з подальшим лісовідновленням на місцях зрубів») в Єдиному реєстрі з оцінки впливу на довкілля недоступно, зазначається, що до завершення воєнного стану інформація відображається частково. Втім документ Городнянської філії містить інформацію й про територію Сосницької громади, адже йдеться про обстеження у межах східного Полісся в цілому. Згідно геоботанічного районування вона розташована у Чернігівсько-Новгород-Сіверському (Східнополіському) геоботанічному окрузі дубово-соснових та соснових лісів. В його межах існує Чернігівсько-Сосницький район дубово-соснових та дубових лісів, справжніх лук.

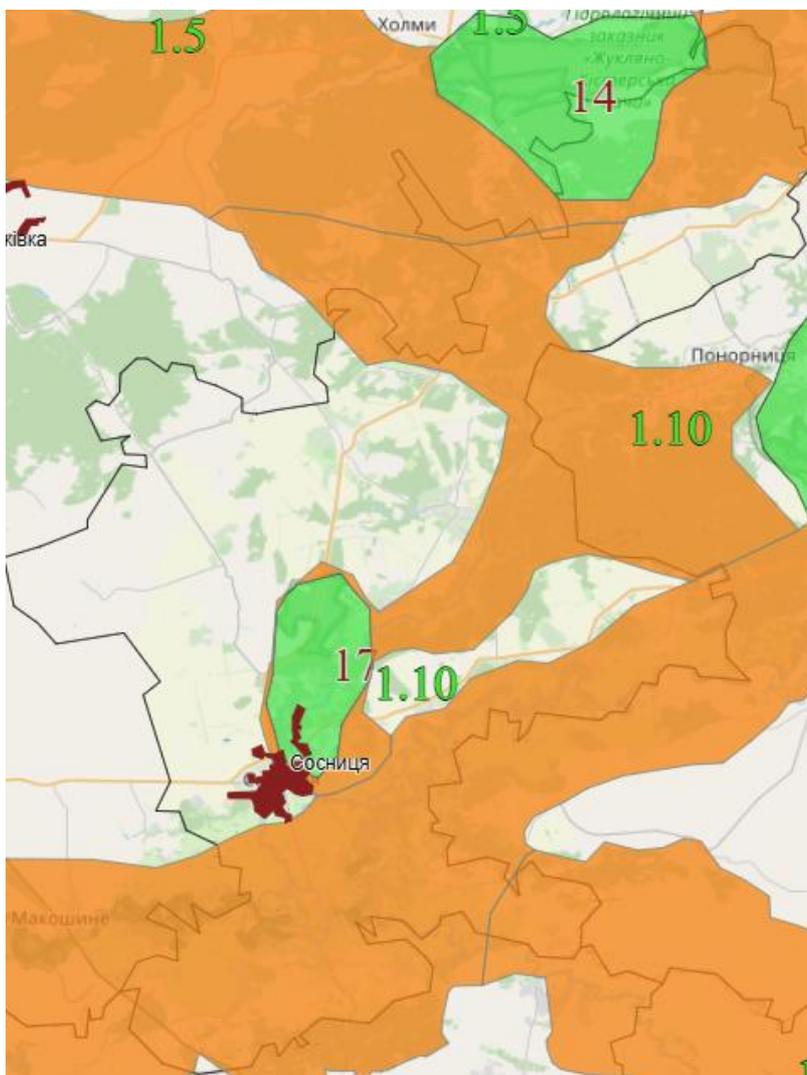

Рисунок 2.11. Ключові та сполучні території Сосниччини

Як стверджують автори дослідження в зазначеному окрузі переважають лісові біотопи. Їхній рослинний покрив сформовано сосновими лісами, утвореними *Pinus sylvestris*, мішаними дубово-сосновими, рідше трапляються чисті дубові ліси, у пониженнях – вільхові, утворені *Alnus glutinosa*. У сучасному рослинному покриві широке розповсюдження мають штучно створені насадження сосни звичайної середньої та молоді груп віку. Надалі наведемо низу даних із зазначеного дослідження.

Поруч із лісовими, на території трапляються фрагменти й супутніх їм чагарникових біотопів, які формуються на узліссях, лісових галявинах, по вирубках, на просіках та територіях, зайнятих у минулому лісовими угрупованнями. Фрагменти трав'яних представлено ділянками остепнених лук та лучних степів, а синантропних біотопів –

³⁰ Звіт з оцінки впливу на довкілля «Використання лісових ресурсів в порядку проведення рубок головного користування та суцільних санітарних рубок». – Чернігів: філія «Городнянське лісове господарство» ДП «Ліси України» [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://snovmr.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/Zvit_OVD_Gorodnyanske_projekt2024_dlya-gromadskosti.pdf](https://snovmr.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/Zvit_OVD_Gorodnyanske_projekt2024_dlya-gromadskosti.pdf)

угрупованнями рудеральної рослинності, які формуються на узбіччях автошляхів, прилеглих ділянках перелогів. У пониженнях, поблизу водотоків представлені водно-болотні та прибережні біотопи з відповідним рослинним покривом. Спираючись на Національний каталог біотопів дослідники виділили такі біотиби.

Д. Лісові біотиби. Д1. Широколистяні ліси (Д1.5.1. Ацидофільні дубові і сосново-дубові ліси, Едифікаторами виступає дуб звичайний з домішкою сосни звичайної, у якості асектатора у першому або другому ярусах трапляються граб звичайний, клен гостролистий. Підлісок формують ліщина звичайна, горобина звичайна, малина лісова. У живому надґрунтовому покриві трапляються судинні рослини – осока волосиста, конвалія травнева, смілка поникла, нечуйвітер волохатий, орляк сосняковий, одинарник європейський, ожика волосиста, щитник шартський, осока пальчаста та деякі інші види. Присутні зелені мохи. Д1.6.4 Рівнинні незаболочені ліси вільхи чорної і ясена). Едифікаторами виступає дуб звичайний з домішкою сосни звичайної, у якості асектатора у першому або другому ярусах трапляються граб звичайний, клен гостролистий. Підлісок формують ліщина звичайна, горобина звичайна, малина лісова. У живому надґрунтовому покриві трапляються судинні рослини – осока волосиста, конвалія травнева, смілка поникла, нечуйвітер волохатий, орляк сосняковий, одинарник європейський, ожика волосиста, щитник шартський, осока пальчаста та деякі інші види. Присутні зелені мохи.

Д2. Хвойні ліси. До складу цього типу входять ацидофільні свіжі та вологі ліси сосни звичайної (Д2.2.2). Едифікаторами виступає сосна звичайна, рідко у якості асектатора у першому ярусі – дуб звичайний, береза повисла, в окремих випадках ці види можуть формувати розріджений другий ярус деревостану. Підлісок формують чагарники – горобина звичайна, крушина ламка, черемха звичайна та пізня, зіновать руська, малина лісова, ожина. Відзначаються значимою участю (35–55%) види судинних рослин – чорниця, брусниця, молінія голуба, веснівка дволиста, верес звичайний орляк сосняковий, ожика волосиста, перлівка поникла, у сосняках зеленомохових, де участь вказаних видів знижується, з'являються мітлиця тонка, щитник шартський, беззубка полегла, боровинка однобока, зимолубка зонтична, грушанка круглолиста, плаун булавоподібний, смілка поникла, конвалія травнева, купина запашна, вероніка лікарська, золотушник звичайний, іноді куртинами трапляється куничник наземний. На порушених місцях, де помітно сліди від рекреації, проїзду техніки також види адвентивної фракції флори – злинка однорічна, злинка канадська, паслін чорний.

Д2.6. Антропогенні хвойні ліси. Формуються як результат господарської діяльності зі створення культур, в умовах помірного зволоження на дерново-слабокпідзолистих ґрунтах на флювіогляціальних і давньоалювіальних відкладах, в умовах сирих борів та суборів.

В цілому, найпоширеніші дерева на території громади: сосна звичайна, береза повисла, дуб звичайний. Доволі часто зустрічають також ялина європейська, акація біла, осика, дуб червоний, різновиди клену, вільха чорна, тополя біла, верба прутувидна. Є модрина європейська, ясен гостролистий, верба ламка, липа дріблоста, берест.

Фауна характерна для цієї частини Полісся, є види, які занесені до Червоної книги України, Європейського та Міжнародного Червоних списків, Бернської конвенції. Мисливські господарства розводять диких тварин (кабани, олені, козулі). В лісах мешкають білки, зайці-русаки, лисиці, вовки. Є видри, борсуки, рись звичайна. Серед птахів журавель сірий, лелека чорний, сорокопуд сірий.

Зазначимо також, що до початку широкомаштабної російсько-української війни багатства лісів використовували місцеві мешканці – збирали гриби для себе та на продаж (лисички, білі гриби, підберезники, підосичники, польські, сиріжки, зеленки, рядківки, рижики, обабки та інші), ягоди (чорницю, малину, кістянику, ожину, журавлину). Тепер обсяги цього промислу значно скоротилися через небезпеку замінування території.

Екомережа, природно-заповідний фонд. Відповідно до Регіональної схеми екомережі Чернігівської області (затверджена рішенням Чернігівської обласної ради від 23.02.2017) частина території Сосницької громади на її північному заході входить до ключової території регіонального значення Кістерська (індекс 14 на карті³¹). Територія на північ від селища Сосниця та частково сам

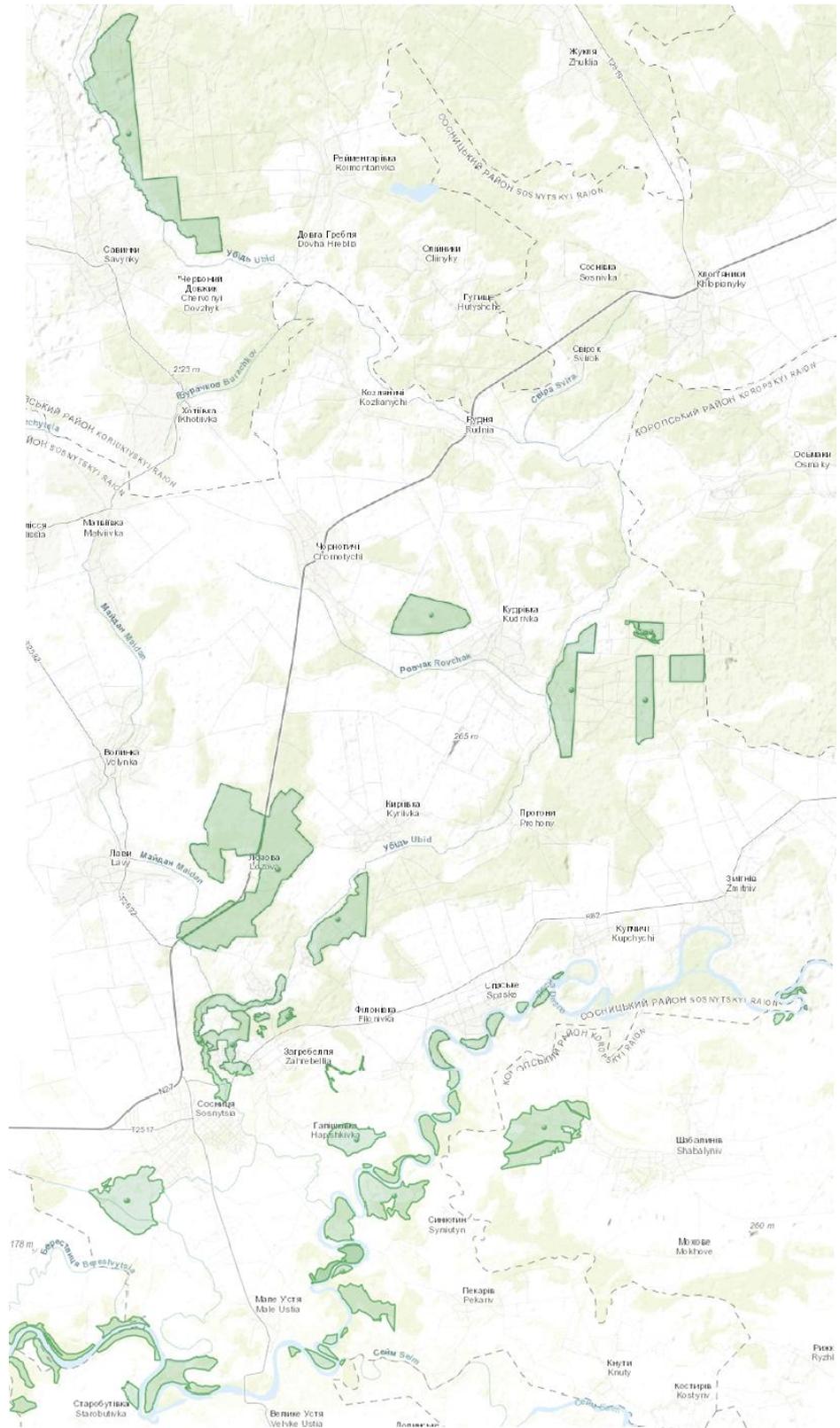

Рисунок 2.12. Об'єкти природно-заповідного фонду на території Сосницької громади¹

31 3 Регіональної схеми екомережі Чернігівської області https://eco.cg.gov.ua/Econet_chern/

адмінцентр (Загребелля та район вулиці Новоселівська) належать до ключової території місцевого значення Лозовська (індекс 17). «Ключові території (екологічні вузли, природні ядра) забезпечують збереження найбільш цінних і типових для даного регіону компонентів біо- та ландшафтного різноманіття. Вони виступають як території важливого біологічного значення, та інтегровані в об'єднану ландшафтну структуру... Головне їх призначення – виконання регіональної екостабілізуючої ролі в окремому регіоні»³².

Таблиця 2.17 Об'єкти природно-заповідного фонду на теренах Сосницької громади

№	Назва об'єкта	Тип	Площа га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкту ПЗФ
1	Макошинський	Ландшафтний заказник місцевого значення	1524,00	Куликівська, Сосницька, Менська, Комарівська ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
2	Спаський	Ландшафтний заказник місцевого значення	620,70	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
3	Спаський-1	Ландшафтний заказник місцевого значення	204,9	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
4	Потаманський	Ландшафтний заказник місцевого значення	47,70	Сосницька ТГ, Сосницька селищна рада
5	Лісопарк	Лісовий заказник місцевого значення	80,00	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
6	Піски	Ботанічний заказник місцевого значення	196,80	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
7	Лозове	Ботанічний заказник місцевого значення	849,50	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
8	Урочище «Кути»	Ботанічний заказник місцевого значення	122,00	Сосницька ТГ, Сосницька селищна рада
9	Глагомирівка	Ботанічний заказник місцевого значення	179,00	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
10	Кудрівський	Ботанічний заказник місцевого значення	207,00	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
11	Прубільський	Ботанічний заказник місцевого значення	229,00	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
12	Вузьке	Орнітологічний заказник місцевого значення	26,20	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
13	Придеснянський	Орнітологічний заказник місцевого значення	14,00	Сосницька ТГ, ДП «Сосницярайагроліс»
14	Вузьке	Гідрологічний заказник місцевого значення	11,00	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
15	Довженківський	Гідрологічний заказник місцевого значення	282,00	Сосницька ТГ, ДП «Сосницярайагроліс»
16	Масалаївське	Гідрологічний заказник місцевого значення	23,00	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
17	Матвіївський	Гідрологічний заказник місцевого значення	283,00	Сосницька ТГ, ДП «Сосницярайагроліс»
18	Смирновщина	Гідрологічний заказник місцевого значення	11,00	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»
19	Сосницький	Гідрологічний заказник місцевого значення	108,00	Сосницька ТГ, Сосницька селищна рада
20	Сосна хлоп'яницька	Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення	0,01	Сосницька ТГ, Сосницька селищна рада
21	Озеро «Соловійове»	Гідрологічна пам'ятка місцевого значення	2,40	Сосницька ТГ, ДП «Ліси Ураїни», філія «Корюківське лісове господарство»

32 Регіональна схем екомережі Чернігівської області, с.21.

Все Придесення громади – це частина сполучної території національного значення Деснянська (індекс 1.2). Крім того, частина території громади у її північній частині входить до сполучної території регіонального значення Убідська (індекс 1.10). «Екологічні коридори (сполучні території) – це просторові структури, які зв'язують між собою природні ядра і включають існуюче біорізноманіття різного ступеню природності і збереженості, та середовища його існування, та частково території ренатуралізації. Вони забезпечують підтримання процесів репродукції, обміну генетичним матеріалом, розповсюдженню, міграції та поширенню видів на сусідні території. Також, вони можуть виступати окремими територіями з густою мережею ареалів. В цілому ж екокоридори виступають як шляхи міграції, колонізації і обміну генетичним матеріалом на різні географічні відстані, їх структурування, розміри та форма можуть бути різними (від лінійної до видовженої, від прямої до звивистої)»³³.

«На зазначених територіях [ключових та сполучних] повинно забезпечуватись проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних ландшафтів, рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України; збереження видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України; регіонально рідкісних видів, поліпшення середовища їх існування, створення належних умов для розмноження у природних умовах та для розселення...»³⁴.

На території Сосницької громади знаходяться 21 об'єкт ПЗФ загальною площею 37 тис. км² або 3,7 тис. га³⁵ (4,6%, для порівняння – середній показник по області становить 7,91%), з яких до Сосницької селищної ради належить 4, а саме: ландшафтний парк місцевого значення «Потаманський», ботанічний заказник місцевого значення «Урочище “Кути”», гідрологічний заказник місцевого значення «Сосницький», Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Сосна хлоп'яницька». Переважна більшість об'єктів ПЗФ Сосниччини сконцентровано на Придесенні.

У 2025 р., за клопотанням Київського еколого-культурного центру, на сесії Сосницької селищної ради погодили створення ботанічної пам'ятки природи місцевого значення «Косарикові луки» поблизу села Змітнів, заплава річки Десна, площею 1 га, та ботанічної пам'ятки природи місцевого значення «Криве озеро» поблизу села Синютин, заплава річки Десна, площею 26 га³⁶.

Чернігівська область посідає перше місце в Україні за кількістю заповідних територій, площа яких становить понад 8% від території регіону. Однак в розрізі громад ситуація сильно відрізняється. 2021 р. було проведено дослідження ступеня розвиненості природно-заповідної системи за методом кластерного аналізу, що дозволяє диференціювати об'єкти за певною кількістю ознак. Враховувалося шість показників: площа та кількість об'єктів ПЗФ, показники заповідності, щільності, концентрації та інсуляризації об'єктів ПЗФ для адміністративно-територіальних одиниць. В результаті були виділені три кластера: 1) максимальний рівень заповідності, територіальної концентрації та площі об'єктів ПЗФ, 2) середні показники, 3) найменші значення кількісних показників. Тогочасний Сосницький район було віднесено до третнього кластера (Бахмацький, Варвинський, Городнянський, Ічнянський, Корюківський, Ніжинський, Прилуцький, Семенівський, Сосницький, Срібнянський, Талалаївський райони). Тобто рівень заповідності території Сосницької громади недостатній.

Частина території Сосницької громади належить до міжнародної природоохоронної **Смарагдової мережі** (Emerald Network) Європи.

33 Регіональна схем екомережі Чернігівської області, с.22.

34 Регіональна схем екомережі Чернігівської області, с.22.

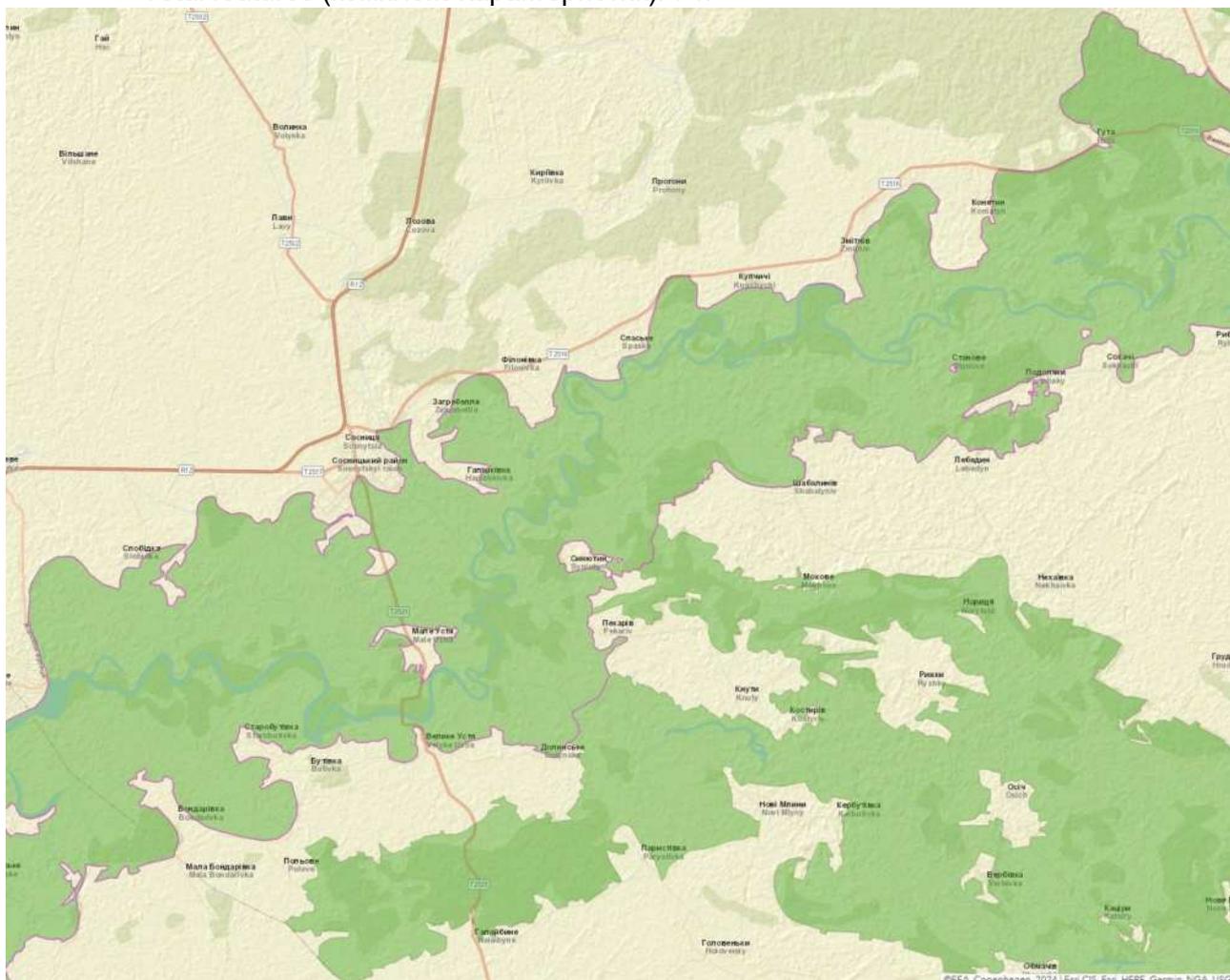
35 Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік. – Чернігів, 2025

https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=15801&tp=1&pg&fbclid=IwY2xjawPZ78FleHRuA2F1bQlxMABicmlkETFOUTVvaE85MW0wTGs0ZHVQc3J0YwZhcHBfaWQQMjlyMDM5MTc4ODlwMDg5MgABHoc_xqEveyYZAjExQZ3nP31-KppNg7mcqEvtWHYgCp-NwiEH_W6KKbtXiOXE_aem_ClwphtrEoDo4qhVgR884vg

36 Програма економічного і соціального розвитку Корюківського району на 2026 рік. – С.12

Створена вона відповідно до Бернської конвенції з охорони дикої флори, фауни та природних середовищ існування, мета зазначеної міжнародної – зберегти рідкісні види, оселища та біорізноманіття на європейському рівні. Йдеться про об'єкти Chernihivske Podesennia (SiteCode: UA0000058), пойма річки Десна. Ця територія охоплює природні комплекси, які мають важливе значення для збереження біорізноманіття й підтримки природних процесів, в т.ч.: заплавно-лісові угруповання, болотні та прибережні екосистеми; середовища, що підтримують розмноження видів тварин, зокрема бобрів та багатьох видів птахів; цінні ділянки генетичного фонду дубових насаджень та інших природних угідь. Об'єкт «Chernihivske Podesennia» внесений до Мережі з такими характеристиками:

- Birds species number (птахів): 36;
- Other species number (інші види): 15;
- Habitats (природні оселища): 23;
- Total features (комплекс характеристик): 74.

Рисунок 2.13 Смарагдова мережа на території Сосницької громади

Наявність зазначеного об'єкту на території Сосницької громади означає, що частина лісових та природних територій Сосницької громади має міжнародну природоохоронну цінність та є частиною європейської мережі, створеної для захисту природних середовищ і видів. Це необхідно врахувати під час планування господарської діяльності на таких ділянках (наприклад, у процесах оцінки впливу на довкілля, ОВД), щоб зберегти їхні природні функції, а саме:

Таблиця 2.18 Смарагдова мережа на території Сосницької громади³⁷

Код території	Назва території	Площа території га	Кількість видів птахів	Кількість інших видів	Кількість оселищ	Всього цінних одиниць	Біоріоген/и
UA0000058	Chernihivske Podesennia	89752	36	15	23	74	CON

для лісових ділянок та рубок: обмеження рубок у критичних оселищах (не проводити суцільні рубки в межах ділянок з рідкісними видами (птахи, земноводні, червонокнижні рослини); сезонне обмеження (встановлювати терміни рубок, щоб уникнути порушення гніздування птахів або зимівлі тварин); збереження буферних зон (навколо оселищ та заповідних деревних угруповань формуються захисні смуги, мінімум 50–100 м); проводити лісовідновлення після рубки проводити з місцевих видів дерев та чагарників;

для фауни: відстеження та моніторинг видів; проведення польових обстежень перед початком господарської діяльності для виявлення гнізд або скупчень рідкісних видів; збереження природних коридорів; не руйнувати шляхів пересування тварин, лісових і водно-болотних коридорів; обмеження шуму та транспортного навантаження; в місцях гніздування або зимівлі – мінімізувати шум, рух транспорту;

для флори та оселищ: захист рідкісних та ендемічних рослин; визначати ділянки з червонокнижними або рідкісними видами і забороняти будь-яке втручання; обмеження будівництва та осушення земель; не змінювати природний гідрологічний режим боліт, заплавних луків; відновлення порушених оселищ; після господарських заходів проводити відновлення природних спільнот (сажання, контроль ерозії, відновлення боліт);

для водно-болотних територій: буферні смуги вздовж річок та озер; мінімум 30–50 м від водної межі – без рубок і будівництва; запобігання забрудненню; використання технологій, що мінімізують потрапляння пестицидів, добрив та відходів у воду.

На тепер виділяють такі загрози та потенційні ризики для функціонування системи природоохоронних територій на території регіону та громади:

- подальший антропогенний вплив що наростає, пов'язаний з виробничою, агропромисловою, транспортною та іншими сферами діяльності людини, що призводить до деградації природно-ландшафтних комплексів, скорочення популяцій окремих видів та стійкості екологічних систем;

- наслідки війни та військових дій, які, зокрема, проявляються для об'єктів ПЗФ Чернігівської області у вигляді додаткового антропогенного тиску (забруднення, спричинене обстрілами стратегічних об'єктів, здійснення оборонних заходів у прикордонних районах області та інше);

- прояви негативних процесів природного характеру, які проявляються в останні десятиліття на території нашого регіону (заболочування озерних комплексів, ураження лісових масивів хворобами та шкідниками, лісові пожежі, поширення інвазивних видів флори та фауни і витіснення корінних видів, пилові бурі та розвіювання торфовищ, особливо осушених, негативні наслідки меліорацій, які здійснювалися в ХХ ст. та інше).

Об'єкти культурної спадщини. Територія Сосницької громади належить до ареалу значимості та щільності розташування об'єктів культурної спадщини. Ідеться про такі об'єкти:

- колишнє приміщення Земської управи (1-й корпус технікуму бухгалтерського обліку, 1910 р.) – архітектурна пам'ятка початку ХХ ст., приклад місцевого модерну;

37 Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища України в 2020 році <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Natsionalna-Dopovid-2020-2.pdf>

- Сосницький літературно-меморіальний музей О. П. Довженка — провідний культурний центр, пов’язаний із постаттю геніального кінорежисера, осередок культурного туризму міжнародного рівня;
- Сосницький краєзнавчий музей ім. Ю. С. Виноградського — зберігає археологічні, етнографічні та природничі колекції, що висвітлюють історію Сосниччини;
- кована скульптура Залізного ведмедя (2017 р.) – символ громади, виконаний місцевим ковалем у стилі сучасного художнього кування;
- кінокамера та ландшафтна фотозона (2019 р.) – сучасний туристичний об’єкт, присвячений кінематографічній спадщині Олександра Довженка;
- Будинок колишньої жіночої гімназії (поч. ХХ ст.) – архітектурна перлина у стилі класицизму; нагадує про інтелектуальну історію Сосниці.

Крім того, до об’єктів культурної спадщини належить сакральна архітектура, а саме:

- Свято-Покровська церква, 1724 р., с. Загребелля – дерев’яна українська барокова архітектура ХVІІІ ст.
- Церква Різдва Пресвятої Богородиці, 1870 р., с. Загребелля – зразок провінційного класицизму.
- Козляницька церква Різдва Богородиці, поч. ХVІІ ст., мурована в 1832 р., с. Козляничі – історичний центр давнього приходу.
- Свято-Дмитрівська церква, 1910 р., с. Чорнотичі – дерев’яний храм висотою 36 метрів, зведений у стилі класицизму з елементами північноукраїнської церковної архітектури.
- Спасо-Преображенська церква, 1904 р., с. Киріївка – елегантна однокупольна церква, збережена громадою.
- Церква Різдва Пресвятої Богородиці з підземним склепом, 1888 р., с. Кудрівка – унікальний храм із криптою, збереженою донині.

Таблиця 2.19 Пам’ятки архітектури на території Сосницької територіальної громади

Найменування пам’ятки	Датування	Місце знаходження
<i>Пам’ятки культурної спадщини, що занесені до Державного реєстру нерухомих пам’яток України національного значення³⁸</i>		
Садина кінорежисера, письменника О. П. Довженка, пам’ятка історії	кінець ХІХ – перша половина ХХ ст.	селище Сосниця, вул. Довженка, 2
Городище «Туличів Городок», пам’ятка археології, пам’ятка археології	ІХ ст. до нашої ери – ІV ст.	с. Козляничі
<i>Пам’ятки культурної місцевого значення, що занесені до Державного реєстру нерухомих пам’яток України місцевого значення</i>		
Будинок Григорія Долинського	70-ті рр. ХVІІІ ст.	с. Пекарів

Матеріальні активи Сосницької громади – основні фонди селищної комунальної власності. Це економічні ресурси, до них належать земля, будинки, споруди, дороги, машини, матеріали, обладнання тощо.

³⁸Державний реєстр нерухомих пам’яток України <https://mcsc.gov.ua/kulturna-spadshchyna/derzhavnyy-reiestr-nerukhomykh-pam-iatok-ukrainy/>

Загальна площа земельних ресурсів громади 79933,50 га, з якої 54051,81 га (67,6%) становлять землі сільськогосподарського призначення. Є земельні ділянки комунальної власності. Докладніші про землю – в підрозділі «Структура земельного фонду».

Щодо приміщень селищної комунальної власності. Мережа закладів охорони здоров'я складається з 2 закладів охорони здоров'я – комплекс будівель КНП «Сосницька лікарня» та КНП «Сосницький ЦПМСД». Мережа ЦПМСД – це 1 приміщення амбулаторії в Сосниці, 2 – в селах (Чорнотичі, Волинка) та 14 пунктів фельдшерських пунктів (тимчасового базування) у старостинських округах.

Мережа закладів культури нараховує 23 будівлі, з них 9 будинків культури, 11 сільських клубів, 1 центр дозвілля та відпочинку молоді, 1 центр народних традицій та звичаїв, 1 сектор з основних видів діяльності «Кінотеатр ім. О.П.Довженка» (тут і далі – загальна залишкова балансова вартість 967660,00 грн.). Також є 18 будівель бібліотек (0,00 грн.), 1 краєзнавчого музею (0,00 грн.), 1 музична школа (0,00 грн.), 1 будинок дитячої та юнацької творчості (0,00 грн.). Є також 1 стадіон (Комплекс стадіон), 1 футбольне міні-поле зі штучним покриттям (1296913,88 грн.), 23 вуличні тренажери (351000,00 грн.), 6 спортивних залів, 2 футбольні поля.

Заклади дошкільної освіти використовують 7 будівель (1245869,00 грн.), заклади загальної середньої освіти – 18 (4465058,00 грн.).

Приміщення, що знаходяться на балансі КП «Сосницьке комунально-житлове управління» відображені в таблиці 2.20.

Таблиця 2.20 Приміщення, що знаходяться на балансі КП «Сосницьке комунально-житлове управління»

№	Назва	Кількість, шт.	Первісна вартість, грн	Залишкова вартість, грн
1	Приміщення контори	1	9239,55	36,44
2	Гараж	1	5425,80	22,00
3	Склад	1	1369,80	0,00
4	Склад (прибудова)	1	996,6	0,00
5	Банно-пральний комбінат	1	164943,00	0,00
6	Будинок по вул. Виноградського 54	1	267497,64	0,00
7	Будинок по вул. Б.Хмельницького 12	1	396480,83	0,00
8	Будинок по вул Чернігівській 90а	1	402180,93	22631,82
9	Будинок по вул. Грушевського 34	1	38120,30	13888,09
10	Торгівельні павільйони МАФ	5	960000,00	915200,00
	Разом		4546254,21	951778,35

Підприємство має в наявності 13 одиниць техніки. Їхня балансова вартість складає 6955596,03 грн., залишкова вартість – 5319650,08 грн.

В наявності гідротехнічна споруда – гідровузол (русловий шлюзорегулятор) – 1 шт., 251143,60 грн.

Кількість адміністративних приміщень селищної комунальної власності – 551 (адміністративні, господарські, житлові селищної ради, будівлі старостатів, котельні, інші господарські приміщення, гаражі, загальна залишкова балансова вартість – 19446368,13 грн.

Протяжність доріг та вулиць селищної комунальної власності становлять – 118,0 км (загальна залишкова балансова вартість – 17664612,93 грн.).

Гідротехнічні споруди – 5 шт. (6678074 грн.).

Також на балансі Сосницької селищної ради перебуває 5 одиниць техніки (на суму 192945 грн.), 1 пором (6221 грн.).

Житловий фонд, комунальна інфраструктура та інженерні мережі. Для житлово-комунального господарства громади притаманна висока зношеність основних фондів. Щоправда, у зв'язку з їхніми відносно невеликими обсягами у сільській місцевості гострота проблеми концентрується переважно в Сосниці. В інших населених пунктах така проблема відсутня.

Таблиця 2.21 Стан житлового фонду Сосницької громади

Заселені будинки разом	7151
у тому числі:- індивідуальні будинки	7113
Житловий фонд, тис. кв. м загальної площі	525850
% помешкань, підключених до комунального водопостачання	50,7
% помешкань, підключених до комунального газопостачання	50,7
% помешкань, підключених до комунальної системи каналізації	6,2
% помешкань, підключених до центрального опалення	0,5

*Примітка. Помешкання – квартира або індивідуальний будинок.

Всього на території громади нараховується 7151 житловий будинок, в т.ч. 7113 індивідуальних та 39 багатоквартирних (всі – селищі Сосниця). Загальна площа житлового фонду становить майже 429,1 тис. м² та залишається такою самою протягом останніх років.

Комунальна інфраструктура та інженерні мережі. Житлово-комунальні послуги в громаді надаються трьома комунальними підприємствами: КП «Сосницьке комунально-житлове управління» (основний вид діяльності – забір, очищення та постачання води, серед послуг – монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування, інші спеціалізовані будівельні роботи, комплексне обслуговування об'єктів), КП «Посейдон плюс» (основний вид діяльності – забір, очищення та постачання води, серед послуг – фотокопіювання, підготування документів та інша спеціалізована допоміжна офісна діяльність, виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості) та КП «Благоустрій – Сосниця» (основний вид діяльності – інші види діяльності із прибирання, інші – надання ландшафтних послуг, організацію поховань, Ремонт і технічне обслуговування електричного устаткування).

При цьому централізоване водопостачання в 6 з 41 населених пунктів громади. У Сосниці (2547 абонентів) та селах Загребеллі (58), Змітневі (136), Бутівці (46), Купчихах (16) такі послуги надаються КП «Сосницьке КЖУ» (протяжність мереж – 48,1 км), а в селі Спаському (171 абонент) – КП «Посейдон плюс» (протяжність мереж – 6,3 км). Ці мережі заживлені свердловинами у Сосниці, з яких одна є новозбудованою глибиною 472 м (Нижньокрейдяний горизонт), а також свердловинами в селах.

Основний споживач питної води – населення. На нього припадає 87,5% обсягу, решта – підприємства, установи, організації. Спостерігається тенденція до зменшення обсягів споживання води – як серед населення, так і підприємств

Абсолютна більшість домогосподарств в селах користуються для індивідуальними свердловинами або криницями. По всій громаді фактично нараховується 210 колодязів загального користування, втім лише стосовно трьох регулярно проводяться аналізи та вживаються заходи з очищення. Бувають роки, коли рівень води в колодязях падає, що також погіршує якість питної води.

Систематичні дослідження якості води проводяться лише підприємствами, що здійснюють централізоване водопостачання, а також у 3-х криницях, які визначені як громадські. Вода при водозаборі до централізованих мереж відповідає існуючим стандартам, але у мережах водогону іноді спостерігається підвищений вміст заліза. Це явище викликане зношеністю мереж, що були побудовані в середині 70-х років минулого століття та містять сталеву арматуру (пожежних гідрантів), передбачену тогочасними нормативами. 34,4% протяжності діючих водогонів споруджені з використанням азбестових труб, отже потребують заміни. Зношеність мереж також призводить до частих поривів та необхідності ремонтів.

За результатом № 19/117 від 05.08.2025 санітарно-мікробіологічного дослідження, яке проводило Сосницьке відділення Корюківського МРВ ДУ «Чернігівський ОЦКПХ МОЗ» було відібрано зразок питної колодязної води за адресою: селище Сосниця, вул. Тиха, 13. Мета дослідження – відповідність вимогам ДСанПІН 2.2.4.-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» (патогенні кишкові найпростіші, кишкові гельмінти). Результат дослідження – патогенні кишкові найпростіші, кишкові гельмінти в 50 дм3 не виявлено. Отже, вода відповідає нормам.

Відповідно до протоколу № 2744 дослідження якості питної води від 10.09.2025 (ДУ «Чернігівський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України) було відібрано пробу води з артсвердловини № 7 (новозбудована), адреса – вул. Чернігівська, 84, селище Сосниця, належить до КП Сосницьке КЖУ. Зазначені в протоколі граничні межі не порушені, зокрема, заліза – 50% від допустимого вмісту. Висновок лікаря – досліджений зразок відповідає вимогам до питної води.

Вода в індивідуальних свердловинах та криницях централізовано не досліджувалася, її показники невідомі.

Значною загрозою для навколишнього природного середовища є безхазяйні водозабірні свердловини, контроль за станом та обігом яких практично втрачено.

Лише незначна кількість абонентів у громаді (виключно у селищі Сосниця) підключена до системи каналізації (52 об'єкти), в селах вона відсутня, здійснюється асенізація, відповідно вона супроводжується потрапляння нечистот у ґрунтові води. В 2024 р. в громаді було здійснено загальне водовідведення 16,1% обсягів води, що забрані з природних водних об'єктів. Потенційно проблемним залишається питання вивозу рідких відходів з вигребів та накопичувачів стічних вод. Брак спеціально облаштованих місць створює умови до розміщення їх на об'єктах довкілля та забруднення навколишнього середовища³⁹.

Крім того, Сосниця – один із 9 населених пунктів області, де комунально-побутові стічні води централізовано відводяться на поля фільтрації. Це один із найбільш застарілих методів очистки стічних вод. Автоматизовані системи контролю на цих об'єктах відсутні, інтеграція із системою цивільного оповіщення не реалізована.

До того ж через відносно малу кількість абонентів тарифи на послуги централізованого водопостачання та водовідведення в громаді високі – понад 110 грн. за 1 м3 води та 1 м3 стоків, що в свою чергу стримує поширення зазначених послуг. За цим напрямом діють цільові програми Сосницької селищної ради, зокрема «Програма вдосконалення послуги водопостачання та водовідведення в Сосницькій територіальній громаді Чернігівської області».

Бракує очисних споруд для очищення господарсько-побутових стічних вод, стоки домогосподарств та закладів соціальної переважно акумулюються в вигрібні ями та вивозяться неідентифікованими надавачами послуг і неконтрольовано розміщуються у навколишньому середовищі, забруднюючи усі компоненти довкілля.

Нині практично не здійснюється контроль за станом зливових мереж населених пунктів. Зливові та талі води без очищення відводяться до водних об'єктів, що негативно впливає на їх гідрохімічний стан та в деяких випадках призводить до загибелі водних біоресурсів.

Таблиця 2.22 Використання води у Сосницькій громаді у 2024 р., млн. м

	Сосницька громада
Забрано із природних водних об'єктів, всього у т. ч.	176,7
Використано свіжої води, всього у т. ч.	127,1
на питні і санітарно-гігієнічні потреби	9,6

³⁹ Доповідь про стан стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік, с. 174, 175

	Сосницька громада
на виробничі потреби	0,1
на потреби зрошення	-
на інші потреби	9,4
Загальне водовідведення	28,6
Скинуто в поверхневі водні об'єкти зворотних (стічних) вод, всього у т. ч.	-
Забруднених	-
нормативно чистих без очистки	-

В Сосницькій громаді абсолютна більшість житлових помешкань обладнані індивідуальним опаленням, переважно твердопаливними котлами та газовим опаленням, централізоване опалення – виключення, існує переважно в багатоквартирних будинках. За нинішніх обставин воно енерговитратне, потребує заміни на індивідуальне (на газу або пелетах).

Основний споживач природного газу на території громади – підприємства, 90%. Втім за період з 2022 р. починаючи обсяги споживання газу підприємствами зменшився на 9,5%, тоді як населенням залишився без змін.

Щодо цифровізації ЖКГ. У громаді відсутня ГІС та автоматизована інформаційна система у сфері ЖКГ. Цифрові карти комунікаційних мереж створені частково – на офіційному сайті селищної ради опубліковано карту мереж водопостачання, водовідведення та доріг. Показник цифровізації інженерної інфраструктури становить 45%.

Таблиця 2.23 Характеристики системи життєзабезпечення Сосницької громади

Показники	2020	2021	2022	2023	2024
Водопостачання					
Протяжність мереж водопостачання, км	54,5	54,5	54,5	54,5	54,5
Протяжність мереж водовідведення, км	8,6	8,6	8,6	8,6	8,6
Споживання питної води, тис. м ³ – всього, у тому числі:					
- населення	140,5	135,0	120,8	128,7	89,7
- підприємства	13,7	14,9	11,6	11,6	10,4
Газопостачання					
Протяжність мереж, км	142,3	142,3	142,3	142,3	142,3
Споживання газу, тис. м ³ – всього, у тому числі:			8073,2	7 723	7 723
- населення		737,1	737,1	737,1	737,1
- підприємства			7336,1	6985,9	6985,9

База даних об'єктів інженерної інфраструктури та автоматизовані рішення для моніторингу споживання ресурсів чи реагування на аварії відсутні. Автоматизовані датчики збору показників (вода, тепло, електроенергія, сміття) не встановлені.

Доступні онлайн-сервіси:

- «Кабінет абонента» КП «Сосницьке комунально-житлове управління»;
- інформування про тарифну політику на сайті КП та селищної ради;
- інформування про аварійні та планові роботи в мережах.

Єдиний комунальний рахунок, можливість онлайн-оплати в 1 клік та е-сервіси зворотного зв'язку – відсутні. Повідомлення від жителів приймаються телефоном (стаціонарним та мобільним).

Система «розумний будинок» не впроваджена.

Системи оповіщення населення про екологічні ситуації реалізовані через офіційний сайт селищної ради та сторінки в соцмережах (Viber, Facebook, Telegram). Водночас у Сосницькій громаді відсутні геоінформаційні та автоматизовані системи екомоніторингу. Реєстрація на державному порталі eco.gov.ua не здійснена, датчики та станції моніторингу не встановлені, автоматичний збір та передача екологічних даних не ведеться.

Енергоспоживання та енергозбереження. Основними споживачами енергоресурсів, первинних та вторинних, в першу чергу є населення, комунальні організації, підприємства всіх форм власності. Через постійне підвищення тарифів на газ Сосницька громада прагне перевести бюджетну сферу на тверде паливо.

У приватних садибах для опалення використовується переважно газ, водночас – твердопаливні котли й груби. Основне паливо – так само як у бюджетній сфері – дрова, брикет. Споживання деревини має тенденцію до збільшення. Вона має нульовий коефіцієнт викидів CO₂, в цьому сенсі навантаження на природне середовище зменшується.

Щодо бензину та дизельного палива – це скоріше питання енергоспоживання транспорту, а також техніки сільськогосподарських товаровиробників.

Більшість будівель на території громади (як приватні, так і комунальні) – старі енерговитратні, потребують реконструкції та утеплення. Втім навіть відносно нові споруди зведені також без дотримання вимог із енергозбереження.

У громаді діє служба енергоменеджменту, функціонує автоматизована інформаційна система енергомоніторингу EManagement24 (впроваджена в 2024 році), яку використовує 1 активний користувач для адміністрування та наповнення даних. Доступ до вибіркової інформації одержують 5 зовнішніх користувачів.

Лише окремі об'єкти комунальної власності обладнані автоматизованими системами енергетичного менеджменту (19,95 балів індексу цифрової трансформації).

Цифрові карти електромережі відсутні. Цифрових рішень для автоматичного контролю та реагування на аварії в енергомережах немає. Смарт-датчики енергоспоживання та інші датчики у сфері енергоефективності не встановлені.

Альтернативне енергоживлення активно впроваджується – сонячні електростанції введено в експлуатацію на об'єктах КНП «Сосницька лікарня», КП «Сосницьке КЖУ» (водозабір), Сосницькому ліцеї ім. О.П. Довженка та КЗ «Сосницький навчально-реабілітаційний центр». Також встановлено СЕС на низці приватних об'єктів.

Популяризація енергоефективності: проведено один публічний захід протягом року, присвячений впровадженню СЕС та використанню АІС для контролю споживання енергії.

Рішенням 24-ї сесії 7-го скликання № 24-1471-VII Сосницької селищної ради від 29.01.2020 затверджено «План дій сталого енергетичного розвитку та клімату Сосницької селищної об'єднаної територіальної громади до 20230 року». Рішенням 24-ї сесії 7-го скликання № 24-1471-VII Сосницької селищної ради від 27.05.2020 вона приєдналася до європейської ініціативи «Угода мерів».

Також виготовлено та затверджено обов'язковий за законодавством Муніципальний енергетичний план (МЄП) та Концепцію переходу на відновлювані джерела енергії до 2050 року.⁴⁰ Крім того, рішенням 30-ї сесії 8-го скликання № 30-13270-VIII Сосницька селищна рада затвердила «Концепцію переходу Сосницької громади Чернігівської області на відновлювані джерела енергії до 2050 року».

Серед успіхів громади:

---

⁴⁰ chrome-extension://efaidnbmninnibpcapjpcglclefindmkaj/https://sosnitsa-rada.gov.ua/storage/documents/documents/3bd084fe8a71c005f44c62800dfe247e.pdf

- на свердловині водозабору в Сосниці встановлена автономна сонячна електростанція, яку громада отримала як переможець грантового конкурсу від Німецького товариства GIZ-Україна;
- на даху приміщення КНП «Сосницька лікарня» встановлена автономна сонячна електростанція, яку громада отримала як переможець грантового конкурсу від Німецького товариства GIZ-Україна;
- на даху опорного навчального закладу Сосницький ліцей ім. О.П. Доженка встановлена автономна сонячна електростанція, яку громада отримала в співпраці з БФ «Зелений кристал»;
- приміщення КНП Сосницький ЦПМСД та ЗДО «Калинка» опалюються новими модульними котельнями, отриманими в результаті співпраці з Німецьким товариством GIZ-Україна.

Поводження з побутовими відходами. Побутові відходи – це відходи, що утворилися в процесі життя і діяльності людини в житлових та нежитлових будинках (тверді, великогабаритні, ремонтні, рідкі, крім відходів, пов'язаних з виробничою діяльністю підприємств) і не використовуються за місцем їх накопичення. До джерел утворення побутових відходів належать об'єкти, на яких утворюються побутові відходи (житловий будинок, підприємство, установа, організація, земельна ділянка). Найбільше утворюється відходів ненебезпечних відходів (99%, IV класу небезпеки за старою термінологією). Вони вважаються малонебезпечними, адже не містять високотоксичних речовин, але в разі накопичення, неправильного зберігання чи спалювання здатні нашкодити довкіллю. Захоронюються такі відходи в місцях видалення відходів (МВВ).

Дещо незрозумілий стрибок обсягів відходів відбувся в другій половині двохтисячних років. Втім, ймовірно, йдеться про повноту зібраних даних, систему розрахунків, а також найвищий за весь період незалежності України ріст виробництва у той період. Надалі обсяги утворення відходів стабілізувалися та перебували приблизно на одному й тому самому рівні з деяким зменшенням в квітні, 2020 р., що пов'язано з обмеження господарської діяльності як на виробництві, так і в побуті. З огляду на наступні показники області обсяги зафіксованих малих відходів зменшувалися й надалі. Щоправда, Держстат зазначає – дані можуть бути уточнені. Вочевидь, їх повноти немає через воєнні дії на території регіону та обмеження воєнного часу. На жаль, після 2020 р. державна статистика даних щодо базового рівня адміністративно-територіальної одиниці не надає. Тому в таблиці наведені доступні дані щодо небезпечних та ненебезпечних відходів (у старій нормативній термінології).

Таблиця 2.24 Динаміка утворення відходів I–IV класу небезпеки, тон⁴¹

	2005	2010	2015	2019	2020	2021	2022	2023
Чернігівська область	9043,8	366,6	867,3	695,9	498,4	456,2	245,8	306,7
Сосницький район	0,9	26,6	6280,0	7146,5	6940,5	-	-	-

Обсяги утворення відходів, що мають небезпечні властивості (тобто I – III класу небезпеки за старою термінологією) незначні. Так, у 2020 р. в цілому по області вони становили 446,9 т або 0,08%, в колишньому Сосницькому районі взагалі не виявлені. Той рік через пандемію ковіду був нехарактерним. Однак в 2019 р. небезпечних відходів в області було утворено 768,9 т або 0,1%, а в Сосницькому районі – знову їх не було виявлено.

Відповідно до Наказу Мінприроди України від 23.01.2017 за № 17 «Про затвердження Положення про електронний сервіс» в області мав бути запроваджений електронний сервіс «esotara.gov.ua», «Інтерактивна мапа Міністерства екології та природних ресурсів України» (інтерактивна мапа ділянок зі сміттям). Це мало дозволити реагувати на електронні звернення громадян про виявлення місць чи об'єктів несанкціонованих та неконтрольованих звалищ відходів. Але, за повідомленням Міндовкілля, станом на грудень 2022 р. роботу

⁴¹ Статистичний щорічник Чернігівщини 2015, 2020, 2023

сервісу «Екомапа» призупинено через кібератаку та застарілу технічну платформу, відновити роботу esomara.gov.ua у доступному вигляді нині немає можливості. Натомість планується створення нової версії — «Екомапа 2.0»,

За результатами проведеної Державною екологічною інспекцією у Чернігівській в 2016–2017 рр. на території Чернігівської області інвентаризації полігонів та сміттєзвалищ в адміністративних межах Сосницької селищної ради розташовані звалища для захоронення побутових відходів. Об'єкти зареєстровані в Державному та обласному реєстрах місць видалення відходів. Водночас у наявних місцях видалення відходів (МВВ) переважно відсутні спеціальні природоохоронні споруди та системи екологічного моніторингу, ущільнення та присипка ґрунтом здійснюється не своєчасно, розміщення відходів проводиться безсистемно, робочі карти не визначені, що створює загрозу виникнення надзвичайних ситуацій, забруднення об'єктів довкілля та загоряння відходів.

Відповідно до Реєстру місць видалення відходів на території Сосницької громади розташовано 21 місце видалення відходів (МВВ), в тому числі: очисні споруди біологічної очистки – поля фільтрації (відходи знезараження та очищення вод стічних, Сосниця), полігон побутових відходів (комунальні відходи, Сосниця), 19 – звалища побутових відходів у селах Полісся, Лави, Кириївка, Хлоп`яники, Купчичі, Змітнів, Чорнотичі, Козляничі, Рудня, Волинка, Вільшане, Гай, Спаське, Конятин, Кудрівка, Долинське, Велике Устя, Бутівка, Бондарівка. Це звичайні земельні ділянки, на які звозяться побутові відходи від найближчих домогосподарств. Майже всі МВВ розраховані на групу 77 (ненебезпечні побутові відходи, IV клас небезпеки за старою термінологією), у очисних споруд група 90 (відходи, що утворюються в процесі очищення води та стічних вод – осади та мул)⁴².

Централізоване вивезення сміття від домогосподарств та суб'єктів господарювання здійснюється лише в селищі Сосниці та селі Загребеллі. Тут жителі мають можливість часткового сортування (контейнери для скла та пластику). Дані про маршрути збору побутових відходів публікуються в соцмережах селищної ради. Але датчики заповнення контейнерів та трекери спецтехніки відсутні.

В цілому по громаді договори на вивіз сміття уклали 3022 домогосподарств або 42,3% від їх загальної кількості. Водночас Селище Сосниця – одне з 20 міст та селищ Чернігівської області, де частково впроваджено систему роздільного збирання побутових відходів для подальшої переробки корисних компонентів⁴³. Йдеться, насамперед, про вилучення пластику та використаних батарейок (через малі обсяги та браку обладнаних місць утилізації досі економічного ефекту ці заходи не мали).

Пункти переробки органічних відходів на території громади відсутні, як наслідок – поширене сезонне спалювання жителями органічних відходів.

Ще одна проблема – брак спеціальної техніки, яка б дозволила інфраструктуру збору та вивезення побутових відходів.

Як зазначає Департамент екології та природних ресурсів Чернігівської облдержадміністрації «... ведуться консультації з органами місцевого самоврядування щодо подальшої експлуатації та ліквідації паспортизованих місць видалення відходів (МВВ). Нині на Чернігівщині функціонує 595 МВВ – 11 полігонів та 584 сміттєзвалища. До 2030 року в області планується залишити лише 4 полігони – у Мені, Ніжині, Прилуках та Чернігові. Інші МВВ будуть ліквідовані або оптимізовані, зокрема на їх території створюватимуться об'єкти оброблення відходів – сміттесортувальні, сміттєперевантажувальні та компостувальні станції»⁴⁴. Відповідно Сосницька громада входить до зони охоплення Мени. Тобто в Сосниці має бути створена сортувальна станція побутових відходів.

Постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2023 № 667 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження регіональних планів управління відходами»

⁴² Реєстр місць видалення відходів Чернігівської області

⁴³ Доповідь про стан стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2024 рік, с. 125

⁴⁴ <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=507452&tp=0>

передбачала затвердження в 2024 р. Національного плану управління відходами, потім – регіональних, після них (шість місяців для внесення змін до наявних або ж рік на розроблення нових) – місцеві. Фактично громада має менше року для розробки власного плану управління відходами. У цьому документі вона повинна врахувати існуючий стан управління відходами, спланувати довгострокові зміни, передбачити інструменти реалізації плану та моніторинг його виконання. Зокрема, створення системи збору, сортування, вивезення утилізації відходів.

Проблеми галузі на теренах громади:

- більшість домогосподарств не охоплено централізованим вивезенням сміття, наслідок – стихійні сміттєзвалища;
- оброблення побутових відходів майже не відбувається – лише збір та складування в Сосниці;
- роздільне збирання побутових відходів здійснюється лише в селищі Сосниця (відповідно виникає питання нездійснення в побутовій сфері їхнього поділу на класи);
- пункти переробки органічних відходів відсутні.

Населення громади та охорона здоров'я. За розрахунками Сосницької селищної ради чисельність населення громади станом на січень 2021 р. становила 15380 жителів, а на 01.09.2025 – 13325 (кількість зареєстрованих). Все населення громади вважається сільським – відповідно до Закону України «Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою». Далі наведені дані в розрізі за старостинськими округами.

Таблиця 2.25 Населення Сосницької громади в розрізі старостинських округів та населених пунктів, на 1 січня відповідного року

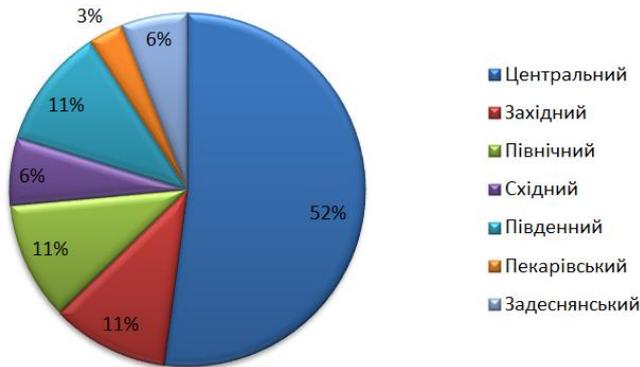
Населений пункт/старостинський округ	2021	2022	2023	2024	2025*	Різниця у к-ті мешканців середина, всього
Центр громади						
Сосниця (центральний с.о.)	7994	7960	7857	7739	6958	1036
Старостинські округи						
Західний с.о.	1754	1725	1685	1649	1411	343
Північний с.о.	1623	1599	1564	1556	1438	185
Східний с.о.	968	943	915	895	816	152
Південний с.о.	1574	1629	1605	1583	1489	85
Пекарівський с.о.	492	474	461	454	414	78
Задеснянський с.о.	975	948	929	897	799	176
	15380	15278	15016	14773	13325	2055

* Станом на 01.09.2025

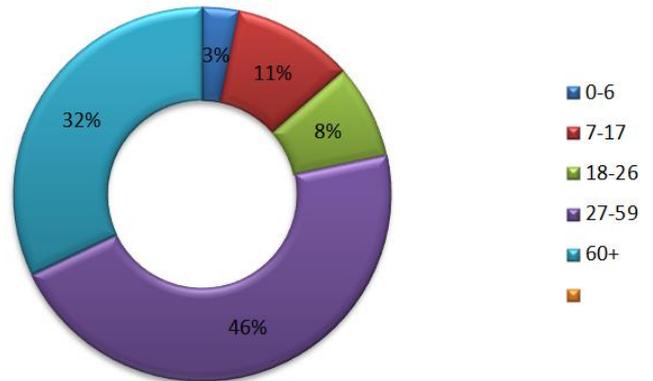
Тобто скорочення населення відбувається за всіма старостинськими округами та населеними пунктами. Найбільша швидкість депопуляції протягом зазначеного періоду в Західному старостинському окрузі – 21,8 %, найменша – в Південному – 5,4%. При цьому в Сосниці цей показник становив майже 13%, що майже дорівнює середньому по громаді – 13,4%. Головна причина – суттєве перевищення смертності над народжуваністю. Від початку нинішнього етапу російсько-української війни за незалежність України, тобто після 24.02.2022 частина жителів виїхала з безпечових міркувань.

Тенденція до зменшення чисельності тривала, війна її посилила. За даними Головного управління статистики в Чернігівській області населення селища Сосниці у січні 2015 р. становило 7232 особи, а населення сільської місцевості Сосницького району – 11849 осіб. Тобто, за 10 років населення Сосниці зменшилося на 1194 особи, а сіл – приблизно на 2000 особи (з врахуванням приблизно 2,5 тис. жителів сіл Шаболтасівка та Авдіївка, які не ввійшли до Сосницької громади). Отже, населення скорочується як в адміністративному

центрі, так і в селах, щоправда, в селах – швидше. Головна причина – стійке перевищення смертності над народжуваністю. Причому найбільш негативні показники – це 2021 та 2022 р. Від початку широкомасштабного вторгнення РФ війни за незалежність України принципово змінилися показник сальдо міграції – з позитивного та негативний із тенденцією до погіршення. Тобто жителі переважно виїжджають із громади.

Рисунок 2.14. Співвідношення жителів за старостинськими округами Сосницької громади

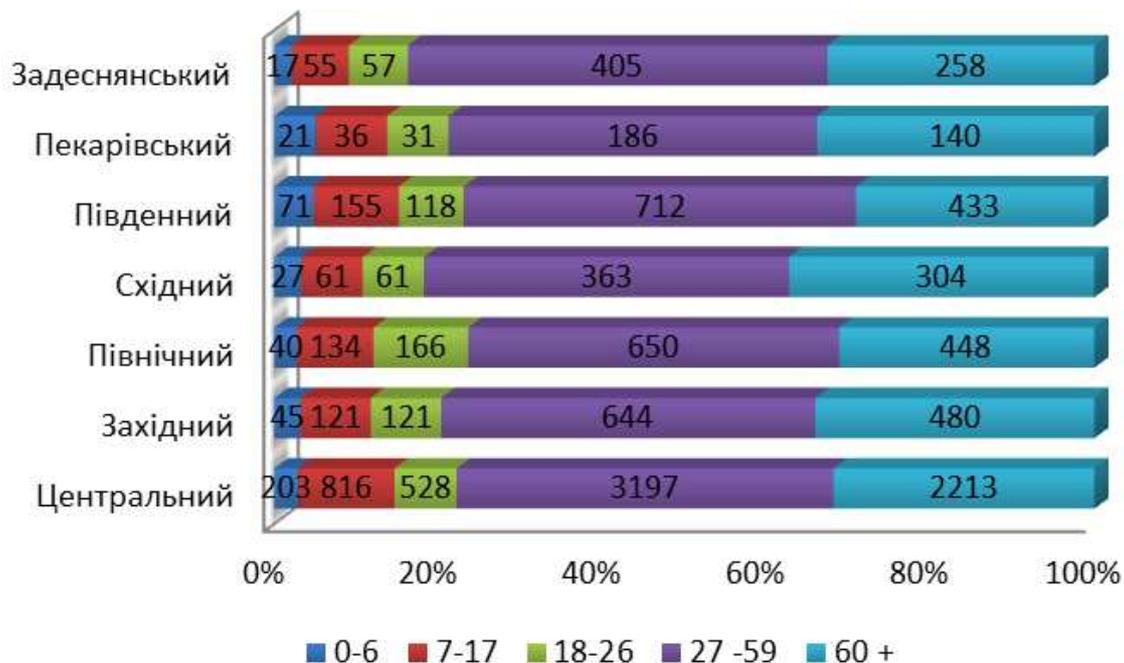

Рисунок 2.15. Співвідношення жителів за Сосницької громади за віком

Таблиця 2.26 Динаміка природного та міграційного приросту населення у Сосницькій громаді (на 1 січня відповідного року)

Показники[1]	2021	2022	2023	2024	2025
Народжені	43	38	25	35	33
Померлі	297	297	247	218	137
Природний приріст	-254	-259	-222	-183	-104
Прибулі	298	330	124	322	220
Вибулі	184	154	181	468	392
Сальдо міграції	114	176	-57	-146	-172

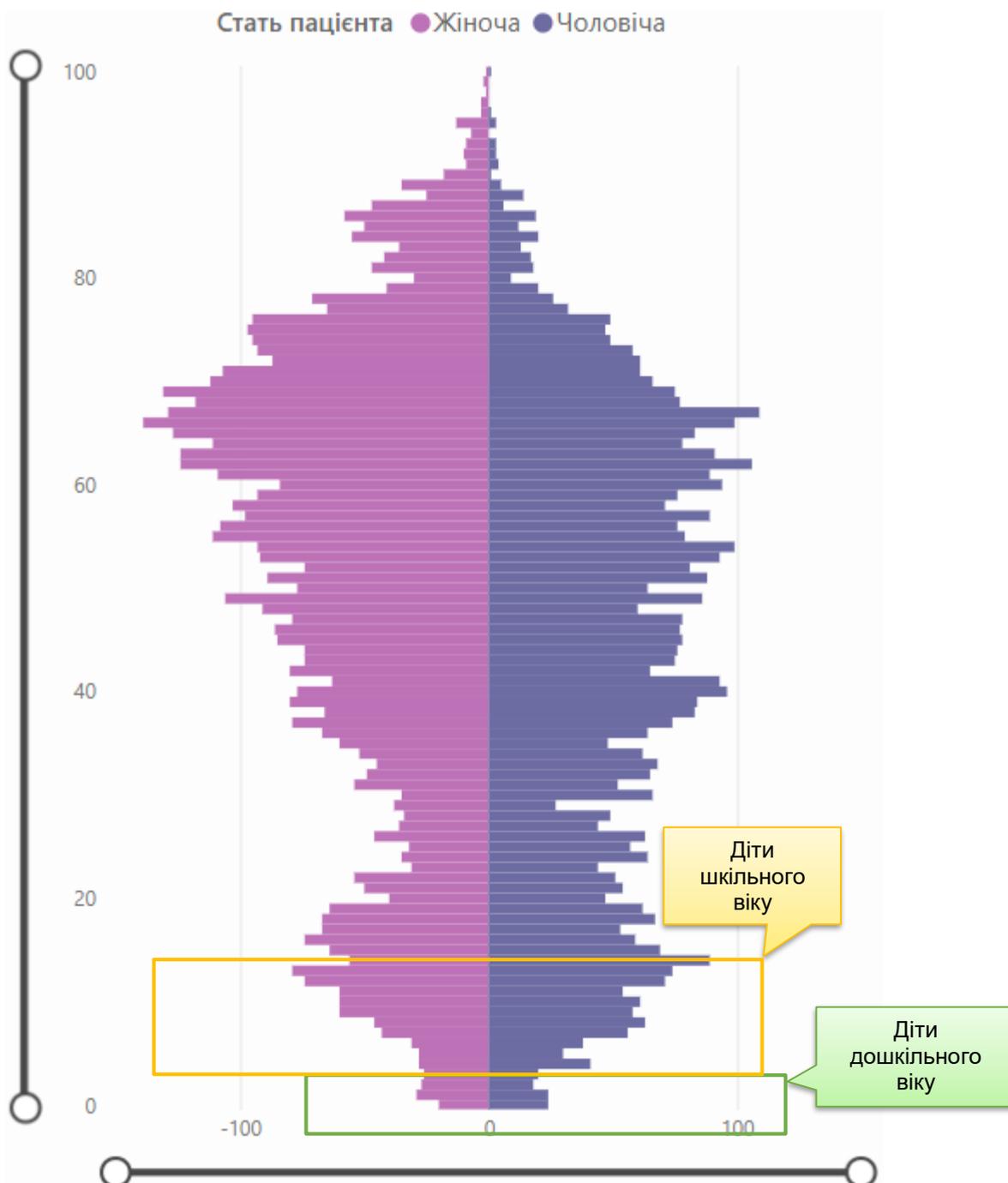

Рисунок 2.17 Співвідношення вікових характеристик жителів Сосницької громади за старостинськими округами

В розрізі старостинських округів наймолодший за складом жителів – Південний. Тут жителі 60+ становлять 29%, у Центральному та Північному – по 31%, в Задеснянському та Пекарівському – 32%, в Західному – 34%. Найстарший – Східний старостинський округ, 37%.

Щодо співвідношення чисельності жителів за населеними пунктами, то в громаді домінує адміністративний центр – 45,2%, а з прилеглими селами у складі Центрального старостинського округу – 52%.

Рисунок 2.18 Статевовікова піраміда населення Сосницької громади

Гендерний баланс дещо порушений в сторону жінок, але не критично. Станом на 01.09.2025 чоловіків – 6282 (47,1%), жінок – 7043 (52,9%).

Статевовікова піраміда населення громади сформована на підставі інформації про подані декларації про вибір лікаря первинної медичної допомоги. За інформацією офіційного сайту Національної служби здоров'я України станом на 19.09.2025 жителями населених пунктів Сосницької громади укладено декларацій 11615 за загальної кількості жителів 13325, тобто на 15% менше. Така ситуація виникла через те, що частина мешканців громади укладають декларації в інших місцях – ймовірно, в Мені, Корюківці. Втім статевовікова

піраміда охоплює понад три чверті населення громади, тож є цілком репрезентативною для визначення тенденції та прогнозів⁴⁵.

Отже, на території Сосницької громади критично мала кількість дітей дошкільного віку. Це вдасться взнати в системі середньої освіти вже у найближчі роки – починаючи з молодших класів. Втім кількість дітей у середній та старшій школі у ближні роки залишатиметься сталою. Частка жителів старшого віку надалі зростатиме, а середнього – зменшуватиметься. Ситуацію погіршуватиме віддалені впливи демографічної кризи 90-х рр. ХХ ст. (на діаграмі це видно як різке «просідання» віку 20 – 35 років).

Ці демографічні зміни вказують на необхідність планування розвитку інфраструктури гуманітарної та соціальної сфер, в т.ч. в галузях освіти, медицини, соціального захисту, а також врахування специфічних потреб у сфері культури та спорту.

Російсько-українська війна суттєво вплинула на демографічну ситуацію в громаді. На її початку через громаду пройшло 2500 ВПО, переважно мешканців міст Чернігова та інших значних міст області, які оселялися у родичів чи друзів. Водночас приблизно 500 жителів громади залишили її межі. Згодом ситуація змінилася та до громади стали приїжджати жителі північних громад Чернігівської області та з інших областей України, де ведуться активні бойові дії, повернулася частина жителів громади. Станом на 01.09.2025 в громаді було офіційно зареєстровано 1700 ВПО, але реально проживає 350. З огляду на другий показник кількість ВПО не компенсує демографічні втрати громади. Кілька сот чоловіків було мобілізовані до Збройних сил України, відомо про 53 загиблих солдат. Це призводить до зменшення частки чоловіків у населенні громади та негативно вплине на демографічні процеси вже найближчим часом.

Стан хворобливості та смертності на території Сосницької громади відображений у нижченаведеній таблиці. Переважно (понад 87%) головний винуватець – серцево-судинні хвороби. На другому місці в 2024 р. – новоутворення, на третьому – інфекційні захворювання. Саме ці хвороби вимагають найбільшої уваги системи охорони здоров'я на території громади. Привертає увагу, що попри відносну нормалізацію обстановки на території громади після ворожого нашествия лютого – березня 2022 р. показники хворобливості в 2024 р. збільшилися. Одна з імовірних причин – несвоєчасність діагностики, відкладена в часі через зовнішні обставини та можливості.

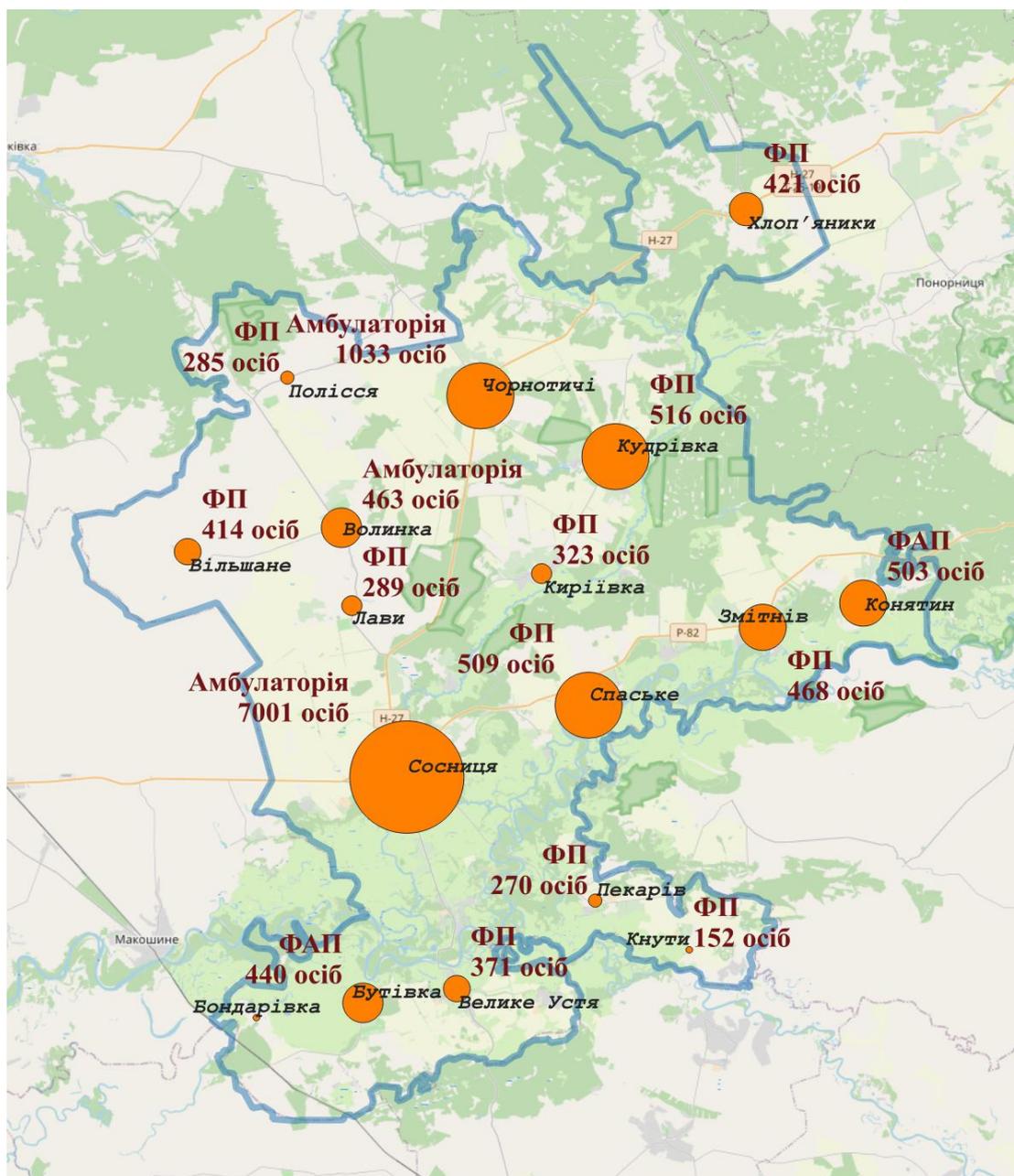
Таблиця 2.27 Стан поширеності (хворобливості) та смертності населення Сосницької громади (на 100 тис. населення)

	2023 рік			
	Кількість захворювань всього	На 100 тис. населення	Кількість померлих	На 100 тис. населення
ССЗ (серцево-судинні захворювання)	636	4137,9	63	409,8
Ново-утворення	94	611,5	11	71,5
Інфекційні захворювання	27	175,6	3	19,5
2024 рік				
ССЗ	769	5714,1	71	527,6
Ново-утворення	90	668,7	13	96,5
Інфекційні захворювання	23	170,9	1	7,4

45 На основі інформації про укладені декларації мешканцями, зареєстрованими в населених пунктах громади. Офіційний сайт НСЗУ https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats?_cf_chl_tk=z6JRHVWVvKc.qeu942Y.E6Naojyxh2ANkUKATED9J3fU-1679337309-0-gaNycGzNCxA

	2023 рік			
	2025 рік			
ССЗ	731	5431,7	98	728,2
Ново-утворення	72	534,9	13	96,5
Інфекційні захворювання	38	282.4	0	0

Станом на 23.09.2025 мешканцями та мешканками Сосницької громади укладено 11619 декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги⁴⁶ за загальної чисельності громади 13325 осіб. Тобто 87,2%.

Рисунок 2.19 Мережа первинної ланки охорони здоров'я Сосницької селищної ради станом на 01.06.2025

⁴⁶ Національна служба здоров'я України <https://nszu.gov.ua/dashboards/statistika-podanix-deklaracii-pro-vibir-likaria-per>

Послуги з охорони здоров'я на території громади надаються двома комерційними неприбутковими підприємствами Сосницької селищної ради: КНП «Сосницький центр первинної медико-санітарної допомоги» та КНП «Сосницька лікарня». Крім них у Сосниці є кілька приватних практик – три сімейних лікарі-ФОПи та приватний стоматолог, теж ФОП.

КНП «Сосницька лікарня» не увійшла до спроможної мережі лікарень Чернігівської області. Причини: брак напрямів лікування; невелика відстань від значно потужніших Менської та Корюківської лікарень; низька щільність населення, мала чисельність населення в зоні обслуговування лікарні. На тепер лікарня має укладені контракти з НСЗУ на надання послуг терапевтичного та паліативного напрямку, але, ймовірно, що так тривати лише до завершення часу дії воєнного стану. Тому можлива зміна статусу з самостійного лікувального закладу селищної ради на філію КНП «Корюківська центральна районна лікарня». Це дозволить їй надалі надаватися послуги стаціонарного лікування терапевтичного напрямку, розвивати паліативний напрямок, що має чималий попит.

Сосницька селищна рада розробила та ухвалила Програму підтримки комунального некомерційного підприємства «Сосницька лікарня» Сосницької селищної ради та створення умов для надання якісних медичних послуг населенню Сосницької територіальної громади на 2025–2027 рік (30-та сесія VIII скликання, 24.12.2024).

Серед проблем лікарні – брак лікарів, моральна та фізична зношеність приміщень, обладнання. До того ж понад дві третини лікарів мають вік 60 та більше років. Серед перспектив – розвиток напрямку реабілітації з використанням природних можливостей Придесення. Щоправда за вимогами НСЗУ для забезпечення зазначеного напрямку необхідно щонайменше 9 осіб підготовленого медичного персоналу – лікарі реабілітологи, лікарі – ерготерапевти, їх асистенти та реабілітаційні медсестри.

Крім того, значна частина складної апаратної діагностики (УЗД, мамографія та інші діагностичні процедури), на які видають направлення сімейні лікарі громади, доступні частково в Корюківській ЦРЛ та в Чернігові. Це призводить до того, що жителі громади відмовляються від такої діагностики – з огляду на час та транспортні витрати.

КНП «Сосницький центр первинної медико-санітарної допомоги» (ЦПМСД) включає 3 амбулаторії загальної практики сімейної медицини (ЗПСМ) та 14 фельдшерських пунктів (ФП). Вони обладнані відповідно до табелів оснащення виробами медичного призначення, щоправда кардіографи та оргтехніки застарілі. За штатним розписом має бути 5 лікарів, фактично – 4. Більшість лікарів працюють в амбулаторії ЗПСМ у селищі Сосниці, один лікар – в амбулаторії ЗПСМ в с. Волинка. Водночас амбулаторія в Чорнотичах, побудована, обладнана та оснащена в рамках програми президента України розвитку сільської медицини, свого лікаря не має. Тут прийом ведуть лікарі з Сосницької амбулаторії.

В громаді в цілому збережена мережа ФП, колишніх ФАПів, що фінансуються з селищного бюджету. Вони забезпечені середнім медичним персоналом. Водночас для того, аби ФП могли отримати фінансування від Національної служби здоров'я України їм необхідно реорганізувати у медичні пункти тимчасового медичного базування (МПТБ), що входять до структури тієї чи іншої амбулаторії. В такому разі працівники нинішніх ФП матимуть віддалені робочі місця у населених пунктах громади в складі амбулаторії. МПТБ здійснюватимуть заходи з надання медичної допомоги, санітарно-просвітницького та профілактичного спрямування, консультації лікарями без проведення лікувально-профілактичних процедур, що потребують додаткового обладнання. У зв'язку з цим постає питання оптимізації мережі та модернізації МПТБ для виконання зазначених функцій.

Забезпечити доступність до віддалених сільських населених пунктів покликана мобільна клініка – оснащена пересувна амбулаторія. Сосницька громада отримала її у березні 2025 р. (проект реалізовано у співпраці з Благодійним фондом «Пацієнти України», Українським центром охорони здоров'я (УНС) та GIZ Ukraine: Resilient Society. Фінансування

забезпечили уряд Німеччини та Європейський Союз)⁴⁷

Аптеки в громаді є лише в Сосниці: одна мережі «Бажаємо здоров'я» та дві «Подорожник». Мешканцям сіл, аби купити необхідні ліки можуть: приїхати до Сосниці, замовити ліки, скористатися послугами мобільного аптечного пункту КП «Ліки Чернігівщини». Доступність ліків – проблема для жителів віддалених сіл.

Місцеві програми розвитку громади екологічного спрямування. В Сосницькій громаді розроблено та ухвалено шість місцевих цільових програм, що стосуються охорони навколишнього природного середовища. Всі вони відносяться до другої стратегічної цілі, спрямовані на зменшення шкідливого антропогенного навантаження на довкілля та на покращення стану здоров'я населення. Через російсько-українську війну вони фінансуються в межах наявних фінансових можливостей, тобто – відверто мало. На тепер позитивним чинником є, скоріше, їх наявність, ніж виконання як таке. Вочевидь, що цей напрямок діяльності територіальної громади вже найближчим часом потребуватиме значно більшої уваги.

Таблиця 2.28 Перелік місцевих програм розвитку Сосницької громади, що мають екологічне спрямування

№ п/п	Назва програми	Обсяг фінансування на 2024–2026 рр., тис. грн.	Виконання станом на 01.01.2026, тис. грн.
1	Програма заходів з охорони навколишнього середовища на території Сосницької селищної ради на 2025–2027 роки	2025 рік – 2275,4 2026 рік – 1080,0	643,1 -
2	Програма використання коштів на природоохоронні заходи Сосницької селищної ради на 2002–2024 роки	2024 рік – 1440,00	751,90
3	Програма «Чисті криниці» на 2025–2027 роки	2024 рік – 150,00 2025 рік – 320,00 2026 рік – 330,00	- - -
4	Програма регулювання водного режиму осушених земель на території Сосницької селищної ради на 2025–2027 роки	2024 рік – 30,00 2025 рік – 100,00 2026 рік – 100,00	- - -
5	Програма проведення досліджень води питної колодязної та ґрунту Сосницької селищної ради на 2026–2027 роки	2024 рік – 70,00 2025 рік – 100,00 2026 рік – 120,00	23,30 33,80 -
6	Програма «Питна вода на 2022–2026 роки»	2024 рік – 1300,00 2025 рік – 15642,00 2026 рік – 1000,00	4045,20 5844,00 -

У випадку, якщо Стратегію розвитку Сосницької селищної територіальної громади на період до 2027 року не буде затверджено, рівень ризику погіршення екологічної ситуації у громаді та негативного впливу на здоров'я мешканців та мешканок громади ймовірно зросте. Водночас, в разі неприйняття Стратегії залишиться низка проблем, усунення яких дозволило б знизити ймовірність настання цих ризиків, зокрема:

- екологічна культура мешканців та мешканок громади залишиться на низькому рівні, що призводитиме, зокрема, до спалювання ними органічних відходів сільського господарства;
- забруднення ґрунтів, ґрунтових вод, атмосферного повітря триватиме через низький рівень охоплення населення централізованою системою вивезення побутових відходів, відповідно – утворення несанкціонованих сміттєзвалищ;

⁴⁷ Національна служба здоров'я України <https://nszu.gov.ua/dashboards/statistika-podanix-deklaracii-pro-vibir-likaria-per>

- не буде забезпечено покращення якості та диверсифікації умов надання послуг із охорони здоров'я на первинному рівні, а умови для поширення масового спорту не будуть створені;
- зберігатиметься значна амортизація об'єктів житлово-комунальної інфраструктури громади, нинішній стан якої призводить до додаткового забруднення довкілля;
- брак централізованого водопостачання та, особливо, водовідведення сприятиме погіршенню здоров'я мешканців, потраплянню стічних вод до ґрунтів та поверхневих вод;
- низькою залишатиметься енергоефективність будівель в громаді, в т.ч. закладів освіти, культури, охорони здоров'я, що сприятиме збільшенню викидів CO₂;
- зросте руйнівна дія природних катаклізмів на інфраструктуру громади.

В разі неприйняття Стратегії, інерційний характер розвитку ситуації в економіці та соціальному житті громади сприятиме накопиченню проблем довкілля, що здатні спричинити загрози техногенного характеру. Може виникнути кумулятивний ефект із проблем, що загострить екологічну ситуацію в громаді.

активною громадською участю									
3.4. Соціально відповідальна, інклюзивна та безбар'єрна спільнота	+	0	0	0	0	0	0	0	0
3.5. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я, спорту та реабілітації	+	0	0	0	0	0	0	0	0

Оцінка представлена у трьох категоріях: (-) – негативний вплив, (0) – нейтральний вплив, (+) – позитивний вплив

Атмосферне повітря.

Стратегія передбачає проведення робіт із капітального ремонту, реконструкції, в т.ч. – термосанації. Зокрема, доріг та транспортної інфраструктури в цілому, зупинок громадського транспорту, низки об'єктів туристичної інфраструктури, спортивних майданчиків, будівництво зовнішніх мереж водопостачання та водовідведення, сортувальної станції побутових відходів, будівництво очисних споруд, облаштування торговельних майданчиків у населених пунктах, капітальний ремонт низки приміщень установ, закладів, підприємств комунальної форми власності Сосницької громади. Передбачено будівництво та реконструкція фонду захисних споруд цивільного захисту населення у комунальних установах та закладах – укриттів. Внаслідок цього в місцях проведення ремонтно-будівельних заходів буде скупчення будівельної техніки, ймовірно спостерігатиметься тимчасове підвищення запиленості та загазованості атмосферного повітря,

Стратегією не передбачено будівництво нових виробничих потужностей чи нових об'єктів підвищеної небезпеки, що можуть спричинити викиди небезпечних забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Йдеться лише про сприяння розвитку локальної переробки аграрної продукції.

За підсумками реалізації проєктів Стратегії на теренах громади мають покращитися показники стану атмосферного повітря. Цьому сприятимуть результати проєктів «Запровадження використання сонячних батарей для електропостачання комунальних установ Сосницької громади» (завдання 2.2.1), «Встановлення сонячних панелей на пішохідних переходах Сосницької територіальної громади» (3.1.4), «Влаштування блочно модульної котельні в Сосницькому ліцеї ім. О.П. Довженка на палетах», «Заміна систем опалення в приміщеннях комунальної власності Сосницької територіальної громади на енергоефективні» (обидва – 2.2.2) «Реконструкція Сосницького закладу дошкільної освіти (ясла-садок) «Калинка» загального типу Сосницької селищної ради Чернігівської області», «Реконструкція Сосницького ліцею ім. О.П. Довженка Сосницької селищної ради по просп. Героїв України, 22А в селищі Сосниця Корюківського району Чернігівської області з виділенням черговості будівництва», «Капітальна модернізація та енергоефективна реновація інфраструктури позашкільної освіти Сосницької громади», «Капітальна модернізація та енергоефективна реновація інфраструктури адміністративної будівлі відділу освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради» (всі чотири – 3.2.1), «Енергоефективна та інклюзивна ревіталізація закладів культури Сосниччини» (3.2.4). В цих випадках йдеться про діяльність, що спрямована на зменшення споживання традиційних видів палива за рахунок економії енергетичних ресурсів, залучення відновлювальних джерел, зокрема – вуглецево нейтральної деревини, якою багата Сосницька громада. Одночасно зазначені проєкти – про зменшення енергетичних втрат під час експлуатації об'єктів, відповідно – й викидів до атмосферного повітря.

Крім того, цьому ж сприятиме проєкт «Розробка сертифікатів енергоефективності будівель комунальної власності Сосницької громади» (2.2.2). Його наступне втілення призведе до зменшення викидів CO₂.

Помітний позитивний вплив очікується від реалізації проєкту «Встановлення датчиків та інших елементів системи онлайн моніторингу якості атмосферного повітря на території Сосницької громади» (2.4.4). Це дозволить у режимі реального часу відстежувати локальні зміни в атмосферному повітрі, зокрема, в період весни та осені, коли домогосподарства

масово спалюють органічні відходи сільського господарства. Ї реагувати на них з метою зменшення, а згодом – усунення такої практики.

Опосередкований позитивний вплив на якість атмосферного повітря очікується також від проекту «Благоустрій малих паркових зон на території населених пунктів, відновлення та реконструкція захисних лісосмуг Сосницької територіальної громади» (2.4.1), адже збільшення зелених насаджень у населених пунктах громади позитивно впливатиме на якість атмосферного повітря.

Водні ресурси.

Проект Стратегії розвитку Сосницької громади та її ПЗР містять кілька завдань та проєктів, що впливатимуть на водні ресурси території. Стосуються вони інженерної інфраструктури громади. Це «Нове будівництво артезіанської свердловини по вулиці Шевченка, 40 в у селі Загребелля та водогону по вулицях Шевченка і Лісова в селі Загребелля та вулицях Левка Лук'яненка і Новоселівська в селищі Сосниця Корюківського району Чернігівської області» (завдання 2.1.1). Він спрямований збільшення кількості жителів громади, які отримують питну воду централізовано, відповідно – мало контрольоване втручання людини через малі приватні свердловини до водоносних шарів. Крім того, реалізація проєкту дозволить гарантувати відповідність показників питної води що подається діючим нормативам.

Одночасно з ним передбачається реалізація проєкту «Комплексна модернізація системи централізованого водовідведення Сосницької селищної територіальної громади Корюківського району Чернігівської області» (2.1.1). Він покликаний усунути чи не найбільше джерело забруднення ґрунтових вод на території громади – використання полів фільтрації для очистки скидів води та створити на теренах громади принципово нову систему очистки стоків. Це дозволить одночасно покращити показники поверхневих вод та питної води. Зазначений проєкт відповідає заходу «Будівництво каналізаційних очисних споруд таканалізаційних мереж селища Сосниця Сосницької селищної територіальної громади Корюківського району Чернігівської області» Плану управління річковими басейнами Верхнього Дніпра та річки Десна на 2025–2030 роки.

Опосередковано на покращення якості поверхневих та ґрунтових вод впливатимуть результати проєкту «Запровадження на території Сосницької селищної громади системи роздільного збирання, перевезення та подальшого оброблення побутових відходів» (2.1.2). Він передбачає ліквідацію стихійних сміттєзвалищ, облаштування майданчиків для побутових відходів, що зменшить забруднення ґрунтових вод. Подібний позитивний ефект матимуть реалізація проєктів «Очищення територій лісових масивів та навколо них на території Сосницької громади» (2.1.3) та «Сприяти відновленню екосистем та рекультивациі антропогенно змінених земель у басейнах малих річок та інших водойм Сосницької громади» (2.4.2). В обох випадках йдеться про розчищення антропогенно змінених ділянок та природних захарашень. Причому в другому – в поймах водойм, що має призвести до покращення якості поверхневих вод, отже – й водних горизонтів.

Певний вплив матимуть проєкти «Ремонт доріг та елементів транспортної інфраструктури (тротуари, зупинки) на території населених пунктів Сосницької територіальної громади з врахуванням вимог доступності та універсального дизайну» та «Створення безпечних, комфортних та інклюзивних автобусних зупинок для всіх мешканців Сосницької громади» (2.3.1). Серед заходів вони передбачає спорудження так званих «лівньовок» – дощової (зливної) каналізації, що на тепер майже відсутня в населених пунктах громади (за виключенням незначних ділянок у Сосниці). Таким чином буде зменшено шкідливий вплив на якість, насамперед, поверхневих вод.

Реалізація проєкту «Збалансоване використання водних ресурсів річки Десна та зниження ризиків паводків у Сосницькій громаді» (2.1.4) передбачає очищення та відновлення дренажних каналів та водовідвідних систем, укріплення берегів, запровадження водоохоронних режимів та обмежень у прибережних зонах, що має позитивно вплинути на

якість води в Десні, а також дозволить зменшити вірогідність підтоплень під час паводків або, щонайменше, їхні наслідки.

Проект «Очищення прибережних територій річки Десна та притоків та території Сосницької громади» (2.4.2) передбачає відновлення та збереження екологічної цілісності прибережних територій річки Десна та її приток за допомогою очищення, профілактики забруднення та залучення жителів громади до природоохоронних заходів. Цей проект частково відповідає завданню «Ревіталізація річки Без назви (Майдан) в адміністративних межах Сосницької селищної територіальної громади Корюківського району Чернігівської області» Плану управління річковими басейнами Верхнього Дніпра та річки Десна на 2025–2030 роки.

Крім того, проект «Сприяти відновленню екосистем та рекультивації антропогенно змінених земель у басейнах малих річок та інших водойм Сосницької громади» (2.4.2) передбачає, зокрема, розроблення проєктної документації зі встановлення прибережно-захисних смуг (ПЗС) вздовж ключових водойм громади. Зрештою це сприятиме відновленню деградованих екосистем.

Земельні ресурси.

В рамках виконання завдання 1.3.1. Створити комплекс містобудівної документації громади передбачено реалізацію низку проєктів, що безпосередньо не стосуються інфраструктурних змін – вони спрямовані на розробку пакетів документів, а саме: «Розробка комплексного плану просторового розвитку території Сосницької громади», «Розробка історико-архітектурного опорного плану (ІАОП) Сосниці», «Розробка генеральних планів населених пунктів Сосницької територіальної громади» (всі – завдання 1.3.1), в також «Створення та впровадження схеми екологічної мережі Сосницької громади» (2.4.2). На їх підставі здійснюватиметься землекористування, ціна землекористування, зонування території, спорудження нових інфраструктурних об'єктів, розробка та ухвалення запобіжних заходів, що спрямовані на збереження довкілля. Вочевидь під час такого планування має бути врахований факт приналежності значних площ Сосницької громади до екомереж, а також поява, як результат одного з вище зазначених проєктів Схеми екомережі Сосницької громади.

В рамках завдання 3.3.2. Розробити ГІС громади, запровадити інші інноваційні рішення для покращення управління територією реалізовуватиметься проєкт «Розробка геоінформаційного порталу Сосницької громади». З огляду на обставини російсько-української війни його здійснення виходить за межі дії стратегії та ПЗР, тобто – проєкт реалізовуватиметься частково. Втім навіть таке вирішення питання дозволить громаді краще контролювати частину земельних ресурсів, що пов'язана з з природними ресурсами, насамперед – земельними. Це стане основою для дотримання вимог охорони довкілля на зазначених територіях.

Один із проєктів, «Заохочення дрібних домогосподарств Сосницької громади до новітніх моделей господарювання та застосування сучасних аграрних технологій» (1.1.1.), спрямований на збільшення використання дрібними домогосподарствами сучасних аграрних технологій виробництва. Як такий він передбачає просування серед них такого агротехнічного прийому, як оранки поперек схилу (контурна оранка). Він ефективно мінімізує ерозію ґрунту, затримує вологу, запобігає утворенню ярів та сприяє кращому вбиранню води.

Позитивний ефект для земельних ресурсів також матиме проєкт «Благоустрій малих паркових зон на території населених пунктів Сосницької територіальної громади». Для свого здійснення він передбачає як окремий захід санацію території, тобто насамперед – земельних ресурсів (завдання 2.4.1). Локально досягненню цієї ж меті сприятимуть такі: проєкти «Облаштування рекреаційних зон у місцях, що пов'язані з історико-культурною спадщиною та на території природних об'єктів Сосницької громади» (1.2.1), «Очищення територій лісових масивів та навколо них на території Сосницької громади» (2.1.3) та «Сприяти відновленню екосистем та рекультивації антропогенно змінених земель у басейнах

малих річок та інших водойм Сосницької громади» (2.4.2). Всі три передбачають не першому етапі очищення антропогенно змінених територій.

Відходи

Під час проведення будівельних та ремонтних робіт основний негативний наслідок для довкілля – утворення будівельних відходів.

Основні відходи, що створюватимуться під час будівельних робіт – рештки старої цегли, бетону, деревини тощо. Фактичний обсяг таких відходів буде встановлено під час проектування відповідних об'єктів.

Крім цього, можливе утворення токсичних відходів ремонтних робіт – лакофарбових матеріалів, заповнювачів, тощо.

Передача забруднення в навколишнє природне середовище можлива із дощовими водами, коли внаслідок неналежного поводження з побутовим сміттям, воно змиватиметься на прилеглі території.

Для попередження такої загрози під час реконструкції будівлі необхідно уникнути складування будівельного сміття на проєктній ділянці, дотримуватися діючих вимог законодавства тощо.

Проблема збирання, сортування, накопичення, рециклінгу, компостування, видалення побутових відходів – одна з найгостріших. Її наслідок – забруднення навколишнього середовища побутовими відходами, пластиком, склом, папером. З огляду на те, що понад 50% побутових відходів складають пакувальні матеріали, чи не найефективніший спосіб розв'язання цієї проблеми – роздільне збирання побутового сміття. Адже велику частину побутових відходів складають матеріали, які можна використовувати повторно або переробляти. Повторній переробці підлягають папір, скло, металеві та алюмінієві баки, текстиль, пластик, органічні відходи. Усі ці матеріали, отримані при сортуванні, знаходять попит з боку організацій, які займаються прийомом вторинної сировини.

Натомість нині лише 42,3% домогосподарств Сосницької громади уклали договори про вивезення для подальшого захоронення побутових відходів, головним чином – в селищі Сосниця та селі Загребелля, інші села громади майже не охоплені. Тому в рамках виконання ПЗР Стратегії громади передбачено проєкт, що покликаний розв'язати цю проблему «Запровадження на території Сосницької селищної громади системи роздільного збирання, перевезення та подальшого оброблення побутових відходів» (2.1.2). Він передбачає облаштування майданчиків для роздільного збирання побутових відходів, обладнання станцій їх сегрегації, відновлення антропогенно змінених систем, укладення договорів із власниками нерухомості щодо вивезення сміття, придбання необхідної техніки та обладнання та ін.

Частково порушеного питання стосується також проєкт «Запровадження на території Сосницької селищної громади системи роздільного збирання, перевезення та подальшого оброблення побутових відходів» (2.1.2). Він спрямований на просування серед жителів Сосницької громади переробки органічних відходів та відходів деревини, що утворюється на присадибних ділянках, методу компостування (а не спалювання, як тепер в більшості випадків).

В цілому заходи, що визначені в Стратегії та її ПЗР, в частині розвитку систем інженерної інфраструктури, поводження з відходами, передбачають впровадження сучасних технологій та відповідають загальносвітовим принципам охорони довкілля, що сприяє дотриманню міжнародних зобов'язань у цій сфері.

Ландшафт

Стратегія та її ПЗР не передбачають значних проєктів, які б містили зміни ландшафтів. Незначні зміни можуть бути за результатами проєкту «Облаштування рекреаційних зон у місцях, що пов'язані з історико-культурною спадщиною та на території природних об'єктів Сосницької громади» (1.2.1). Подібні трансформації передбачає також проєкт «Благоустрій

малих паркових зон на території населених пунктів, відновлення та реконструкція захисних лісосмуг Сосницької територіальної громади» (2.4.1). В обох випадках – це локальні зміни, що передбачають застосування елементів штучних форм ландшафтного дизайну, втім – на основі природно-історичних форм, що склалися. Ступінь втручання залежить від майбутніх концептуальних рішень. В будь-якому разі зміни мають узгоджуватися з уповноваженими органами державної влади. В підсумку реалізація зазначеного проєкту має призвести до низки позитивних змін щодо існуючого ландшафту.

Тимчасові порушення ландшафту відбудуться під час реконструкції/спорудження мереж доріг, водогонів та водовідведення, будівництва нової системи очистки стоків, а також спорудження майданчиків для станції сортування побутових відходів. Втім вони мають тимчасовий характер та мають бути усунуті під час завершення такого роду робіт.

Природно-заповідний фонд

Завдання Стратегії з охорони, утримання та розвитку природно-заповідного фонду, зелених зон і зелених насаджень в населених пунктах громади передбачає: проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних комплексів територій та об'єктів ПЗФ на території громади, належне утримання та розвиток об'єктів ПЗФ, зокрема, під час розробки документації з просторового планування, геоінформаційної системи громади (включно з позначенням об'єктів сфери сервісу), екологічних вимог до інвестиційних пропозицій, а також проєктів із облаштування паркових та рекреаційних зон.

Безпосередньо територій ПЗФ стосується проєкти «Очищення територій лісових масивів та навколо них на території Сосницької громади» (2.1.3) та «Сприяти відновленню екосистем та рекультиватії антропогенно змінених земель у басейнах малих річок та інших водойм Сосницької громади» (2.4.2). Обидва передбачають санацію низки цільових територій, в тому числі тих, що належать до об'єктів ПЗФ. Це є ризиком для ПЗФ та вимагатиме застосування селищною радою спеціальних обмежувальних вимог із ведення господарської діяльності.

Проєкт «Розробка та облаштування тематичних туристичних маршрутів територією Сосницької громади» (1.2.2) передбачає розробку тематичних туристичних маршрутів, а водночас – розвиток об'єктів, що будуть включені до екскурсійних напрямків. Це означає необхідність отримання дозволів для облаштування об'єктів інфраструктури за туристичними маршрутами з наступним її облаштуванням.

- Проєкт «Створення каталогу потенційно привабливих об'єктів Сосницької громади для представників малого бізнесу (1.2.4) передбачає серед заходів організацію та проведення інформаційних кампаній щодо територій Смарагдової мережі в громаді й об'єктів ПЗФ.

Проєкт «Благоустрій малих паркових зон на території населених пунктів, відновлення та реконструкція захисних лісосмуг Сосницької територіальної громади» (2.4.1.), зокрема, передбачає узагальнення даних наявної мережі об'єктів ПЗФ громади, вивчення перспектив її розширення.

Опосередковано природно-заповідного фонду стосується проєкт «Розробка геоінформаційного порталу Сосницької громади» (3.3.2). Серед його заходів – створення набору геопросторових даних, у т.ч. щодо природоохоронних територій та об'єктів громади – ПЗФ.

Смарагдова мережа

Завдання Стратегії з охорони, утримання та розвитку територій Смарагдової мережі передбачає: створення наборів геопросторових даних громади, дослідження можливостей збільшення на теренах громади ПЗФ, насамперед, на теренах, що належать до Смарагдової мережі, інформування потенційних відвідувачів громади про правила поведінки на природі, їх особливості на територіях Смарагдової мережі. Чи не найважливіший проєкт, що матиме суттєвий вплив – «Створення та впровадження схеми екологічної мережі Сосницької

громади» (2.4.2). В подальшому його результати дозволять готувати містобудівну та землевпорядну документацію, розробляти програми розвитку громади з врахуванням вимог, які висувають до території місцевої екомережі.

Завдання 2.4.1. Стратегії «Збільшення зелених зон та природних бар'єрів для захисту від екстремальних погодних явищ» передбачає серед потенційних сфер реалізації проєктів «Підвищення рівня заповідності територій, зокрема, збільшення чисельності та площ об'єктів ПЗФ».

- Територій Смарагдової мережі стосується низка проєктів. Як вже зазначалося вище проєкт «Створення каталогу потенційно привабливих об'єктів Сосницької громади для представників малого бізнесу (1.2.4) передбачає проведення інформаційних кампаній щодо територій Смарагдової мережі в громаді й об'єктів ПЗФ.

Проєкт «Благоустрій малих паркових зон на території населених пунктів Сосницької територіальної громади» (2.4.1) – спрямований на збільшення різного роду зелених насаджень у населених пунктах громади, більшість із яких розташована в басейні річки Десна, причому нна засадах участі мешканців, а серед заходів – визначення територій загального, спеціального та обмеженого користування, що потребують відтворення, вивчення можливостей збільшення об'єктів ПЗФ, а також поширення ґрунтозахисних насаджень (отже – зменшення ризиків ерозії земель).

«Очищення територій лісових масивів та навколо них на території Сосницької громади» (2.1.3) – спрямований на санацію лісових масивів та прилеглих до них територій як правило від антропогенного засмічення. Ці території переважно включені до Смарагдової мережі. Її стосуються проєкти «Збалансоване використання водних ресурсів річки Десна та зниження ризиків паводків у Сосницькій громаді» (2.1.4) та «Сприяти відновленню екосистем та рекультивациі антропогенно змінених земель у басейнах малих річок та інших водойм Сосницької громади» (2.4.2), адже йдеться про територію пойми Десни, що включена до Смарагдової мережі. З огляду на її особливий природоохоронний та історичний статус, проведення будь-яких санаційних робіт вимагатиме попередніх досліджень та погоджень.

Проєкт «Запровадження на території Сосницької селищної громади системи роздільного збирання, перевезення та подальшого оброблення побутових відходів» (2.1.2) передбачає санацію низки антропогенно змінених екосистем – територій, що засмічені побутовими відходами (скажімо – ліквідація наявних стихійних смітників). На тепер це одна з найгостріших проблем, несумісна зі статусом природоохоронної території та екологічної мережі. В разі успіху шкідливий антропогенний тиск на території Смарагдової мережі в громаді суттєво зменшиться.

Важливим для зменшення негативних впливів на довкілля є проєкт «Ремонт доріг та елементів транспортної інфраструктури (тротуари, зупинки) на території населених пунктів Сосницької територіальної громади з врахуванням вимог доступності та універсального дизайну» (2.3.1), адже він передбачає спорудження системами лінійного поверхневого водовідведення на дорогах та вулицях

Суттєвий позитивний вплив на здоров'я мешканців цільового старостинського округу матиме проєкт «Нове будівництво артезіанської свердловини по вулиці Шевченка, 40 в у селі Загребелля та водогону по вулицях Шевченка і Лісова в селі Загребелля та вулицях Левка Лук'яненка і Новоселівська в селищі Сосниця Корюківського району Чернігівської області» (2.1.1). Жителі охоплених проєктом населених пунктів отримуватимуть питну воду кращої якості – відповідно до встановлених норм.

Певною мірою впливу на території Смарагдової мережі стосуються проєкти, що пов'язані з розвитком туристично-рекреаційної сфери. Це проєкт «Облаштування рекреаційних зон у місцях, що пов'язані з історико-культурною спадщиною та на території природних об'єктів Сосницької громади» (1.2.1), що передбачає низку змін на території Смарагдової мережі, насамперед – очищення. Наступний проєкт – «Розробка та облаштування тематичних туристичних маршрутів територією Сосницької громади» (1.2.2), що передбачає розвиток низки туристичних об'єктів на території Смарагдової мережі.

Також проєкт «Створення Сосницького реабілітаційного центру для ветеранів, ветераном та членів їх сімей» (3.5.3), що розташовуватиметься фактично у поймі Десни. З огляду на наявні ризики збільшення антропогенного впливу на природне середовище проєкт передбачає інформування потенційних відвідувачів громади про правила поведінки на природі, їх особливості на територіях Смарагдової мережі, розробку та запровадження системи штрафів за порушення.

Проєкт «Розробка геоінформаційного порталу Сосницької громади» (3.3.2) передбачає створення набору геопросторових даних, у т.ч. щодо природоохоронних територій та об'єктів громади – ПЗФ, Смарагдової мережі, що дозволить розглядати їх комплексно, у взаємозв'язку.

В цілому можемо стверджувати – запропоновані проєкти ПЗР Стратегії, що стосуються господарської діяльності в межах територій Смарагдової мережі, містять запобіжні заходи – формулюванням та доведенням вимог, які мають гарантувати збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори, що підлягають особливій охороні в Європі та вказані у стандартних формах даних територій Смарагдової мережі.

Об'єкти історико-культурної спадщини.

Із історико-культурною культурною спадщиною в ПЗР пов'язані три проєкти (всі – до завдання 1.2.2 Стратегії), причому жоден із них не передбачає істотних інфраструктурних змін. Перший – «Облаштування рекреаційних зон у місцях, що пов'язані з історико-культурною спадщиною та на території природних об'єктів Сосницької громади» пов'язаний із упорядкуванням території та встановленням тимчасових сезонних (не капітальних) конструкцій). Другий «Розробка та впровадження на території Сосницької громади системи вказівників до туристичних об'єктів та сфери сервісу» стосується скоріше популяризації об'єктів історико-культурної спадщини, кращого їхнього пошуку, ніж самих об'єктів. Третій «Розробка та облаштування тематичних туристичних маршрутів територією Сосницької громади» передбачає облаштування інфраструктури туристичних маршрутів у вигляді впорядкованих зупинок, вказівників, деяких інших елементів, але не капітальні споруди. Отже вплив всіх наведених проєктів скоріше опосередкований – через можливе збільшення відвідувачів як наслідок поширення інформації про них.

Потенційно значний вплив може мати проєкт «Розробка історико-архітектурного опорного плану (ІАОП) Сосниці» (1.3.1), щоправда – теж опосередковано. Адже йдеться про розробку документу, адже він передбачає розроблення меж історичних ареалів, зони охорони, режимів використання території.

Матеріальні активи.

Найбільш дороговартісний проєкт пов'язаний із будівництвом/реконструкцією будівництвом нових очиних споруд у Сосниці, а саме: «Комплексна модернізація системи централізованого водовідведення Сосницької селищної територіальної громади Корюківського району Чернігівської області» (2.1.1). Реалізація цього проєкту не лише суттєво позитивно вплине та стан навколишнього природного середовища, але помітно збільшить матеріальні активи громади та їхню якість. Це капіталовкладення розраховано на кілька десятиріч подальшої експлуатації.

Значних капіталовкладень потребуватиме проєкт «Будівництво та капітальний ремонт фонду захисних споруд у комунальних установах та закладах Сосницької селищної територіальної громади». Він передбачає підготовку низку об'єктів цивільного захисту, причому йдеться про різні типи захисних споруд: сховища (герметичні споруди, що забезпечують захист від ядерної, хімічної та біологічної зброї, а також високих температур), протирадіаційні укриття (негерметичні споруди для захисту від іонізуючого випромінювання та радіоактивного пилу), найпростіші укриття (підвальні приміщення, паркінги, цокольні поверхи, що зменшують ризик ураження), споруди подвійного призначення (підземні паркінги, метрополітен, підземні переходи, які у мирний час використовуються за призначенням).

Дещо менші суми заплановані на капітальні ремонти: доріг, вулиць, тротуарів, супутньої інфраструктури, Це проекти «Ремонт доріг та елементів транспортної інфраструктури (тротуари, зупинки) на території населених пунктів Сосницької територіальної громади з врахуванням вимог доступності та універсального дизайну» та «Ремонт доріг та елементів транспортної інфраструктури (тротуари, зупинки) на території населених пунктів Сосницької територіальної громади з врахуванням вимог доступності та універсального дизайну» (2.3.1).

До збільшення матеріальних активів громади призведе реалізація проєктів вуличного освітлення: «Встановлення сонячних панелей на пішохідних переходах Сосницької територіальної громади», «Реконструкція вуличного освітлення населених пунктів Сосницької громади», «Встановлення автономного вуличного освітлення в населених пунктах Сосницької громади» (всі – 3.1.4).

Сумарно значні кошти (отже, й збільшення матеріальних активів) планується виділити на забезпечення інклюзивності. Цьому присвячена окрема оперативна ціль «3.4. Соціально відповідальна, інклюзивна та безбар'єрна спільнота», а в її рамках проєкт «Забезпечення безперешкодного доступу осіб із інвалідністю та інших маломобільних груп населення до об'єктів соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури Сосницької громади» (3.4.2). Її мета – забезпечення рівних прав і рівних можливостей для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, забезпечення доступності соціальної інфраструктури на території Сосницької громади. Втім тема покращення рівня безбар'єрності та інклюзивності в громаді проходить через низку проєктів: реконструкції доріг та супутньої інфраструктури, створення системи регулярних соціальних перевезень, благоустрою, будівництва/реконструкції очисних споруд, реконструкції громадських просторів, створення та облаштування стаціонарного відділення для перебування самотніх, літніх, непрацездатних людей, ГІС-картографування доступності, створення ветеранського простору, розширення послуг із реабілітації, реконструкції будівель установ та закладів соціально-гуманітарної сфери.

Серед інших проєктів, реалізація яких призведе до збільшення матеріальних активів громади, такі: «Облаштування комунального ринку в центрі селища Сосниця» (1.3.3), «Створення Хабу креативних індустрій Сосницької громади», «Нове будівництво артезіанської свердловини по вулиці Шевченка, 40 в у селі Загребелля та водогону по вулицях Шевченка і Лісова в селі Загребелля та вулицях Левка Лук'яненка і Новоселівська в селищі Сосниця Корюківського району Чернігівської області» (2.1.1), «Запровадження на території Сосницької селищної громади системи роздільного збирання, перевезення та подальшого оброблення побутових відходів» (2.1.2), «Влаштування блочно модульної котельні в Сосницькому ліцеї ім. О.П. Довженка на палетах» (2.2.2), «Заміна систем опалення в приміщеннях комунальної власності Сосницької територіальної громади на енергоефективні» (2.2.2), «Розбудова велосипедної інфраструктури Сосницької громади» (2.3.2), «Створення системи регулярних соціальних пасажирських перевезень на півночі Чернігівщини у прикордонні з державами-співагресорами (на засадах співробітництва громад)» (2.3.3), «Благоустрій малих паркових зон на території населених пунктів, відновлення та реконструкція захисних лісосмуг Сосницької територіальної громади» (2.4.1), «Створення Центру безпеки Сосницької громади» (3.1.1), «Встановлення сучасної системи оповіщення цивільного населення на території Сновської громади» (3.1.2), «Облаштування в Сосницькій громаді притулку для тварин» (3.1.6), «Реконструкція Сосницького закладу дошкільної освіти (ясла-садок) «Калинка» загального типу Сосницької селищної ради Чернігівської області», «Реконструкція Сосницького ліцею ім. О.П. Довженка Сосницької селищної ради по просп. Героїв України, 22А в селищі Сосниця Корюківського району Чернігівської області з виділенням черговості будівництва», «Капітальна модернізація та енергоефективна реновація інфраструктури позашкільної освіти Сосницької громади», «Модернізація системи підвезення учнів Сосницької громади шляхом закупівлі для цього спеціалізованого шкільного транспорту», «Капітальна модернізація та енергоефективна реновація інфраструктури адміністративної будівлі відділу освіти, культури, молоді та спорту Сосницької селищної ради» (всі – 3.2.1), «STEM-лабораторія на базі ліцею ім. О.П.Довженка Сосницької селищної ради» (3.2.2), «Енергоефективна та інклюзивна ревіталізація закладів культури Сосниччини» (3.2.4), «Створення та облаштування Сосницького стаціонарного

відділення для перебування самотніх, літніх, непрацездатних людей» (3.4.1), «Створення ветеранського простору (центру) в Сосницькій громаді» (3.4.4.), «Створення та облаштування тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп населення на території Сосницької громади» (3.4.5), «Створення житлового фонду Сосницької громади для галузевих фахівців» (3.5.1), Оновлення медичного обладнання відповідно до табеля оснащення та оргтехніки для закладів КНП «Сосницький центр первинної медико-санітарної допомоги» (ЦПМСД)» (3.5.2), «Покращення матеріальної бази обслуговування пацієнтів комунального некомерційного підприємства «Сосницька лікарня» (3.5.2), «Створення Сосницького реабілітаційного центру для ветеранів, ветераном та членів їх сімей» (3.5.3), «Створення/реконструкція спортивних локацій на території Сосницької громади» (3.5.5.), «Реконструкція спортивного комплексу Сосницької громади» (3.5.5).

Зазначені численні проекти передбачають будівництво/капітальний ремонт (я правило – разом із заходами з енергозбереження) малих та середніх інфраструктурних об'єктів або ж закупівлю техніки, встановлення обладнання. Вони спрямовані на досягнення більшої енергоефективності будівель, де розміщуються комунальні установи та підприємства, покращення їх інженерної інфраструктури, покращення надання послуг мешканцям та мешканкам населених пунктів громади в цілому, запровадження нових послуг, а також розв'язання проблем, що виникли як наслідок нинішньої російсько-української війни. Реалізація цих проектів передбачає мінімальне втручання до навколишнього природного середовища, а головна спрямованість – освіта, культура, здоров'я жителів, спорт, соціальна сфера.

Флора, фауна та біорізноманіття

Стратегією передбачається збільшення зелених насаджень за рахунок благоустрою територій – садіння нових дерев і кущів, заміна засохлих та пошкоджених зелених насаджень, створення та відновлення газонів у парках та скверах, знешкодження карантинних/інвазійних рослин. На таку діяльність спрямований проект «Благоустрій малих паркових зон на території населених пунктів Сосницької територіальної громади» (завдання 2.4.1).

Сприяти покращенню стану водних ресурсів громади, їхньої флори та фауни має проект «Сприяти відновленню екосистем та рекультивациі антропогенно змінених земель у басейнах малих річок та інших водойм Сосницької громади» (2.4.2). Йдеться про низку прилеглих до водойм територій, що активно використовуються людиною та зазнають її впливу. Подібний вплив для лісових масивів матиме проект «Очищення територій лісових масивів та навколо них на території Сосницької громади» (2.1.3).

Певною мірою біорізноманіття стосуватиметься проект «Облаштування в Сосницькій громаді притулку для тварин» (3.1.6). Він спрямований на зменшення кількості безпритульних тварин та пов'язаних із ними ризиків для мешканців Сосницької громади через облаштування притулку для стерилізації, а також іншу діяльність спрямовану на регулювання чисельності безпритульних домашніх тварин (зокрема, їх стерилізацію та чіпування). Результати проекту зменшать загрози для біорізноманіття дикої природи, а також підвищать безпеку людини.

Позитивні результати також очікуються від проектів із розробки та облаштування туристичних маршрутів та облаштування рекреаційних зон, адже вони передбачають запровадження контролю над використанням природних об'єктів, отже сприятимуть збереження біорізноманіття в цілому.

Безпека життєдіяльності населення та його здоров'я.

Стратегія передбачає виконання низки проектів із питань безпеки життєдіяльності. З огляду на російсько-українську війну безпеці життєдіяльності присвячена в стратегії окрема оперативна ціль «3.1. Безпечна та стійка громада з розвинутою системою особистої безпеки й реагування на ризики» та, відповідно низка проектів у ПЗР, а саме: «Створення Центру безпеки Сосницької громади» (3.1.1), «Встановлення сучасної системи оповіщення цивільного населення на території Сновської громади» (3.1.2), «Будівництво та капітальний

ремонт фонду захисних споруд у комунальних установах та закладах Сосницької селищної територіальної громади» (3.1.3, йдеться про будівництво/реконструкцію укриттів відповідно до діючих вимог ДБН на випадок обстрілів території). Всі три зазначені проекти спрямовані на покращення стану цивільної безпеки на теренах громади.

Питань безпеки стосуються також проекти з освітлення території, а саме: «Встановлення сонячних панелей на пішохідних переходах Сосницької територіальної громади», «Реконструкція вуличного освітлення населених пунктів Сосницької громади», «Встановлення автономного вуличного освітлення в населених пунктах Сосницької громади» (всі три – 3.1.4). Їхня реалізація дозволить підвищити рівень громадської безпеки. Також громадської безпеки стосується проект «Збільшення системи відеоспостереження Сосницької громади» (3.1.5), що передбачає створення глобальної системи відео спостереження в громаді.

Певною мірою безпеки жителів стосується також проект «Облаштування в Сосницькій громаді притулку для тварин» (3.1.6), адже його завдання – зменшити випадки нападів тварин на людей.

Щодо здоров'я населення, то в Стратегії є оперативна ціль «3.5. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я, спорту та реабілітації», що передбачає низку взаємопов'язаних завдань та відповідних проектів. Проект «Створення житлового фонду Сосницької громади для галузевих фахівців» (3.5.1) покликаний посилити кадрову спроможність громади в галузі медицини. Проекти «Оновлення медичного обладнання відповідно до табеля оснащення та оргтехніки для закладів КНП «Сосницький центр первинної медико-санітарної допомоги» (ЦПМСД)» та «Покращення матеріальної бази обслуговування пацієнтів комунального некомерційного підприємства «Сосницька лікарня» (3.5.2) спрямовані на покращення матеріально-технічної бази двох КНП сфери охорони здоров'я громади. проект «Створення системи домашнього телеконсультування при КНП «Сосницький ЦПМСД» (також 3.5.2) має на меті підвищення ефективності лікувально-діагностичного процесу в громаді. Два проекти мають на меті розширення реабілітаційних послуг у громаді: «Запровадження в Сосницькій громаді допомоги мешканцям та мешканкам із питань ментального здоров'я», «Створення Сосницького реабілітаційного центру для ветеранів, ветераном та членів їх сімей» (3.5.3). три проекти завдання «3.5.4. Розвинути профілактику захворювань та зміцнення громадського здоров'я» стосуються ранньої профілактики хвороб, їх випередження за допомогою щеплень та діагностики.

Також ПЗР стратегії містить два проекти, що спрямовано на підтримку розвитку масового спорту, обидва – інфраструктурні: «Створення/реконструкція спортивних локацій на території Сосницької громади» та «Реконструкція спортивного комплексу Сосницької громади». вони покликані забезпечити рівний доступ мешканців Сосницької громади до сучасної, безбар'єрної спортивної інфраструктури шляхом створення та реконструкції спортивних локацій.

IV. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОСНИЦЬКОЇ ГРОМАДИ, ЇЇ ПЗР, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ

Основні екологічні проблеми, характеристики ризиків, територіальні прив'язки та основні завдання, визначені Стратегією та її ПЗР, щодо розв'язання зазначених проблем наведено у таблиці 4.1.

Таблиця 4.1 Ключові потенційні екологічні проблеми та ризики та їхні зв'язки з документом державного планування

Основні проблеми	Характеристика ризиків	Територіальна прив'язка	Завдання, визначені Стратегією
Забруднення атмосферного повітря	Викиди забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами	Національний автошлях Н 27, регіональний автошлях Р 82, територіальні Т2519, Т2521, Т2532, кілька доріг місцевого значення, вулиці населених пунктів; ділянки виробничого призначення; ділянка колії Бахмач – Сновськ	<p>Встановлення сонячних панелей на комунальних та інших будівлях із наступною інтеграцією до локальних енергетичних мереж</p> <p>Сприяння створенню сонячних електростанцій на вільних або деградованих землях</p> <p>Впровадження комбінованих рішень «сонце + вітер» для підвищення надійності генерації</p> <p>Використання органічних відходів громади для виробництва електро- та теплової енергії на біогазових станціях із впровадженням когенеративних технологій</p> <p>Впровадження теплових pomp як компоненту локальної генерації та/або комбінованих систем</p> <p>Просування використання відновлювальних джерел енергії серед жителів громади</p> <p>Утеплення приміщень громадських закладів, установ, організацій комунальної форми власності</p> <p>Модернізація систем опалення, вентиляції та кондиціонування приміщень громадських закладів, установ, організацій комунальної форми власності</p> <p>Модернізація мереж тепlopостачання (заміна обладнання, встановлення сучасних приладів обліку та автоматики, термоізоляція мереж, впровадження нових матеріалів)</p> <p>Впровадження системи цифрового екологічного та кліматичного моніторингу (локальна мережа датчиків, підключення до регіональних та національних мереж)</p> <p>Цифровізація енергетичних та кліматичних даних для прийняття рішень</p>

			<p>Інтеграція кліматичної освіти до шкільної та позашкільної освіти</p> <p>Стимулювання участі мешканців та мешканок у реалізації заходів ПДСЕРК (волонтерські проєкти, «зелені» ініціативи та ін.)</p> <p>Розширення та облаштування паркових зон у населених пунктах громади</p> <p>Відтворення зелених насаджень загального, спеціального та обмеженого користування</p> <p>Створення нових та реконструкції існуючих полезахисних лісових смуг та інших лісових насаджень</p> <p>Впровадження локальних рішень із компостування органічних відходів</p>
	<p>Викиди забруднюючих речовин від спалення сміття та листя на присадибних ділянках, а також спричинені горінням лісів від розривів рашистських снарядів та їх потрапляння по інфраструктурних об'єктах</p>	<p>Вся територія громади</p>	<p>Модернізація мережі оповіщення (сирени, гучномовці), поширення її на віддалені населені пункти</p> <p>Оснащення пожежно-рятувальних підрозділів технікою та спорядженням для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій</p> <p>Підготовка добровольців та формування добровольчих пожежно-рятувальних команд</p> <p>Впровадження SMS-інформування та чат-ботів для надзвичайних ситуацій</p> <p>Інформаційно-просвітницькі проєкти з формування культури жителів щодо сортування та вивезення побутових відходів</p> <p>Впровадження проєктів з екологічної освіти для дітей та підлітків у школах та позашкільних освітніх закладах, просування відповідального споживання</p> <p>Розширення та облаштування паркових зон у населених пунктах громади</p> <p>Відтворення зелених насаджень загального, спеціального та обмеженого користування</p> <p>Створення нових та реконструкції існуючих полезахисних лісових смуг та інших лісових насаджень</p> <p>Реалізація проєктів із благоустрою в населених пунктах громади</p>
<p>Забруднення водного басейну (як поверхневих, так і підземних вод)</p>	<p>Скид поверхневого стоку, що формується на території громади без очистки та недостатня якість очищення стічних вод на очисних спорудах</p>	<p>Територія прибережних до річок, ставків, захисних смуг, а також в прилеглих місцях забудови в населених пунктах громади</p>	<p>Модернізація та автоматизація систем водовідведення та каналізаційних мереж</p> <p>Модернізація очисних споруд із впровадженням енергоефективних та екологічно безпечних технологій</p> <p>Модернізація та автоматизація систем водовідведення та каналізаційних</p>

			<p>мереж</p> <p>Модернізація очисних споруд із впровадженням енергоефективних та екологічно безпечних технологій</p> <p>Запобігання евтрофікації водойм</p> <p>Спорудження під час капітального ремонту доріг систем лінійного поверхневого водовідведення</p> <p>Трансформація колишніх видобувних територій у рекреаційні, природоохоронні або індустріальні зони</p>
Забруднення та ерозія ґрунтів	Біологічне та хімічне забруднення ґрунтів, їх ерозія	Територія несанкціонованих сміттєзвалищ; поля для с/г виробництва; площі, де відбувається виробництво	<p>Просування серед сільгоспвирбників діяльності з рекультивації порушених земель, консервації деградованих, малопродуктивних</p> <p>Підтримка проведення на полях агротехнічних заходів (оранки поперек схилу) для зменшення поглинаючої сили верхнього шару, що затримував та акумулював опади малої та середньої інтенсивності</p> <p>Сприяння відновленню водно-болотних угідь та малих водотоків</p> <p>Сприяння реабілітації природних ландшафтів та екосистем</p> <p>Облаштування рекреаційних зон на узбережжі річки Десна, інших локаціях</p> <p>Трансформація колишніх видобувних територій у рекреаційні, природоохоронні або індустріальні зони</p> <p>Розроблення комплексного плану просторового розвитку території громади</p> <p>Розробка генеральних плани населених пунктів громади</p> <p>Розробка детального планування територій (ДПТ) для інвестиційних потреб</p> <p>Цифровізація містобудівної документації громади</p> <p>Створення цифрової системи обліку земельних ресурсів, в т.ч. щодо деградованих земель, природоохоронних територій та об'єктів громади – ПЗФ, Смарагдової мережі, інших</p>
Недосконала система управління відходами	Накопичення побутових відходів на несанкціонованих звалищах, збільшення їх кількості та площ	Вся територія громади	<p>Закупівля та модернізація спеціалізованого транспорту для роздільного вивезення</p> <p>Встановлення контейнерів для роздільного збору відходів та облаштування контейнерних майдаників</p> <p>Створення пунктів прийому вторинної</p>

			<p>сировини</p> <p>Створення сортувальної станції побутових відходів</p> <p>Впровадження цифрових систем обліку та контролю потоків відходів</p> <p>Впровадження локальних рішень із компостування органічних відходів</p> <p>Реконструкція місць видалення відходів (МВВ)</p>
<p>Погіршення здоров'я населення</p>	<p>Несвоєчасне діагностування хвороб мешканців та мешканок</p> <p>Відмова частини жителів від вакцинування, що захищає від небезпечних хвороб</p> <p>Невідповідність нормативам питної води в діючих мережах, незадовільна якість води у громадських колодязях</p>	<p>Вся територія громади</p>	<p>Будівництво нових водопровідних мереж</p> <p>Реконструкція наявних водопровідних мереж та станцій водопідготовки</p> <p>Встановлення підключень до водопостачання для віддалених або малодоступних територій</p> <p>Будівництво та облаштування свердловин для забезпечення населення питною водою</p> <p>Встановлення сучасних систем очищення та знезараження води</p> <p>Впровадження скринінгових програм та профілактичного щеплення</p> <p>Модернізація та розвиток спортивної інфраструктури з урахуванням адаптивного та інклюзивного спорту</p> <p>Підтримка громадських та приватних ініціатив із розвитку спорту</p> <p>Створення/ модернізація медико-реабілітаційного відділення в лікарні</p> <p>Забезпечення медичних КНП громади сучасним обладнанням для фізичної, ортопедичної та неврологічної реабілітації</p> <p>Організація літніх таборів із фізіотерапією та адаптивним спортом</p> <p>Реконструкція та капітальний ремонт приміщень медичних КНП, їхніх структурних підрозділів із дотриманням вимог безбар'єрності та енергоефективності</p> <p>Закупівля та встановлення сучасного діагностичного, лабораторного та лікувального обладнання</p> <p>Розвиток інфраструктури для медичного персоналу – кімнат відпочинку, тренінгових аудиторій</p> <p>Сприяння впровадженню та застосуванню КНП сфери охорони здоров'я ШІ, віртуальної та доповненої реальності (AR/VR), SMART-пристроїв, інших технічних елементів</p> <p>Цифровізація послуг із охорони здоров'я, зокрема, впровадження телемедицини та дистанційних</p>

			<p>консультацій</p> <p>Створення/переобладнання комунального фонду житла для залучення медичних працівників</p> <p>Розвиток міжмуниципальної співпраці щодо забезпечення медичним персоналом</p> <p>Створення центру/осередку психосоціальної підтримки ветеранів російсько-української війни та правового супроводу в отриманні статусів, пільг, послуг</p>
--	--	--	--

Екологічні проблеми Сосницької громади доцільно розглянути в розрізі компонентів довкілля: атмосферне повітря, вода, ґрунт, біорізноманіття.

Забруднення **атмосферного повітря** відчувається, насамперед, у місцях житлової забудови, прилеглої до автомагістралей з інтенсивним рухом транспорту. Рівень забруднення повітря там значно вищий ніж на територіях, де такий рух відсутній, а також у зелених зонах відпочинку мешканців та мешканок. Головний генератор забруднення атмосферного повітря на території громади – пересувні джерела забруднення.

Щодо стаціонарних джерел, їх вплив на теренах Сосницької громади незначний. Адже промисловість громади – це виробництво сирів та спіднього одягу й жіночої білизни. Стосовно першого – виробництво сконцентровано на органічній продукції, а друге – потенційно може переносити пил із волокон та витяжки із швейної ділянки, теплову енергія від прасування (пар), викиди котельні.

Забруднення від автотранспорту – найбільш критичний фактор впливу на здоров'я населення, адже відбувається безпосередньо в зоні дихання людини. Цей фактор проявляється переважно вздовж автошляхів Н 27, Р 82, Т2519, Т2521, Т2532, вулиць населених пунктів, доріг місцевого значення. Щодо останніх – на збільшення викидів шкідливих речовин безпосередньо впливає їх зношений стан. Певне навантаження йде також від неелектрифікованої ділянки колії Бахмач – Сновськ, але її протяжність на території громади незначна. До того ж ця лінія далі йде до кордону з рф, тож рух тут епізодичний.

Додковий фактор забруднення повітря (переважно – літом та восени) – лісові пожежі, що спричинені як обстрілами з сторони рф сусідніх з Сосницької громад, так і сезонні підпали трави місцевими жителями.

Основна проблема **забруднення поверхневих вод** у громаді – скид неочищених та недостатньо очищених стічних вод. Очисні споруди поверхневих стічних вод в громаді майже відсутні (є лише незначні ділянки дощової каналізації в Сосниці) – тож весь бруд після дощів попадає зі стоками безпосередньо у водойми та ґрунтові води. До того ж каналізація є лише в Сосниці та Загребеллі – щоправда, вони морально та фізично зношені, наявні очисні споруди не забезпечують необхідну якість очистки стоків, більше того – самі створюють загрозу для населення громади.

У сільській місцевості нечистоти накопичуються в асенізаційних ямах – з подальшою викачкою. Це екологічна вибухівка уповільненої дії, адже частина стоків таким чином потрапляє до ґрунтових вод звідки за допомогою колодязів та малих приватних свердловин беруть воду мешканці та мешканки сіл. Точками ризику можуть бути також покинуті та незатамповані свердловини та колодязі.

З метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення та засмічення, зрештою – збереження їх водності вздовж водойм та водотоків повинні бути винесені в природу межі прибережних захисних смуг водойм та водотоків.

Поверхневі шари ґрунтів легко забруднюються. Великі концентрації в ґрунті різних хімічних сполук – токсикантів згубно впливають на життєдіяльність ґрунтових організмів. При цьому втрачається здатність ґрунту до самоочищення від хвороботворних та інших небажаних мікроорганізмів, що здатні викликати важкі наслідки для людини, рослинного та тваринного світу. Системні спостереження за якістю ґрунтів, їхньої динамікою на території громади відсутні. Ймовірно, що їх проводять значні сільськогосподарські виробники, але ці дані залишаються закритими, що може опосередковано свідчити про наростання негативних тенденцій.

Автомобільні дороги на території громади – також чинник забруднення ґрунтів громади. Важкі метали, які містяться у вихлопних газах автотранспорту, осідають у ґрунтах вздовж трас. Інтенсивність їхнього розподілу залежить від швидкості руху автотранспорту, напрямку вітру, наявності захисних смуг тощо. Території, які знаходяться у безпосередній близькості до автошляхів містять підвищений вміст важких металів, продуктів горіння пального, такі як оксиди азоту, сірки, сажа смоли. Ареал розповсюдження важких металів вздовж зазначених автошляхів може сягати відстані до 1 км.

Іншим **джерелом забруднення є стихійні сміттєзвалища** як відображення браку централізованого вивезення побутових відходів. Їх періодично створюють місцеві мешканці та мешканки, домогосподарства яких не охоплені централізованим збором та вивезенням сміття. Тож саме населення забруднює ґрунт та створює загрозу проникнення небезпечних речовин в ґрунти поблизу сміттєзвалищ.

Основними причинами, що можуть спричинити до **збіднення біорізноманіття**, є антропогенні чинники:

- ризик забруднення природного середовища;
- денатуралізація природних ландшафтів;
- монокультурні способи ведення лісового та сільського господарства.

Головними чинниками, що можуть впливати на чисельність рослин із «червонокнижним» статусом, є зривання їх на букети для продажу та деградація місцезростань (для лучних та болотних видів – надмірне випасання худоби, викошування, випал трави, осушення; для лісових – проведення лісогосподарських робіт).

Загрозами для лісової рослинності є:

- випалювання сухої рослинності у весняний та осінній періоди;
- порушення технології заготівлі деревини; самовільні рубки;
- засміченість лісових площ побутовим сміттям.

Мінімізація негативних впливів зовнішнього середовища на **стан здоров'я мешканців** та мешканок громади гальмується низкою проблем пов'язаних, головним чином, із функціонування закладів охорони здоров'я в громаді, зокрема, застарілою матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я, що не дозволяє якісно та своєчасно діагностувати низку небезпечних хвороб, а також брак кваліфікованих лікарів.

Окремий істотний фактор впливу на стан здоров'я мешканців та мешканок громади – використання питної води з нецентралізованих джерел водопостачання, що провокує ризики інфекційних захворювань та розвитку гіпоксії через наднормативний вміст нітратів, залізу, інших шкідливих речовин.

Прямо пов'язати ті чи інші наслідки для здоров'я населення з впливом конкретних заходів із реалізації документів державного планування складно (так само, як і навпаки, довести відсутність такого зв'язку), адже вплив на здоров'я часто неспецифічний та має опосередкований характер, пролонгований прояв, характеризується наявністю часового лагу між моментом виникнення та проявом наслідків. Можуть спостерігатися кумулятивні ефекти, пов'язані з декількома видами господарської діяльності. Так, наприклад, захворювання

дихальної системи можуть бути наслідками впливу об'єктів житлово-комунального господарства, транспорту.

Завдання Стратегії не несуть прямої шкоди стану довкілля території громади, зокрема територіям з природоохоронним статусом, а також здоров'ю населення.

Основні завдання Стратегії, що потенційно можуть загрожувати навколишньому середовищу та здоров'ю населення передбачають нове будівництво, капітальні ремонти. Однак, завдяки проєктам, означених у розділі три цього Звіту, негативний вплив на процеси впровадження Стратегії пом'якшується. Тимчасові негативні наслідки для природоохоронних територій можуть бути під час ведення будівельних робіт. Ухвалення рішення щодо будівництва, що матиме вплив на природоохоронні території, та оцінка таких ризиків, відбуватиметься з дотриманням вимог чинного законодавства за встановленими процедурами, враховуючи необхідність проходження процедур стратегічної екологічної оцінки згідно із законами України «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про оцінку впливу на довкілля», а також Законом України «Про природно-заповідний фонд».

Більшість запланованих проєктів Стратегії направлені на зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, що на тепер склалося в громаді, а також на покращення здоров'я мешканців та мешканок громади, а саме: модернізація інженерних мереж; розвиток житлово-комунального господарства та транспортної інфраструктури; енергозбереження та запровадження генерації за допомогою відновлювальних джерел.

В Стратегії є завдання, що покликані розширити зелені та рекреаційні зони на території громади. Це стосується в першу чергу розширення паркових та рекреаційних зон, облаштування туристичних маршрутів.

Особливої уваги заслуговують заходи Стратегії, що стосуються заходів з формування серед місцевого населення відповідального ставлення до навколишнього природного середовища. Еколого-просвітницька діяльність здійснюватиметься у вигляді поєднання просвітництва та безпосереднього залученням місцевих мешканців та мешканок до заходів із охорони природи, збереження ґрунтів, ощадливого використання енергії, просування здорового способу життя, занять спортом. В цілому це означатиме формування та здійснення місцевої екологічної політики.

Вищезначений аналіз є достатньо узагальненим та потребує уточнень вже на етапах реалізації конкретних рішень із врахуванням їх просторової прив'язки до території, віддаленості стосовно природоохоронних територій, умов реалізації та інших характеристик.

V. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОСНИЦЬКОЇ ГРОМАДИ, ЇЇ ПЗР, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ СТРАТЕГІЇ

Основні міжнародні зобов'язання

Основні міжнародні зобов'язаннями щодо СЕО – Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, а також Конвенція ООН з біологічного різноманіття, Рамкова конвенція про зміну клімату, Паризька кліматична угода.

З підписанням Угоди про асоціацію з ЄС Україна взяла на себе зобов'язання посилення природоохоронної діяльності. Це позитивно вплине на громадян та підприємства в Україні та ЄС, зокрема, через покращення системи охорони здоров'я, збереження природних ресурсів, підвищення економічної та природоохоронної ефективності, інтеграції екологічної політики в інші сфери політики держави, а також підвищення рівня виробництва завдяки сучасним технологіям.

Вступ України до ЄС супроводжується збільшенням зобов'язань та виконанням низки вимог у сфері довкілля й зміни клімату. У зв'язку з цим у природоохоронній сфері Верховна Рада України прийняла низку євроінтеграційних Законів:

- «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»
- «Про ратифікацію Поправки та Другої поправки до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті»;
- «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму регулювання викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря»;
- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу навколишнього природного середовища, інформації про стан навколишнього природного середовища (екологічної інформації) та інформування з питань екологічного врядування»;
- «Про Національний реєстр викидів та перенесення забруднювачів»;
- «Про управління відходами»;
- «Про хімічну безпеку та управління хімічною продукцією»;
- «Про основні засади державної кліматичної політики».

Переважно зазначені закони розроблені та ухвалені з огляду на імплементацію в Україні вимог Зеленої політики ЄС (European Green Deal).

З метою наступної регуляторної конвергенції протягом зазначеного періоду також було прийнято низку відповідних підзаконних нормативно-правових актів, а саме:

- розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134-р «Про схвалення Водної стратегії України на період до 2050 року»;
- розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.11.2024 № 1077 «Про затвердження планів управління річковими басейнами Дніпра та Дону на 2025–2030 роки»;
- постанову Кабінету Міністрів України від 27.12.2022 № 1466 «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2026 рік»,

- наказ Міндовкілля від 01.08.2022 № 267 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження короткострокових планів дій», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 20.09.2022 за № 1086/38422;
- наказ Міндовкілля від 01.08.2022 № 268 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження планів поліпшення якості атмосферного повітря», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 16.09.2022 за № 1071/38407.

В 2018 р. урядом України розроблено та схвалено Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року.

Основні державні зобов'язання

На стратегічному рівні пріоритети державної екологічної політики сформульовані у Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28.02.2019 № 2697-VIII, що базується на 5 стратегічних цілях:

1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва
2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України
3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку
4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення
5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління

В рамках підготовки звіту про СЕО Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади національним екологічним здійснено аналіз її відповідності Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року.

Таблиця 5.1 Порівняння Стратегії державної екологічної політики України та Стратегії розвитку Сосницької громади в розрізі стратегічних та оперативних цілей

Стратегічні цілі Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року	Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Сосницької громади													
	Стратегічна ціль 1. Конкурентоспроможна розумна економіка громади	Оперативні цілі			Стратегічна ціль 2. Кліматично стійка низьковуглецева громада з комфортним життєвим простором	Оперативні цілі				Стратегічна ціль 3. Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом	Оперативні цілі			
		1.1. Стале та інноваційне мале агропромислове й локальне виробництво й локальна переробка	1.2. Конкурентоспроможна туристично-рекреаційна сфера та динамічні креативні індустрії	1.3. Сприятливе середовище для підприємництва та інвестування		2.1. Громада, яка ефективно управляє природними ресурсами та відходами	2.2. Енергоефективна громада – локальний енергетичний острів	2.3. Сучасна та інклюзивна дорожня інфраструктура з екологічною стійкістю та доступним транспортним сполученням	2.4. Кліматично стійка та адаптована громада		3.1. Безпечна та стійка громада з розвинутою системою особистої безпеки й реагування на ризики	3.2. Розвинений людський капітал та сильна локальна ідентичність громади	3.3. Інституційно спроможна громада з розвинутою цифровою доступністю та активною громадською участю	3.4. Соціально відповідальна, інклюзивна та безбар'єрна спільнота
1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва		++	+	+	++	+	+	+		+	+	++	+	

2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України		++	+	+		+	+	++	+		+	+	+		
3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку		+	+	+		++	+	+	+			+	++	+	
4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення		+	+	+		+	+	+	++		+		+	+	+
5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління													++		

У клітинках зазначається ступінь зв'язку окремих цілей як «++» (сильний зв'язок) або «+» (опосередкований зв'язок).

Під час підготовки Стратегії розвитку Сосницької громади враховувалися зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані з запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на державному рівні, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час виконання стратегії, а саме:

- Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України 21.04.2021 № 443-р;
- Плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 № 932-р;
- рішення Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, створеної згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 № 20, зокрема стосовно схвалення представлених НААН добровільних національних завдань щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель (далі - НРДЗ) за напрямом «Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах», а також допоміжних заходів щодо досягнення НРДЗ за напрямками «Відновлення зрошення і поліпшення еколого-меліоративного стану зрошуваних земель» та «Відновлення та стале використання торфовищ».

Відповідні завдання і заходи щодо НРДЗ згідно:

- рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 № 111/2021 «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації»;
- Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 688-р;

- Плану заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 1567-р;
- Державної стратегії управління лісами України до 2035 року та операційним планом її реалізації у 2022–2024 роках, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1777-р;
- Водної стратегії України на період до 2050 року, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134.

Крім того, в ПЗР Стратегії враховані два заходи, що передбачені Планом управління річковими басейнами Верхнього Дніпра та річки Десна на 2025–2030 роки, а саме: «Будівництво каналізаційних очисних споруд таканалізаційних мереж селища Сосниця Сосницької селищної територіальної громади Корюківського району Чернігівської області» та «Ревіталізація річки Без назви (Майдан) в адміністративних межах Сосницької селищної територіальної громади Корюківського району Чернігівської області».

Основні регіональні зобов'язання

На регіональному рівні в Чернігівській області діє низка документів, де визначені основні регіональні зобов'язання щодо охорони довкілля. Головний – це стратегія сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року. Зазначений документ затверджений рішенням 21-ї сесії Чернігівської обласної ради VII скликання від 18.12.2019 № 4-21/VII. Наступного року рішенням 25-ї сесії обласної ради VII скликання 28.10.2020 № 43-25/VII до нього були внесені зміни. Діюча редакція Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року затверджена рішенням XXII сесії обласної ради VIII скликання від 14.03.2025 № 3-22/VIII «Про внесення змін до Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року».

Оновлена регіональна Стратегія передбачає таку стратегічну ціль (перша): «Чернігівщина – безпечний край», що в свою чергу містить таку оперативну ціль «Екологічна безпека, адаптація до зміни клімату». В свою чергу вона складається з таких завдань:

- «Захист та відновлення навколишнього природного середовища, пом'якшення наслідків зміни клімату» (розроблення комплексної системи моніторингу територій, відновлення антропогенно змінених екосистем, збереження різноманіття та забезпечення розвитку заповідних територій, створення об'єктів ПЗФ, розчищення водойм, захист та відновлення лісових насаджень, розвиток зон зелених насаджень, інше);
- «Безпечне збирання, перевезення, відновлення і видалення відходів» (сприяння процесам екологічно безпечного збирання, перевезення, відновлення та видалення відходів, оброблення та видалення непридатних до використання ХЗР, розбудова інфраструктури управління побутовими відходами на території області, запровадження нових технологій та форм організації управління побутовими відходами, розробка Регіонального плану управління відходами, блаштування існуючих та створення нових кластерних полігонів побутових відходів, розроблення та виконання проєктів рекультивациі місць розміщення відходів, придбання спеціальної техніки, облаштування сміттєзвалищ, будівництво об'єктів сортування побутових відходів, проведення освітньо-інформаційної кампанії та ін.);
- «Створення умов для управління відходами, що утворилися у зв'язку із пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведення робіт з ліквідації їх наслідків, за підходами циркулярної економіки» (підготовка інфраструктури для збирання відходів, що утворилися на території області у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, оновлення матеріально-технічної бази щодо управління відходами, що утворилися у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд

внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків);

- «Підвищення рівня обізнаності населення щодо екологічних проблем та наслідків зміни клімату» (проведення інформаційно-роз'яснювальних кампаній щодо екологічних проблем та наслідків зміни клімату, організація освітньо-виховних заходів з формування екологічної культури та свідомості населення, проведення екологічних конкурсів, популяризація екоініціатив).

У різному ступені всі зазначені завдання мають близькі відповідники у стратегії розвитку Сосницької громади – на місцевому рівні.

Стратегія області реалізується через програми соціально-економічного розвитку області, що розробляються та ухвалюються щорічно. Зокрема, така програма на 2025 р. містить завдання 1.5. Екологічна безпека та адаптація до зміни клімату. Реалізувати його передбачається через низку заходів, а саме:

Утилізація та знешкодження безхазяйних непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР), що зберігаються на території області у незадовільних умовах;

Розробка та затвердження Регіонального плану управління відходами Чернігівської області, організація та забезпечення екологічно безпечного збирання, зберігання, перевезення, відновлення, видалення відходів;

Підготовка інфраструктури для збирання відходів, що утворилися на території області у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій;

Будівництво та модернізація систем водовідведення; проведення природоохоронних кампаній зі збереження біологічного та ландшафтного різноманіття;

Розширення території природно-заповідного фонду; контроль за здійсненням заходів із поліпшення санітарного стану лісів у межах природно-заповідних об'єктів;

Здійснення екологічного моніторингу довкілля області;

Проведення інформаційних кампаній екологічного спрямування та реалізація природоохоронних заходів.

За виключенням першого всі інші мають своїх відповідників на місцевому рівні – тобто в стратегії розвитку Сосницької громади, а також у формі програм і проєктів – у Плані заходів із реалізації стратегії. Останній – засіб врахування зобов'язань щодо охорони довкілля.

В регіоні розроблена «Програма охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2021–2027 роки. Вона затверджена рішенням третьої сесії обласної ради восьмого скликання 26.02.2021 № 45-3/VIII в редакції рішення тринадцятої сесії обласної ради восьмого скликання 10.02.2023 № 6-13/VII. Надалі під час воєнного стану низка змін внесено розпорядженнями начальника обласної військової адміністрації.

Мета Програми – реалізація державної політики України в галузі охорони довкілля; забезпечення екологічної безпеки, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища; збереження біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі; забезпечення екологічно збалансованого природокористування; підвищення рівня суспільної екологічної свідомості та досягнення гармонії взаємодії суспільства і природи.

Основними завданнями Програми є:

- зменшення антропогенного навантаження на довкілля;
- підвищення рівня очищення стічних вод та приведення показників очистки стічних вод до нормативних;
- збереження водних об'єктів та поліпшення їх санітарно-технічного стану;
- недопущення забруднення ґрунтів та підземних водоносних горизонтів;

- охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів, збереження об'єктів природно-заповідного фонду;
- підвищення рівня екологічної безпеки;
- запобігання та ліквідація негативного впливу господарської діяльності на навколишнє природне середовище;
- проведення моніторингових досліджень стану довкілля області;
- підвищення рівня екологічної культури та освіти населення.

В Програмі зазначено: основною проблемою щодо охорони та раціонального використання водних ресурсів області протягом останніх років залишається питання забруднення поверхневих водних об'єктів, в основному через скиди недостатньо очищених стічних вод внаслідок неефективної роботи каналізаційно-очисних споруд, невнесення в натуру прибережних захисних смуг і водоохоронних зон, а також їх недодержання, насамперед у населених пунктах, засмічення водойм побутовими відходами.

Вагомою екологічною проблемою області визначено порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму водних об'єктів. Йдеться, насамперед, про антропогенний вплив на річки та водойми є розорювання їх прибережних захисних смуг та надходженням до них неочищеного поверхневого стоку з територій населених пунктів. Це призводить до замулювання русел, забруднення вод, порушення гідрологічного режиму та технічного стану водних об'єктів. Для вирішення вказаних проблем у Програмі передбачені заходи з реконструкції зливових каналізаційних мереж, гідротехнічних споруд, поліпшення гідротехнічного стану водойм, виготовлення проєктів землеустрою щодо організації та встановлення меж земель водного фонду та водоохоронних зон тощо.

Потенціоною загрозою забруднення підземних водоносних горизонтів визначені недіючі артезіанські свердловини. До Програмі включені заходи з їх ліквідаційного тампонажу, що також актуально для Сосницької громади.

Ще одна екологічна проблема – території з екзогенними геологічними процесами, що негативно впливають на стан ґрунтів та створюють загрозу зсувів на територіях населених пунктів та сільськогосподарських угідь. Програмою передбачені заходи з будівництва та реконструкції протиерозійних споруд, що актуально для окремих локацій Сосницької громади.

Як особливо гостра виділена проблема поводження з відходами як одного з найбільших факторів забруднення довкілля. Для цього передбачені заходи з реконструкції полігонів, облаштування сміттєзвалищ, закупівлі спеціальної техніки, контейнерів, чим може скористатися й Сосницька громада.

Важливим завданням сьогодення є збереження для майбутніх поколінь цінних природних комплексів та ландшафтів, біологічного різноманіття, а також раціональне використання природних ресурсів. З цією метою збереження об'єктів природно-заповідного фонду Програмою передбачено розроблення документації із землеустрою для територій та об'єктів природно-заповідного фонду області (на тепер Сосницька громада нею не забезпечена).

Для протидії забрудненню атмосферного повітря Програма передбачає розвиток системи моніторингу його стану, а також радіаційного забруднення та стану поверхневих вод. Такі спостереження можуть проповдити й окоремі громади.

Програмою також передбачено низку інформаційно-просвітницьких та освітньо-виховних заходів екологічного спрямування, що спрямовані на підвищення обізнаності населення з зазначених питань.

Програма є підставою для фінансування природоохоронних заходів на території області за рахунок коштів державного, обласного та місцевих бюджетів й інших джерел фінансування, не заборонених чинним законодавством.

Заходи Програмі в цілому спрямовані на досягнення таких результатів:

1. зниження рівня забруднення поверхневих водних об'єктів через зменшення обсягів скидів недостатньо очищених стічних вод;
2. недопущення забруднення довкілля, в тому числі підземних водоносних горизонтів та ґрунтів;
3. поліпшення санітарно-технічного стану та ефективного використання водних об'єктів;
4. зниження рівня негативного впливу ерозійних процесів;
5. удосконалення системи управління відходами;
6. здійснення контролю за станом атмосферного повітря та поверхневих водойм області;
7. охорону та збереження об'єктів природно-заповідного фонду, біологічного та ландшафтного різноманіття;
8. підвищення рівня екологічної культури та свідомості населення.

Всі зазначені результати прямо відповідають запланованим результатам виконання завдань стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Сосницької громади.

VI. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ, ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ В РЕЗУЛЬТАТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОСНИЦЬКОЇ ГРОМАДИ, ЇЇ ПЗР

Згідно п. 6. ст. 1 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» «наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення – будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту (включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів».

Вторинні наслідки – вигоди, які полягають у широкому залученні громадськості до прийняття рішень та встановлення прозорих процедур їх прийняття.

Кумулятивні наслідки – нагромадження в організмах людей, тварин, рослин отрути різних речовин внаслідок тривалого їх використання. Ймовірність того, що реалізація ДДП призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності можуть мати значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, виключається.

Синергічні наслідки – сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії 2-х або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту.

Стратегічна екологічна оцінка охоплює аналіз ймовірного впливу на стан довкілля в результаті впровадження Стратегії розвитку Сосницької громади до 2027 року. Тож об'єктом аналізу є завдання та заходи Стратегії.

Звіт про СЕО не передбачає дублювання змісту проєкту Стратегії, тому нижче наведені завдання та шляхи їх виконання повторно Звітом про СЕО не зазначаються.

Таблиця 6.1 Оцінка ймовірного впливу на довкілля завдань та шляхів реалізації Стратегії розвитку Сосницької громади

Завдання Стратегії	Шляхи реалізації	Ймовірний вплив на довкілля
1.2.1. Спяти створенню нової та модернізації існуючої туристично-рекреаційної інфраструктури	Реставрація, реабілітація, адаптація та реконструкція втрачених об'єктів історико-культурної спадщини з врахуванням їхньої інтерактивності та залученості відвідувачів	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин, порушення верхнього шару ґрунту та утворення відходів під час будівельних робіт. Шумове навантаження від будівельної техніки.</p> <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> - збільшення антропогенного впливу на території маршрутів + розширення рекреаційних зон + просування екологічного просвітництва серед мешканців та мешканок <p>Кумулятивні наслідки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Стабільне споживання ресурсів - Посилення антропогенного впливу на навколишні зелені та історичні ландшафти + Збереження культурної спадщини, стимулювання екологічної освіти, культурної та туристичної свідомості; + Поступове формування культуру сталого поведіння з довкіллям серед відвідувачів. + Формування сталого культурно-екологічного середовища – через ощадливі для довкілля рішення, розвиток зеленої інфраструктури
	Сприяння створенню сервісної туристично-рекреаційної інфраструктури (кемпінги, туристична навігація)	
1.3.3. Забезпечити підтримку мікро- та малого бізнесу, його інноваційних	Створення та обладнання локальних торговельних	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин, утворення стічних вод, порушення верхнього шару ґрунту та утворення відходів під час будівельних робіт. Шумове</p>

<p>стартапів</p>	<p>платформ</p>	<p>навантаження від будівельної техніки. Довгостроковий: + зменшення забруднення території; + кращий санітарний нагляд за товарами. Кумулятивні наслідки не прогноуються - Зростання споживання ресурсів громади (через устаткування для торгівлі). - Накопичення побутових та органічних відходів (від продавців і відвідувачів). - Транспортне навантаження та забруднення повітря (в різі збільшення відвідувачів, вимагає логістичних рішень). - Вплив на міський простір та зелені зони (облаштування торговельних майданчиків змінює ландшафт). + Локальні торговельні платформи підтримують сталу економіку та скорочують потребу в поїздках до великих ринків, що зменшує викиди транспорту. + Можливість інтеграції екологічних рішень (сортування відходів, енергоефективне освітлення, зелені зони) навколо торговельних майданчиків</p>
<p>2.1.1. Збільшити доступ населення до централізованого водопостачання та модернізувати систему водовідведення в громаді</p>	<p>Будівництво та реконструкція водопровідних мереж</p> <p>Встановлення підключень до водопостачання для віддалених або малодоступних територій</p> <p>Будівництво та облаштування свердловин для забезпечення населення питною водою</p> <p>Встановлення сучасних систем очищення та знезараження води</p> <p>Модернізація водовідведення, каналізаційних мереж, очисних споруд</p>	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин, утворення стічних вод (бурового шламу), порушення верхнього шару ґрунту та утворення відходів під час будівельних робіт. Шумове навантаження від будівельної техніки. Довгостроковий: + забезпечення жителів якісною питною водою + уникнення загрози техногенної аварії та потрапляння стічних вод до ґрунту + стримування ерозійних процесів Кумулятивні наслідки: - Сукупне використання природних ресурсів (збільшене споживання електроенергії, підвищене використання матеріалів). - Накопичення будівельних та експлуатаційних відходів (під час будівництва та експлуатації). - Вплив на ґрунтові та підземні води (за неконтрольованого використання може змінюватися рівень ґрунтових вод). - Енергоспоживання та використання реагентів можуть створювати викиди CO₂ та хімічне навантаження на довкілля. + Модернізація очисних споруд зменшує ризики забруднення водних ресурсів + Сукупне скорочення забруднення річок та водойм + Забезпечення населення чистою питною водою та контрольоване водовідведення зменшують ризики для здоров'я людей, та місцевої флори та фауни.</p>
<p>2.1.2. Створити систему роздільного збору, сортування та вивезення на переробку побутових відходів</p>	<p>Реконструкція місць видалення відходів (МВВ), створення пунктів прийому вторинної сировини</p> <p>Створення сортувальної станції побутових відходів</p>	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин, утворення стічних вод, порушення верхнього шару ґрунту та утворення відходів під час будівельних робіт. Шумове навантаження від будівельної техніки. Довгостроковий: + санація низки антропогенно змінених територій та запобігання утворення нових + зменшення забруднення ґрунтових вод Кумулятивні наслідки: + Сукупне зменшення навантаження на полігони + Стійке зниження забруднення ґрунтів, вод і повітря + Формування ресурсозберігаючої системи</p>

		<p>+ Підвищення енергетичної та санітарної безпеки - Потенційне накопичувальне навантаження на енергетику та транспорт (через перевезення відходів) + Формування культури сортування відходів, екологічної свідомості громади та стимулювання сталого поведіння з ресурсами.</p>
2.1.4. Сприяти сталому та відповідальному використанню природних ресурсів	<p>Трансформація колишніх земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення в рекреаційні, природоохоронні або індустріальні зони</p>	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: порушення верхнього шару ґрунту. Шумове навантаження під час проведення робіт. Довгостроковий: + зменшення забруднення території + зменшення забруднення поверхневих вод Кумулятивні наслідки: + Відновлення та стабілізація екосистем (поступова регенерація ґрунтів, рослинності та водних об'єктів, накопичувально покращується біорізноманіття). + Зменшення забруднення водойм та ризику евтрофікації (контроль стоків та впровадження природоохоронних заходів накопичувально знижує надходження поживних речовин у водойми) + Формування сталого рекреаційного та індустріального простору (комплексна трансформація територій мінімізує хаотичне використання земель та забезпечує екологічно безпечне навантаження на довкілля). + Зменшення ризику ерозії та деградації ґрунтів (планування озеленення та покриттів у рекреаційних зонах стабілізує ландшафт та накопичувально покращує якість ґрунтів). + Системний позитивний ефект на клімат та водний баланс. - Потенційне накопичувальне навантаження (облаштування зон може призводити до енергоспоживання, пилу та локального забруднення)</p>
	<p>Запобігання евтрофікації водойм</p>	
2.2.1. Збільшити локальну генерацію за рахунок відновлювальних джерел енергії	<p>Сприяння створенню сонячних електростанцій на вільних або деградованих землях, встановлення сонячних панелей на комунальних та інших будівлях</p>	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: шумове навантаження та утворення відходів під час будівельно-ремонтної техніки. Довгостроковий: + Зниження викидів парникових газів – накопичувально зменшується CO₂ та інші шкідливі речовини у повітрі. + Ефективне використання деградованих та вільних земель – не порушуються природні та сільськогосподарські території, мінімізується деградація. + Підвищення енергетичної автономії громади – зменшується залежність від викопного палива та централізованих мереж. + Покращення екологічної свідомості та стійкості – стимулюється використання відновлюваних джерел енергії та «зелена» культура громади. Кумулятивні наслідки: + Сукупне скорочення викидів парникових газів (CO₂, метану) + Енергетична децентралізація та скорочення споживання викопного палива + Покращення управління органічними відходами + Використання деградованих земель для сонячних електростанцій зменшує тиск на природні території, знижується потреба у новому видобутку ресурсів. - Потенційне накопичувальне навантаження на ґрунти - За масового облаштування панелей та біогазових станцій можливі локальні зміни ландшафту, дренажу, ґрунтового покриву (цей ефект мінімізується правильним плануванням)</p>
	<p>Використання органічних відходів громади для виробництва електро- та теплової енергії на біогазових станціях із впровадженням когенеративних технологій</p>	

		та інтеграцією екологічних практик)
2.2.2. Підвищити енергоефективність будівель та систем комунальної сфери	Впровадження теплових pomp як компоненту локальної генерації та/або комбінованих систем	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: Локальне порушення ґрунтів та покриттів (буріння свердловин, прокладання колекторів), пил, шум та вібрації (робота бурової та монтажної техніки), утворення будівельних та пакувальних відходів (труби, утеплювачі, тара), тимчасове навантаження на електромережі (під час монтажу й налаштування), мінімальні ризики локального забруднення (в разі дотримання стандартів)</p> <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Істотне скорочення викидів CO₂ та забруднювачів + Зменшення споживання викопного палива + Підвищення енергоефективності будівель + Покращення якості повітря в населених пунктах (менше викидів) + Стійкість до енергетичних криз через збільшення локальної генерації тепла <p>Кумулятивні наслідки:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Сукупне скорочення вуглецевого сліду громади – внесок у кліматичні цілі. + Зменшення навантаження на газотранспортну систему – економія ресурсів. + Накопичувальне поліпшення якості повітря – менше хвороб, пов'язаних із забрудненням. + Формування сталої енергомоделі громади – децентралізована та вуглецевонейтральна + Підвищення кліматичної стійкості територій
2.3.1. Забезпечити модернізацію доріг та вулиць із супутньою інфраструктурою на засадах інклюзії та екологічної стійкості	<p>Реконструкція/ремонт доріг та вулиць, прилеглої території з дотримання вимог безбар'єрності</p> <p>Спорудження під час капітального ремонту доріг систем лінійного водовідведення, очищення та ремонт водовідвідних лотків, влаштування водоскидних систем</p>	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин та утворення відходів, порушення ґрунтового покриву під час ремонтних робіт. Шумове навантаження від будівельної техніки.</p> <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> + покращення відведення атмосферних опадів + підвищення рівня безпеки мешканців <p>Кумулятивні наслідки:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Накопичувальне покращення водного режиму урбаністичних територій. + Зниження накопичувального забруднення ґрунтів та води. + Системне поліпшення інфраструктури урбаністичного середовища. - Потенційне накопичувальне навантаження на ресурси під час будівництва. + Підвищення комфорту та безпеки для жителів, зменшення ерозійного навантаження на довкілля
2.3.2. Створити безпечні велосипедні та пішохідні маршрути	Розвиток велосипедної та пішохідної інфраструктури	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі:</p> <p>Локальне порушення ґрунтів та зелених зон (земляні роботи, демонтаж покриттів), пил, шум та вібрації (від будівельної техніки), утворення будівельних відходів (асфальт, бетон, бордюри), тимчасові ризики забруднення (паливно-мастильні матеріали, мастики, фарби для розмітки), тимчасове навантаження на інфраструктуру (вода, електроенергія під час робіт)</p>

		<p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Суттєве скорочення викидів забруднюючих речовин і CO₂ + Зменшення шумового забруднення + Покращення якості міського середовища та мікроклімату + Раціональне використання міського простору + Стимулювання екологічної поведінки населення <p>Кумулятивні наслідки:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Стійке зниження транспортних викидів у громаді + Зменшення навантаження на дорожню інфраструктуру + Формування компактного, зеленого урбанізованого простору + Позитивний кліматичний ефект громади (внесок у досягнення цілей зі скорочення викидів) 	
2.3.3. Покращити доступність громадського транспорту та стимулювати його цифровізацію	Реконструкція та/або спорудження під'їздів, зупинок, облаштування пересадкових вузлів та ін. складових	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі:</p> <p>Порушення ґрунтів та покриттів (земляні роботи, демонтаж асфальту, бордюрів), пил, шум та вібрації (робота спецтехніки), утворення будівельних відходів (асфальт, бетон, метал, ґрунт), ризики локального забруднення (паливно-мастильні матеріали, фарби для розмітки, мастики), тимчасове навантаження на інженерні мережі (вода, електроенергія під час робіт)</p> <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Покращення організації транспортних потоків + Стимулювання громадського транспорту, відповідно – зменшення частки індивідуального авто. + Зменшення шумового та повітряного забруднення у житлових зонах. + Раціональніше використання простору – через компактні пересадкові вузли + Підвищення безпеки й комфорту, що опосередковано зменшує потребу в розширенні мережі доріг <p>Кумулятивні наслідки:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Стійке зниження транспортних викидів у громаді + Накопичувальне зменшення шуму та вібрацій + Формування сталого транспортного каркасу громади 	
2.4.1. Збільшення зелених зон та природних бар'єрів для захисту від екстремальних погодних явищ	Розширення та облаштування паркових зон у населених пунктах громади	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин, утворення стічних вод, порушення верхнього шару ґрунту та утворення відходів під час будівельних робіт. Шумове навантаження від будівельної техніки.</p> <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> + зменшення забруднення території + розширення рекреаційних зон + зменшення забруднення атмосферного повітря та території + збільшення площі зелених насаджень <p>Кумулятивні наслідки не прогнозуються</p> <ul style="list-style-type: none"> + Сукупне покращення якості повітря. Накопичувальне пом'якшення мікроклімату (ефект «міських островів тепла»). + Підвищення екологічної стійкості та біорізноманіття. + Скорочення накопичувального стоку та ризику підтоплень (зелені зони затримують дощові та талові води, зменшують ерозію та захищають ґрунти). + Благоустрій, парки та зелені зони накопичувально підвищують якість життя мешканців, сприяють активному відпочинку, екологічній освіті та формуванню екологічної культури. 	
	Відтворення зелених насаджень загального, спеціального та обмеженого користування, створення нових та реконструкції існуючих полезахисних лісових смуг та інших лісових насаджень		
	Реалізація проєктів із благоустрою в населених пунктах громади		<ul style="list-style-type: none"> - Енергоспоживання та матеріали для облаштування парків

		і благоустрою, що впливають на довкілля
2.4.2. Сприяти відновленню екосистем та рекультивції антропогенно змінених земель	Підтримка проведення на полях агротехнічних заходів (оранки поперек схилу)	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин та утворення будівельно відходів, порушення ґрунтового покриву під час ремонтних робіт. Шумове навантаження від будівельно-ремонтної техніки.</p> <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> + зменшення забруднення території + підвищення рівня безпеки мешканців <p>Кумулятивні наслідки:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Зменшення ерозійного навантаження на ґрунти + Поліпшення водного режиму на полях + Стійке підвищення родючості ґрунтів + Зниження негативного впливу на водні екосистеми - Використання техніки для оранки може спричиняти викиди CO₂ та локальне ущільнення ґрунтів
3.1.1. Посилити спроможність системи цивільного захисту громади та реагування на надзвичайні ситуації	Створення та облаштування центрів безпеки	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин та утворення будівельних відходів, порушення ґрунтового покриву під час будівельних робіт. Шумове навантаження від будівельно-ремонтної техніки.</p> <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> + підвищення рівня безпеки мешканців + зменшення наслідків надзвичайних ситуацій <p>Кумулятивні наслідки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Накопичувальне збільшення енергоспоживання та використання ресурсів, що формує постійне навантаження на локальні інженерні мережі. + Формування системного позитивного соціально-екологічного ефекту (підвищення готовності громади до надзвичайних ситуацій, зменшення ризиків втрати люей та екологічних катастроф). + Зниження накопичувального негативного впливу від надзвичайних подій (швидка реакція на пожежі, аварії, повені шкоду для довкілля та інфраструктури громади). - Потенційне локальне навантаження на ґрунти та простір (через будівництво чи реконструкцію). + Можливість інтеграції енергоефективних та екологічно чистих рішень
3.1.3. Створити систему багатофункціональних безбар'єрних укриттів, що інтегровані у публічний простір громади	<p>Будівництво та реконструкція ПРУ (протирадіаційних укриттів) у закладах освіти, облаштування «укриттів подвійного призначення» (тир, спортзал, навчальні класи)</p> <p>Облаштування інших укриттів, захисних споруд, пунктів тимчасового розміщення, зокрема, швидких укриттів у селах та</p>	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі:</p> <p>Порушення ґрунтів і покриттів (земляні роботи, облаштування котлованів, демонтаж), пил та шум (від бетонних, бурових, монтажних робіт), утворення будівельних відходів (бетон, цегла, метал, ґрунт), ризик локального забруднення ґрунтів та вод (паливно-мастильні матеріали та ін.), тимчасове навантаження на інженерні мережі.</p> <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Помірне зростання споживання енергії + Раціональне використання наявної забудови («подвійне призначення» зменшує потребу в новому будівництві) + Покращення стійкості освітніх закладів та громади в цілому до ризиків (без прямого екологічного тиску) + Мінімальний постійний вплив на ґрунти та ландшафт + Контрольоване утворення відходів <p>Кумулятивні наслідки:</p> <p>Сукупне зростання споживання енергії</p>

	віддалених населених пунктах громади	<p>+ Стійке зменшення потреби в нових забудовах (за рахунок мультифункціонального використання простору) + Формування інфраструктури стійкості громади (через збереження територій та ресурсів громади) - Накопичувальний вплив будівельних матеріалів (вуглецевий слід будівництва, втім він компенсується довговічністю споруд)</p>
<p>3.1.4. Розширити та модернізувати мережу вуличного освітлення громади з урахуванням безпеки та енергоефективності</p>	Освітлення пішохідних переходів, підходів до соціально важливих об'єктів, громадських просторів	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: Шумове навантаження від будівельно-ремонтної техніки, можливо часткове пошкодження ґрунту. Довгостроковий: - світлове засмічення + розширення зон безпеки Кумулятивні наслідки: + Накопичувальне зниження енергоспоживання, що знижує навантаження на енергосистему та викиди CO₂. + Поступове поліпшення безпеки та організації руху, менше аварійного забруднення. + Системне скорочення негативного впливу на міську флору і фауну (автоматичне регулювання яскравості накопичувально зменшує світлове забруднення). + Зниження накопичувального навантаження на інфраструктуру через модернізацію мереж, її більше енергоефективність. - Виробництво та монтаж LED-освітлення потребує ресурсів та створює відходи</p>
	Розширення мережі вуличного освітлення, зокрема, освітлення віддалених населених пунктів із одночасною заміною ламп на LED	
	Встановлення систем автоматичного регулювання яскравості вуличного освітлення	
<p>3.1.6. Запровадити комплексну систему запобігання безпритульності тварин</p>	<p>Розвиток інфраструктури поводження з безпритульними домашніми тваринами</p>	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: Локальне порушення ґрунтів і зелених насаджень (під час будівництва, реконструкції або облаштування території), пил, шум і вібрації (від земляних і монтажних робіт), утворення будівельних та пакувальних відходів – бетон, дерево, метал, фарби, пластик, миючі засоби (ризик локального забруднення ґрунтів та води), тимчасове навантаження на інженерні мережі (вода та електроенергія під час робіт) Довгостроковий: +Зменшення негативного впливу безпритульних тварин на довкілля + Скорочення популяції безпритульних тварин гуманними методами + Контрольоване утворення специфічних відходів - Стабільне споживання ресурсів + Зменшення стихійних скупчень тварин і антисанітарії Кумулятивні наслідки: + Стійке поліпшення екологічної та санітарної ситуації + Зменшення тиску на дикі екосистеми + Накопичувальне скорочення відходів у публічному просторі + Формування відповідального ставлення до тварин і довкілля</p>

		- стабільне навантаження на ресурси
3.2.1. Підвищити якість та доступність освіти на всіх рівнях, забезпечивши сучасні та безбар'єрні умови надання освітніх послуг	Облаштування пандусів, підйомників, тактильної навігації та інклюзивно-ресурсних кімнат у закладах освіти	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин та утворення відходів, порушення ґрунтового покриву під час будівельних робіт. Шумове навантаження від будівельно-ремонтної техніки.</p> <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> + зменшення викидів CO₂ + зменшення обсягів відходів, що пов'язані з експлуатацією приміщень + підвищення безпеки учнів та штатних працівників закладаів освіти <p>Кумулятивні наслідки не прогноуються</p> <ul style="list-style-type: none"> - Помірне накопичувальне використання ресурсів та енергії - через будівельні роботи. + Системне покращення доступності та соціальної стійкості. + Зниження потенційного накопичувального навантаження від реконструкцій у майбутньому через меншення потребу у повторних капітальних ремонтах. + Можливість інтеграції енергоефективних і екологічно безпечних рішень
3.2.4. Модернізувати інфраструктуру закладів культури, забезпечивши безбар'єрність, енергоефективність та сучасні технології	Модернізація будинків культури, клубів, бібліотек, музеїв із врахуванням вимог енергофактивності, комфорту відвідувачів, безбар'єрності та універсального дизайну, створення багатофункціональних культурних хабів	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: Пил, шум та вібрації (від демонтажних та будівельних робіт), утворення будівельних відходів (старі конструкції, оздоблення, пакування матеріалів), локальне порушення зелених зон та покриттів (під час благоустрою територій), тимчасове підвищення навантаження на інфраструктуру (вода, електроенергія під час робіт), ризики локального забруднення (фарби, клеї, паливно-мастильні матеріали), будівельні суміші</p> <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Стійке зменшення енергоспоживання + Скорочення викидів парникових газів + Раціональне використання води та матеріалів + Покращення якості внутрішнього середовища + компактне та ефективне використання наявних будівель <p>Кумулятивні наслідки:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Сукупне зменшення енергетичного навантаження громади + Накопичувальне скорочення викидів CO₂ + Зростання потоків відвідувачів +Формування екологічно орієнтованої культурної політики + Зміцнення міського середовища та мікроклімату
3.4.1. Покращити систему соціальних послуг та підтримки вразливих груп населення на засадах адресності та якості	Створення стаціонарного відділення для перебування самотніх, літніх, непрацездатних людей	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: Локальне порушення ґрунтового покриття зелених зон (під час будівельних і благоустроювальних робіт); пил та шум (від демонтажу, транспорту, монтажу конструкцій), утворення будівельних відходів (бетон, цегла, метал, дерево, упаковка), ризик локального забруднення ґрунтів і води (фарби, розчинники, паливно-мастильні матеріали), тимчасове підвищення навантаження на інфраструктуру (вода, електроенергія під час робіт)</p> <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> - стабільне споживання енергії та води; - збільшення обсягів побутових та частково медичних відходів; - збільшення обсягів стічних вод; + за умови дотримання енергоефективності та

		<p>інклюзивності – зменшений вуглецевий слід на одну людину в порівнянні з розпорощеним проживанням</p> <p>Кумулятивні наслідки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Сукупне зростання навантаження на ресурси громади - Накопичення відходів у довгій перспективі + Формування моделі сталого соціального сервісу
<p>3.4.2. Забезпечити рівний доступ до публічних послуг та простору для всіх груп населення</p>	<p>Адаптація адміністративних будівель, інших соціально важливих об'єктів (в т.ч. – укріплень) до вимог безбар'єрності</p> <p>Забезпечення безбар'єрності громадських просторів (парки, сквери, дитячі та спортивні майданчики, переходи, ін.), громадського транспорту</p>	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин та утворення будівельних відходів, порушення ґрунтового покриву під час будівельних робіт. Шумове навантаження від будівельно-ремонтної техніки.</p> <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Покращення міського середовища – безбар'єрні будівлі та громадські простори зменшують ерозію, оптимізують рух та підвищують комфорт використання територій. + Економія ресурсів – знижується потреба у частих ремонтах та реконструкціях, що економить будівельні матеріали та енергію. + Підвищення енергоефективності та зниження викидів – використання сучасних технологій накопичувально зменшує енергоспоживання та негативний вплив на довкілля. + Соціально-екологічна стійкість громади – покращення доступності сприяє включенню маломобільних груп, формує екологічну та соціальну свідомість, підвищує стійкість до надзвичайних ситуацій. <p>Кумулятивні наслідки не прогноуються</p> <ul style="list-style-type: none"> - Помірне накопичувальне використання матеріалів та енергії – через ремонтні та будівельні роботи. + Системне покращення соціальної стійкості та доступності через зменшення соціальних бар'єрів, що підвищує загальну соціальну та екологічну стійкість громади. + Зниження потреби у повторних реконструкціях та ремонтних роботах. + Можливість інтеграції енергоефективних та екологічних рішень. + Покращення комфорту та безпеки пересування, зменшення ерозійне навантаження на урбаністичні території
<p>3.4.5. Організувати створення та облаштування тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та інших вразливих груп населення</p>	<p>Реконструкція наявного та створення нового житлового фонду для потреб ВПО, ветеранів російсько-української війни та членів їхніх родин, інших соціально вразливих груп</p>	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі:</p> <ul style="list-style-type: none"> порушення ґрунтів і зелених зон (зняття родючого шару ґрунту, ущільнення землі; пошкодження газонів, дерев, чагарників); пил та забруднення повітря (викиди пилу від демонтажу, земляних робіт, транспорту; локальне погіршення якості повітря); шум та вібрації (вплив на мешканців та фауну поблизу будівельних майданчиків) будівельні відходи (утворення бетону, цегли, металу, деревини; ризик несанкціонованого складування); тимчасове забруднення води та ґрунтів (витоки паливно-мастильних матеріалів, фарб, будівельних сумішей) <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> - збільшення антропогенного навантаження на довкілля; - вплив на еліматичний баланс громади (збільшення викидів CO₂) + стійкість до змін клімату <p>Кумулятивні наслідки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зростання навантаження на інфраструктуру; - збільшення споживання ресурсів;

		<ul style="list-style-type: none"> - зміни у використанні земель; - підвищення викидів парникових газів - накопичення побутових відходів; + впровадження енергоефективних рішень; + зменшення втрат тепла та води; + ревіталізація занедбаних будівель замість забудови нових територій
3.5.2. Модернізувати інфраструктуру закладів охорони здоров'я з врахуванням доступності та впровадити цифрові рішення для посилення її спроможності	Реконструкція та капітальний ремонт приміщень медичних КНП, їхніх структурних підрозділів із дотриманням вимог безбар'єрності та енергоефективності	<p>Короткостроковий: Шумове навантаження від будівельно-ремонтної техніки, порушення верхнього шару ґрунту та утворення відходів під час будівельних робіт</p> <ul style="list-style-type: none"> + зменшення забруднення території + зменшення викидів CO2 + зміцнення здоров'я жителів <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Стійке зменшення споживання енергії + Зменшення вуглецевого сліду + Підвищення стійкості до змін клімату + Раціональне використання ресурсів + Поліпшення якості внутрішнього середовища + Скорочення обсягів відходів <p>Кумулятивні наслідки не прогноуються</p> <ul style="list-style-type: none"> - Накопичувальне використання матеріалів та енергії під будівництва та ремонту, що формує локальне навантаження на ресурси. + Системне покращення енергоефективності закладів, що знижує споживання енергії та викиди парникових газів у довгостроковій перспективі. + Зниження потреби у повторних реконструкціях та ремонтах. + Покращує доступність медичних послуг для маломобільних груп, що сприяє збереженню здоров'я жителями. + Можливість інтеграції екологічно чистих рішень
3.5.4. Розвинути профілактику захворювань та зміцнення громадського здоров'я	Модернізація та розвиток спортивної інфраструктури з урахуванням адаптивного та інклюзивного спорту	<p>Короткостроковий, в т.ч. для територій Смарагдової мережі: викиди забруднюючих речовин та утворення відходів, порушення ґрунтового покриву під час будівельних робіт. Шумове навантаження від будівельно-ремонтної техніки.</p> <p>Довгостроковий:</p> <ul style="list-style-type: none"> - збільшення антропогенного впливу на територіях, де встановлюватимуться майданчики + розширення рекреаційних зон + зміцнення здоров'я жителів + просування екологічного просвітництва серед мешканців та мешканок <p>Кумулятивні наслідки:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Накопичувальне використання матеріалів та ресурсів під час будівництва та реконструкції, що формує локальне ресурсне навантаження на довкілля. + Системне покращення енергоефективності та зменшення негативного впливу. + Зменшення потреби у частих реконструкціях. + Доступність спортивної інфраструктури для маломобільних груп; адаптивний спорт та інклюзивні рішення сприяють соціальній стійкості та формуванню культури здорового способу життя. + Можливість інтеграції екологічних та безпечних технологій

Таблиця 6.2 Оцінка ймовірного впливу на довкілля завдань та шляхів реалізації Стратегії розвитку Сосницької громади

№	Чи може реалізація планованої діяльності спричинити:	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
Повітря					
1.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел	+			Будівництво нових комунальних об'єктів повинно відповідати Державним санітарним правилам планування та забудови населених пунктів
2.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел	+			Використання технічно справного автотранспорту та будівельної техніки.
3.	Погіршення якості атмосферного повітря		+		Проведення моніторингу забруднюючих речовин після затвердження Стратегії (запровадження системи онлайн моніторингу).
4.	Поява джерел неприємних запахів		+		Застосування нових технологій та обладнання, у тому числі очисного устаткування, що дозволить зменшити шкідливий вплив на оточуюче середовище
5.	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			+	Не потребує заходів пом'якшення
Водні ресурси					
6.	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води		+		Контроль технологічного режиму очисних споруд, періодичного контролю складу та обсягу стічних вод згідно вимог законодавства.
7.	Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)		+		Контроль технологічного режиму очисних споруд, періодичного контролю складу та обсягу стічних вод згідно вимог законодавства.
8.	Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню			+	Не потребує заходів пом'якшення
9.	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			+	Не потребує заходів пом'якшення
10.	Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)			+	Не потребує заходів пом'якшення
11.	Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту		+		Розроблення технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж прибережної захисної смуги всіх ставків, річок в природі (на місцевості) на території громади. Розроблення проекту водоохоронної зони ставків, річок відповідно до вимог Водного та Земельного кодексів України.

12.	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону		+	Розроблення технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж прибережної захисної смуги всіх ставків, річок в природі (на місцевості) на території громади. Розроблення проєкту водоохоронної зони ставків, річок відповідно до вимог Водного та Земельного кодексів України.
13.	Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)			+ Не потребує заходів пом'якшення
14.	Забруднення підземних водоносних горизонтів		+	Посилення державного нагляду та контролю за дотриманням водоохоронного режиму у зонах санітарної охорони свердловин; розробка спеціалізованих проєктів. Влаштування свердловин або реконструкція повинна відповідати нормам законодавства (водного кодексу України)
Відходи				
15.	Збільшення кількості утворених побутових відходів		+	Організація роздільного збирання побутових відходів з подальшим відновленням та/або обробленням Необхідність реалізації спільних проєктів на засадах співробітництва територіальних громад у рамках Чернігівської області
16.	«Збільшення обсягів утворення та накопичення небезпечних промислових відходів» (IV класу небезпеки за старою нормативною термінологією)		+	Зберігання відходів у відведених місцях. Запровадження системи роздільного збирання відходів.
17.	Збільшення кількості небезпечних відходів (I – III класу небезпеки за старою нормативною термінологією)			+ Не потребує заходів пом'якшення
18.	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами			+ Не потребує заходів пом'якшення
19.	Утворення або накопичення радіоактивних відходів			+ Не потребує заходів пом'якшення
Земельні ресурси				
20.	Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару		+	Проектування та виконання будівельних та земляних робіт у чіткій відповідності до чинних норм, правил, стандартів. Планування порушених територій з максимальним збереженням існуючого ґрунтового шару.
21.	Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			+ Не потребує заходів пом'якшення
22.	Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу		+	Проектування та виконання будівельних та земляних робіт у чіткій відповідності до чинних норм, правил, стандартів. Планування порушених територій з максимальним збереженням існуючого ґрунтового шару.
23.	Появу таких загроз, як			+ Не потребує заходів пом'якшення.

	землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури				
24.	Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель	+			Виконання умов законодавства при зміні цільового використання земельних ділянок. Розробка пакету документів із просторового планування розвитку території громади, а також ГІС громади
25.	Виникнення конфліктів між ухваленими цілями Стратегії та цілями місцевих громад		+		Необхідність узгодження цілей стратегії громади та Стратегії Чернігівської області, реалізації проєктів на засадах співробітництва громад
Біорізноманіття та рекреаційні зони					
26.	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)			+	Не потребує заходів пом'якшення
27.	Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			+	Не потребує заходів пом'якшення
28.	Збільшення площ зернових культур або с/г угідь в цілому			+	Не потребує заходів пом'якшення
29.	Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин		+		Розробка пакету документів із просторового планування розвитку території громади, а також ГІС громади
30.	Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей		+		Стратегія передбачає проведення заходів, спеціальних заходів, спрямованих на збереження об'єктів ПЗФ на території громади
31.	Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини			+	Не потребує заходів пом'якшення.
32.	Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично прийнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)		+		Розробка пакету документів із просторового планування розвитку території громади, а також ГІС громади
33.	Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території	+			Створення більш комфортних умов проживання населення, покращення інфраструктури, збільшення житлового фонду, в т.ч. за рахунок колишніх казарм
34.	Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі	+			Розробка пакету документів із просторового планування розвитку території громади, а також ГІС громади
35.	Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему. Зміни в структурі транспортних потоків.	+			Необхідність реалізації спільних проєктів із організації пасажироперевезень на засадах співробітництва громад із сусідніми громадами
36.	Необхідність будівництва	+			Планування будівництва/реконструкції доріг,

	нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень				велосипедної інфраструктури
37.	Потреба в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги	+			Необхідність реалізації спільних житлово-комунальних проєктів на засадах співробітництва територіальних громад
38.	Поява будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей	+			Відповідність державним будівельних норм (ДБН) «Захисні споруди цивільного захисту», що встановлює чіткі вимоги до проєктування та будівництва нових захисних споруд, а також реконструкції та капітального ремонту вже існуючих
Екологічне управління та моніторинг					
39.	Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки			+	Не потребує заходів пом'якшення
40.	Погіршення екологічного моніторингу			+	Не потребує заходів пом'якшення
41.	Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження			+	Не потребує заходів пом'якшення.
42.	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва			+	Не потребує заходів пом'якшення
Інше					
43.	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів	+			Використання лічильників обсягу споживання води. Раціональне використання земельних ресурсів в межах території населених пунктів громади Рекультивация порушених територій.
44.	Суттєве вилучення будь-якого не відновлювального ресурсу			+	Не потребує заходів пом'якшення
45.	Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії		+		Підвищення енергоефективності житлових та комунальних будівель. Поширення використання відновлювальних джерел енергії
46.	Суттєве порушення якості природнього середовища			+	Не потребує заходів пом'якшення
47.	Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей			+	Не потребує заходів пом'якшення

VII. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОСНИЦЬКОЇ ГРОМАДИ ТА ЇЇ ПЗР

Під час проведення аналізу ймовірних негативних наслідків для довкілля від реалізації Стратегії та її ПЗР були виявлені завдання, що потребують серйозної уваги під час їх реалізації, аби не допустити негативного впливу на довкілля. Або які доцільно скоригувати, щоб посилити позитивні наслідки для довкілля та здоров'я мешканців та мешканок внаслідок реалізації Стратегії.

Заходи що пропонуються – це загальні рекомендації стосовно усунення негативних наслідків, тоді як детальні заходи повинні розглядатися у кожному конкретному випадку під час реалізації проєктів ПЗР Стратегії.

Заходи з запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Стратегії застосовуватимуться в межах повноважень виконавчих органів місцевих рад, визначених ст. 33 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» з врахуванням вимог, що визначені Закон України «Про систему громадського здоров'я».

Таблиця 7.1 Пропозиції додаткових заходів до проєктів Плану заходів із впровадження Стратегії Сосницької громади на 2026–2027 роки

Стратегічна ціль 1. Конкурентоспроможна розумна економіка громади		
Оперативні цілі	Завдання	Заходи
1.1. Стале та інноваційне мале агровиробництво й локальна переробка	1.1.1. Сприяти впровадженню сучасних аграрних технологій виробництва та збуту продукції а також цифрових рішень серед мікро- та малих товаровиробників	Проведення просвітницьких заходів, що спрямовані на підвищення обізнаності мешканців та мешканок сільської місцевості стосовно безпечного застосування препаратів, що спрямовані на підвищення опорності хворобам та врожайності Підтримка проведення на полях агротехнічних заходів (оранки поперек схилу) для зменшення поглинаючої сили верхнього шару, що затримував та акумулював опади малої та середньої інтенсивності
	1.1.2. Стимулювати виробництво екологічно чистих та органічних продуктів	Екологічний моніторинг ґрунтів і води (регулярні аналізи на залишки пестицидів, нітратів, важких металів) Встановлення охоронних зон, прибережно-захисних смуг водойм(обмеження інтенсивного землеробства поблизу річок, лісів, заповідних територій) Навчання та супровід фермерів (тренінги з органічного землеробства, фінансового планування, маркетингу) Інформування споживачів Впровадження логотипу «Еко-продукт Сосницької громади» Створення дорадчого органу
	1.1.3. Стимулювати розвиток локальної переробки та коротких ланцюгів постачання	Планування розміщення об'єктів переробки Моніторинг впливу на довкілля Навчання з управління та збуту екологічної продукції Створення кооперативів для зменшення витрат і ризиків виходу на ринок Закупівля місцевих продуктів для бюджетної сфери

1.2. Конкуреноспроможна туристично-рекреаційна сфера та динамічні креативні індустрії	1.2.1. Спяти створенню нової та модернізації існуючої туристично-рекреаційної інфраструктури	<p>Попереднє дослідження наявної флори та цінних інтродукованих видів рослин, надалі – висадження нових видів сумісних із місцевістю рослин, в т.ч. привабливих для тварин</p> <p>Враховування під час створення інфраструктури туризму та рекреації збереження у довгостроковій перспективі природних оселищ та видів природної фауни і флори, що підлягають особливій охороні в Європі та вказані у стандартних формах даних територій Смарагдової мережі https://www.coe.int/en/web/bern-convention/emerald-viewer</p> <p>Передбачити наявність буферної та санітарної зон навколо туристичних та рекреаційних об'єктів</p>
	1.2.2. Розробити та впровадити нові туристичні продукти та маршрути	<p>Проведення попередніх консультацій з уповноваженими щодо природних ресурсів та історико-культурної спадщини органами державної влади</p> <p>Сприяння розвитку екологічно дружнього («зеленого») туризму</p> <p>Розробка та запровадження екологічних туристичних маршрутів із відповідним їх облаштуванням, дотриманням вимог щодо запобігання впливу на довкілля</p> <p>Інформування потенційних відвідувачів громади про правила поведінки на природі, їх особливості на територіях Смарагдової мережі, ПЗФ, розробка та запровадження системи штрафів за порушення</p>
	1.2.3. Впровадити цифрові технології до туристично-рекреаційної сфери громади	<p>Розробити та поширити інформацію про території Смарагдової мережі, що розташовані в межах громади, об'єктів ПЗФ, їхніх принад та дотримання природоохоронних норм</p> <p>Розробка та доведення до підприємців вимог провадження господарської діяльності, що спрямовані на збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори, які підлягають особливій охороні в Європі та вказані у стандартних формах даних територій Смарагдової мережі (особливо – поруч із водоймами та схилами)</p>
	1.2.4. Створити платформи для спільної роботи митців, дизайнерів та підприємців	<p>Розробка екологічних вимоги до приміщень та простору Платформ, передбачити екологічний дизайн її</p> <p>Екопросвіта учасників Платформ</p>
1.3. Сприятливе середовище для підприємств а та інвестування	1.3.1. Створити комплекс містобудівної документації громади	<p>Інвентаризація природних ресурсів громади</p> <p>Обмеження забудови в екологічно чутливих зонах</p> <p>Застосування «зелених» стандартів у планах зонування</p> <p>Компенсаційні заходи при неминучих втручаннях</p> <p>Підвищення екокомпетентності посадовців</p>
	1.3.2. Створити інвестиційний портфель громади та забезпечити його промоцію	<p>Збір та внесення до ГІС громади доступної інформації про наявні та потенційні об'єкти ПЗФ громади, а також території Смарагдової мережі</p> <p>Уточнення інформації щодо природоохоронних територій, об'єктів ПЗФ на території громади з урахуванням визначення згідно з п. 9 додатку до</p>

		<p>Закону України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних»</p> <p>Розробка та впровадження спеціальних екологічних критеріїв (умов) для оцінки інвестиційних проєктів щодо розробки природних ресурсів із врахуванням забезпечення збереження у довгостроковій перспективі природних оселищ та видів природної фауни і флори, що підлягають особливій охороні в Європі та вказані у стандартних формах даних територій Смарагдової мережі</p> <p>Врахування рівня антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище під час підготовки інвестиційних пропозицій</p>
	1.3.3. Забезпечити підтримку мікро- та малого бізнесу, його інноваційних стартапів	<p>Консультування з питань запобігання впливу підприємницької діяльності на довкілля, його мінімізації та ліквідації наслідків – в разі неможливості уникнення</p> <p>Розробка екологічних вимог для використання інвестиційно привабливих об'єктів бізнесом, зокрема, щодо особливостей господарської діяльності на територіях Смарагдової мережі</p> <p>Запровадження консультування з питань запобігання впливу підприємницької діяльності на довкілля, його мінімізації та ліквідації наслідків – в разі неможливості уникнення</p>
	1.3.4. Розробити символіку та брендбук громади, забезпечити їх промоцію	-
Стратегічна ціль 2. Кліматично стійка низьовуглецева громада з комфортним життєвим простором		
2.1. Громада, яка ефективно управляє природними ресурсами та відходами	2.1.1. Збільшити доступ населення до централізованого водопостачання та модернізувати систему водовідведення в громаді	<p>Будівництво та ремонт дотичних до водопостачання та відовідведення гідроспоруд</p> <p>Впровадження знезалізнення питної води</p> <p>Пріоритетний розвиток систем водопостачання та каналізування у найбільших населених пунктах громади</p>
	2.1.2. Створити систему роздільного збору, сортування та вивезення на переробку побутових відходів	<p>Визначення в установленому порядку розмірів відшкодувань підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності, приватними особам за забруднення довкілля та інші екологічні збитки</p> <p>Обладнання на території громади станції сегрегації (сортування) побутових відходів</p> <p>Організація та проведення промоційних навчальних турів до громад, де масово застосовується компостування органічних відходів</p>
	2.1.3. Стимулювати екологічну свідомість жителів громади та впроваджувати цифровий моніторинг природних ресурсів і відходів	<p>Проведення за допомогою встановленого моніторингового обладнання лабораторних робіт та досліджень учнями місцевих шкіл стану довкілля</p> <p>Організація та проведення екологічних публічних за участі жителів громади</p> <p>Дослідження можливостей збільшення на територіях громади природно-заповідного фонду, насамперед, на територіях, що належать до</p>

	<p>2.1.4. Сприяти сталому та відповідальному використанню природних ресурсів</p>	<p>Смарагдової мережі Участь Сосницької селищної ради в організації, проведенні та оприлюдненні результатів нових державних досліджень стану радіаційного забруднення території громади</p> <p>Проведення попередніх консультацій з уповноваженими органами державної влади Організація та проведення публічних акцій з відновлення антропогенно змінених систем за участі жителів громади Організація та проведення толок за участю мешканців з видалення карантинних рослин Гарантувати збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори, що підлягають особливій охороні в Європі та вказані у стандартних формах даних територій Смарагдової мережі, що розміщені на офіційному сайті Ради Європи: https://www.coe.int/en/web/bern-convention/emerald-viewer Уточнити локації та площі деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель</p>
<p>2.2. Енергоефективна громада – локальний енергетичний острів</p>	<p>2.2.1. Збільшити локальну генерацію за рахунок відновлювальних джерел енергії</p> <p>2.2.2. Підвищити енергоефективність будівель та систем комунальної сфери</p>	<p>Просування впровадження суб`єктами господарювання всіх форм власності та домогосподарствами різних видів відновлювальних джерел енергії («зеленої енергетики»): сонячних електростанцій із накопичувачами енергії, термічних сонячних колекторів, теплових pomp, малих вітроустановок, гібридного поєднання використання сонячної та вітрової генерацій Стимулювання впровадження біопаливних установок, насамперед, когенеративних Оцінка гідроенергетичного потенціалу малих річок на території громади та підтримка розвитку малої гідроенергетики</p> <p>Популяризація в громаді впровадження заходів з енергозбереження серед суб`єктів господарювання різних форм власності та серед домогосподарств Розробка та запровадження графіку термомодернізації будівель селищної комунальної власності Впровадження в комунальній сфері та просування в приватній технології «розумний дім» Впровадження в комунальній сфері розеток із таймерами Впровадження перехоплення дощової води з наступним її використанням для господарських потреб</p>
<p>2.3. Сучасна та інклюзивна дорожня інфраструктура з екологічною</p>	<p>2.3.1. Забезпечити модернізацію доріг та вулиць із супутньою інфраструктурою на засадах інклюзії та екологічної</p>	<p>Збільшення частки заходів з охорони навколишнього природного середовища у проєктній документації на будівництво, реконструкцію та капітальний ремонт об`єктів дорожнього господарства</p>

стійкістю та доступним транспортним сполученням	стійкості	Збільшення під час будівництва, реконструкції та капітального ремонту об'єктів дорожнього господарства частки витрат на створення та утримання зелених насаджень у смугах відведення автомобільних доріг і захисних насаджень уздовж автомобільних доріг з обов'язковою заміною на більш газо- та пиловитривалі породи дерев (липа, ясен, клен, явір тощо) Спорудження під час капітального ремонту доріг систем лінійного поверхневого водовідведення, очищення та ремонт водовідвідних лотків, влаштування водоскидних систем
	2.3.2. Створити безпечні велосипедні та пішохідні маршрути	Передбачити пріоритет використання існуючих доріг та стежок Уникнення проходження через заповідні ділянки, прибережні смуги, місця гніздування птахів. Передбачити озеленення уздовж маршрутів та відновлення порушених ділянок Інформаційні стенди з екоорієнтацією Залучення громади до догляду за маршрутами – волонтерські акції, еко-патрулі
	2.3.3. Покращити доступність громадського транспорту та стимулювати його цифровізацію	-
2.4. Кліматично стійка та адаптована громада	2.4.1. Збільшення зелених зон та природних бар'єрів для захисту від екстремальних погодних явищ	Передбачити вибір локацій із урахуванням ґрунтів, гідрології, вітрових і водних потоків, а також пріоритет місцевих видів рослин Запровадити використання екологічно безпечних матеріалів та технологій Передбачити інтеграцію заходів до містобудівної документації – закріплення зелених бар'єрів у планах та зонінгу
	2.4.2. Сприяти відновленню екосистем та рекультиватії антропогенно змінених земель	Обов'язкова екологічна оцінку проєктів Аналіз ризиків для біорізноманіття та водних ресурсів. Створення нових біотопів у разі втрати окремих елементів Терасування, біоінженерні укріплення, травосіяння, фільтраційні насадження Збільшення заповідності території громади, зокрема, створення нових об'єктів ПЗФ
	2.4.3. Покращити кліматичну обізнаність та готовність до змін клімату жителів громади	Просування екологічно безпечної поведінки жителів громади Стимулювання практичних екоакцій - висадки дерев, прибирання водойм та парків, створення громадських садів
	2.4.4. Впровадити цифровий моніторинг кліматичних ризиків	-
Стратегічна ціль 3. Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом		

3.1. Безпечна та стійка громада з розвинутою системою собистої безпеки й реагування на ризики	3.1.1. Посилити спроможність системи цивільного захисту громади та реагування на надзвичайні ситуації, підтримки цивільного порядку та громадської безпеки	Поширення встановлення протипожежної сигналізації в будинках, що належать до комунальної власності громади Стимулювати розробку та реалізацію інституціями громадянського суспільства проєктів екологічної безпеки Розробкити та запровадити спеціальні при освітніх закладах громади навчальні курси з безпеки життєдіяльності та захисту довкілля
	3.1.2. Впровадити системи раннього попередження та інформування жителів про ризики й посилити спроможність громади до реагування на кризові ситуації	-
	3.1.3. Створити систему багатофункціональних безбар'єрних укриттів, що інтегровані у публічний простір громади	Інтеграція зелених елементів у дизайн укриттів Впровадження системи управління водними потоками Використання відновлюваних джерел енергії
	3.1.4. Розширити та модернізувати мережу вуличного освітлення громади з урахуванням безпеки та енергоефективності	Попереднє вивчення наявних на ринку пропозицій щодо ступеню впливу освітлювального обладнання на довкілля Інтеграція «зелених зон» поруч із освітленням Застосування датчиків руху та адаптивного освітлення Використання відновлюваної енергії
	3.1.5. Розвинути систему відеоспостереження громадського простору на теренах громади	-
	3.1.6. Запровадити комплексну систему запобігання безпритульності тварин	Залучення громадських організацій Вакцинація, стерилізація та ветеринарний контроль Екологічні тренінги для власників тварин
3.2. Розвинений людський капітал та сильна локальна ідентичність громади	3.2.1. Підвищити якість та доступність освіти на всіх рівнях, забезпечивши сучасні та безбар'єрні умови надання освітніх послуг	Запровадження заходів, що сприятимуть зменшенню викидів CO ₂ Розвиток просвіти з питань сталого розвитку території та захисту навколишнього природного середовища, зокрема – запровадження екологічних факультативів у закладах освіти Організація та проведення екологічних акцій за участі учнів на кшталт День довкілля
	3.2.2. Залучити жителів громади до розвитку навичок, що зорієнтовані на сучасні економічні, технологічні та соціальні виклики	Залучення громадських організацій та екологів
	3.2.3. Підтримати культурні ініціативи, що зорієнтовані на розвиток місцевих традицій та локальної ідентичності	Організація та проведення екологічних культурологічних заходів Передбачити під час проведення масових імпрез заходи з дотримання санітарних норм, в т.ч. з врахуванням вимог до захисту територій громади, що належать до Смарагдової мережі

	3.2.4. Модернізувати інфраструктуру закладів культури, забезпечивши безбар'єрність, енергоефективність та сучасні технології	Запровадження під час реалізації проєктів заходів, що сприятимуть зменшенню викидів CO2 Аудит існуючих будівель перед модернізацією Озеленення території та внутрішніх просторів Освітні програми для працівників закладів культури
3.3. Інституційно спроможна громада з розвинутою цифровою доступністю та активною громадською участю	3.3.1. Підвищити цифрову доступність публічних послуг та посилити інституційну спроможність селищної ради	Під час добору та адаптації програмних комплексів передбачити збір інформації щодо стану навколишнього природного середовища Розробка місцевої екологічної політики, яка б включала: цілі, завдання та заходи стратегії громади, галузеві програми, насамперед, із захисту навколишнього природного середовища, регуляторні акти, систему моніторингу стану довкілля
	3.3.2. Розробити ГІС громади, запровадити інші інноваційні рішення для покращення управління територією	Збір та уточнення інформації щодо природоохоронних територій, об'єктів ПЗФ на території громади з урахуванням визначення згідно з п. 9 додатку до Закону України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» Уточнення та впорядкування інформації про орні землі для наступного виведення з їх складу схилів, земель водоохоронних зон, ерозійно небезпечних та інших непридатних для розорювання угідь, насамперед, на території Смарагдової мережі Створення набору геопросторових даних щодо природоохоронних територій та об'єктів громади
	3.3.3. Сприяти залученню громадськості до прийняття управлінських рішень та участі в їх реалізації	Визначення відновлення довкілля як одного з ключових критеріїв підтримки місцевих ініціатив Стимулювання та підтримка громадських об'єднань, діяльність яких спрямована на захист довкілля, зокрема, об'єктів ПЗФ, територій Смарагдової мережі
3.4. Соціально відповідальна, інклюзивна та безбар'єрна спільнота	3.4.1. Покращити систему соціальних послуг та підтримки вразливих груп населення на засадах адресності та якості	Запровадження під час реалізації проєктів заходів, що сприятимуть зменшенню викидів CO2
	3.4.2. Забезпечити рівний доступ до публічних послуг та простору для всіх груп населення	-
	3.4.3. Впровадити принципи безбар'єрності у просторовому плануванні та публічній інфраструктурі громади відповідно до універсального дизайну	-
	3.4.4. Забезпечити умови для адаптації ветеранів російсько-української війни до мирного життя та підвищити обізнаність цивільного населення до їхніх потреб	Озеленення та благоустрій прилеглих територій Інтеграція екологічних активностей у реабілітаційні програми Екологічно орієнтовані інформаційні кампанії

	3.4.5. Організувати створення та облаштування тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та інших вразливих груп населення	уникати будівництва у зелених зонах, на прибережних смугах або в екологічно цінних місцях Мінімізація земляних робіт і вирубок Енергоефективні та водоощадні рішення Використання сонячних панелей і відновлюваних джерел енергії Освітні програми для мешканців тимчасового житла
3.5. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я, спорту та реабілітації	3.5.1. Посилити кадрову спроможність системи охорони здоров'я громади та створити умови для залучення медичних працівників	-
	3.5.2. Модернізувати інфраструктуру закладів охорони здоров'я з врахуванням доступності та впровадити цифрові рішення для посилення її спроможності	Запровадження під час реалізації проєктів заходів, що сприятимуть зменшенню викидів CO2 Запровадження природотерапії як інноваційної технології реабілітації
	3.5.3. Розвинути систему реабілітаційних послуг у громаді	Переобладнання існуючих центрів, шкіл, лікарень, санаторіїв для реабілітаційних послуг замість нового будівництва. Озеленення та благоустрій територій центрів
	3.5.4. Розвинути профілактику захворювань та зміцнення громадського здоров'я	Профілактика захворювань, просування профілактичних щеплень, інша діяльність, що спрямована на зниження рівнів захворюваності, інвалідності та смертності населення Розвиток інноваційної інфраструктури спортивно-оздоровчих майданчиків Популяризація залучення мешканців до занять фізичною культурою

Крім зазначеного, доцільно налагодити співпрацю громадських організацій та органів місцевого самоврядування громади з міжнародними організаціями та фондами, що підтримують проєкти у сферах екології та охорони довкілля, залучити підприємців до реалізації місцевої екологічної політики.

Переважна більшість рекомендованих робочою групою заходів для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Стратегії були враховані під час підготовки заходів з реалізації оперативних цілей Стратегії.

На всіх етапах реалізації Стратегії заплановані рішення здійснюватимуться відповідно до норм та правил охорони навколишнього середовища й вимог екологічної безпеки, в тому числі відповідно до вимог Водного кодексу України, Законів України «Про охорону земель», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про природно-заповідний фонд України» та інших.

VIII. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, В ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ

Стратегія розвитку Сосницької селищної територіальної громади до 2027 року та її ПЗР на 2026–2027 роки розроблені на довгостроковий період та є плановим документом. Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Стратегії вказує на те, що її реалізація позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, біорізноманіття. Тобто Стратегія спрямована на екологічно збалансований сценарій розвитку та не потребує розгляду альтернатив.

Під час підготовки Звіту про стратегічну екологічну оцінку визначено доцільність та прийнятність планованої діяльності й обґрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки довкілля.

У контексті СЕО Стратегії може бути розглянутий також інший сценарій розвитку: гіпотетичний «нульовий», за яким Стратегія не затверджується та більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем із високою ймовірністю погіршать існуючу екологічну ситуацію. Гіпотетичний сценарій пов'язаний із збереженням нинішнього стану громади. Цей варіант виходить із того, що зміни майже не відбуватимуться. При цьому якісні показники розвитку залишатимуться малорухомими. А це стримує процеси збалансованого (сталого) розвитку громади. Реалізація гіпотетичного сценарію ілюструє значне загострення екологічних проблем, що перешкоджають набуттю комфортних умов життя та добробуту населення. Відтак за результатами аналізу визначено, що в рамках гіпотетичного сценарію подальший сталий розвиток Сосницької громади ускладнений. Цей сценарій призводить до погіршення екологічної ситуації в межах її території.

У контексті стратегічної екологічної оцінки Стратегії, з огляду на перебування країни в стані російсько-української війни, **розглянуто два сценарії можливого розвитку громади**. Вони є описом послідовності подій від теперішнього до майбутнього стану розвитку територіальної громади, що враховує воєнні ризики: **песимістичний та стримано-оптимістичний**. При цьому бралася до уваги найвища імовірність розвитку громади за стримано-оптимістичним сценарієм.

Песимістичний сценарій розвитку формується за комплексу припущень, що тривалий у часі (горизонті планування) баланс зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стан громади як соціально-економічної системи залишається незмінним або може погіршуватися, з огляду на невизначено довгий час продовження війни на виснаження, її наступний перехід у заморожений стан, що не дозволяє сформуванню стимулів для розвитку країни, регіону, громади.

Як вплине перебіг песимістичного сценарію на довкілля та стан здоров'я населення громади:

- до 2027 року кількість населення громади поступово скорочується. Водночас спостерігається його «старіння»; ситуацію погіршуватимуть міграція населення за кордон, у пошуках кращих можливостей, скорочення чисельності населення через людські втрати мобілізованих до ЗСУ місцевих мешканців та мешканок; погіршення ситуації на сході та півдні країни сприятиме поповненню чисельності громади за рахунок ВПО, однак існуватиме виклик їх інтеграції до життя громади, її соціальний склад помітно змінюється;
- продовження війни негативно відобразиться на інвестиційному розвитку громади; він залишатиметься в стані очікування до завершення бойових дій – тобто жодних серйозних інвестицій, тим більше – іноземних, до економіки громади не надходить; серед відкладених у такому разі завдань: ремонт доріг та вулиць, їх освітлення, благоустрій населених пунктів, реконструкція комунальних мереж (в т.ч. водогонів та водовідведення), капітальні ремонти установ та закладів бюджетної сфери, модернізація спортивної інфраструктури; підприємства ЖКГ працюватимуть у збиток через постійне зростання вартості енергоносіїв, а різниця собівартості послуг із

діючими тарифами, скоріш за все, покриватиметься за рахунок селищного бюджету; таким чином він втрачає ресурси, що призводить до неможливості модернізації інженерної інфраструктури; в свою чергу це негативно впливатиме на екологічну ситуацію в громаді та на її привабливість як місця проживання та відпочинку;

- через зменшення кількості дітей відповідно – учнів у закладах загальної середньої освіти зростуть видатки селищного бюджету на утримання закладів загальної середньої освіти – за рахунок інших галузей;
- експлуатація ґрунтів, лісів та водних ресурсів громади залишається без змін – тобто відбувається мало контрольовано, що призводить до погіршення якості ґрунтів, їх ерозії, забруднення лісів та поверхневих вод; як наслідок – зменшення привабливості громади, згорання бізнесу, що розрахований на сферу рекреації;
- проблеми поводження з побутовими не вирішуються – відсоток домогосподарств, що уклали договори на його вивіз суттєво не зростає, а систему централізованого збору, сортування та вивезення побутових відходів створити не вдається – через брак ресурсів, бажання громад-партнерів співпрацювати з цього питання, а також – відсутності попиту на утилізацію сміття в якості пального; зрештою, це призводить до збільшення засміченості території та спричиняє до погіршення навколишнього природного середовища громади;
- істотно покращити умови надання послуг з охорони здоров'я не вдається – переважно вони залишаються на вже досягнутому рівні з тенденцією до погіршення; це прискорює зменшення чисельності населення громади, отже – ресурсів для розвитку медицини також; одночасно через брак ресурсів не вдається модернізувати спортивну інфраструктуру, відповідно – збільшити чисельність мешканців та мешканок, які регулярно займаються спортом, що негативно відображається на показниках захворюваності в громаді.

Стримано-оптимістичний сценарій розвитку будується на припущеннях, за яких формуються сприятливіші зовнішні (глобальні та національні) та внутрішні (ті, що громада здатна створити самостійно) фактори впливу: громада активно використовує власні сильні сторони (конкурентні переваги) та можливості з метою нівелювання ризиків, які виникають з огляду на умови суспільно-економічного розвитку країни. Основним фактором цього сценарію є ймовірність завершення російсько-українсько війни наприкінці 2026 року.

Як вплине перебіг стримано-оптимістичного сценарію розвитку на довкілля та стан здоров'я населення:

- покращується динаміка населення у громаді за рахунок зростання кількості новонароджених, повернення місцевих мешканців та мешканок з-за кордону, демобілізації військовослужбовців ЗСУ, інтегрованих у життєдіяльність громади ВПО; щоправда при цьому частина чоловіків виїжджає за кордон до своїх родин, які там живуть постійно;
- суттєво зростають обсяги публічних інвестицій – насамперед, за рахунок діяльності фондів, що спрямовані на післявоєнне відновлення України;
- на території громади створено привабливі умови для інвесторів, насамперед, в галузі деревообробної, легкої промисловості та енергетики, туристично-рекреаційній сфері, що спирається на відновлювальні джерела, кількість робочих місць помітно збільшується, відповідно рівень зарплат – теж;
- одночасно зростає привабливість Сосницької громади як місця відпочинку, що розташовано недалеко від Чернігова та відносно недалеко від Києва значно мірою на територіях Смарагдової мережі (пойма Десни) з великою кількістю малих річок; в результаті швидко розвивається сфера сервісу, а запобіжні та контролюючі заходи селищної ради дозволяють запобігти негативним наслідкам збільшення такого роду антропогенного навантаження;

- жителі сіл громади дедалі більше впроваджують нові аграрні технології, що призводить до диверсифікації їхнього виробництва, збільшення продукції органічного землеробства на продаж, як наслідок – зростання доходів, насамперед, сільського населення; нові технології також допомагають стримати ерозію ґрунтів;
- розроблено та затверджено Комплексний план просторового розвитку території Сосницької територіальної громади, нові генеральні плани населених пунктів, інша містобудівна документація, що дозволяє збільшити інвестиції до громади, а її розвиток зробити більш гармонійним із точки зору поєднання інтересів людини та довкілля;
- збільшено зелені насадження, зокрема – за допомогою паркових, лісопаркових зон, лісу, а також водних ресурсів (наведено лад у рибальстві);
- в громаді проведено модернізацію мереж водопостачання та водовідведення, дотичної інфраструктури, в селах збільшено частку домогосподарств під'єднаних до централізованого водопостачання та водовідведення, що дозволяє покращити якість питної води та зменшити попадання стоків до ґрунтових вод;
- вдається залучити понад 80% домогосподарств до централізованого збору та вивезення побутових відходів, запровадити роздільне збирання сміття; водночас підвищено екологічну культуру мешканців – більшість відмовляється від спалювання органічних відходів сільського господарства та переходить до компостування;
- розвиток системи охорони здоров'я, швидкі позитивні зміни в спортивній інфраструктурі громади дозволяють покращити стан здоров'я мешканців та мешканок громади.

В основі Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади закладено **стримано-оптимістичний сценарій розвитку**, а оперативна ціль «2.3. Кліматично стійка та адаптована громада» безпосередньо спрямована на досягнення високих стандартів поведінки з довкіллям. Мовиться про діяльність, що спрямована на збільшення природних зон та природних бар'єрів, сприяння відновленню екосистем, покращення кліматичної обізнаності жителів, впровадження цифрового моніторингу кліматичних ризиків. Також новим стандартам поведінки з навколишнім природним середовищем присвячена оперативна ціль «2.1. Громада, яка ефективно управляє природними ресурсами та відходами». Вона націлена на збільшення доступу населення до централізованого водопостачання та водовідведення, впровадження роздільного збирання побутових відходів, стимулювання екологічної свідомості жителів громади, а також на ощадливе та відповідальне використання природних ресурсів. Енергетичній складовій присвячена оперативна ціль «2.2. Енергоефективна громада – локальний енергетичний острів». Вона сконцентрована на діяльності, що покликана зменшити викиди CO₂ за допомогою збільшення генерації за рахунок відновлювальних джерел, підвищення енергетичної ефективності будівель комунальної сфери. Окремі аспекти збереження довкілля є також в оперативній цілі «2.3. Сучасна та інклюзивна дорожня інфраструктура з екологічною стійкістю та доступним транспортним сполученням». Насамперед, щодо модернізації доріг та супутньої інфраструктури з урахуванням мінімізації впливу на довкілля. Всі зазначені цілі – складові стратегічної цілі «**2. Кліматично стійка низьковуглецева громада з комфортним життєвим простором**», яка розглядає питання адаптації до змін клімату в цілому.

Крім того, питання охорони довкілля, сполучення його збереження з господарською діяльністю людини. Порушується також в низці інших цілей. Так стратегічна ціль «**Конкурентоспроможна розумна економіка громади**» спирається на ідею сталого розвитку економіки, відповідно, запровадження новітніх, ощадливих для довкілля, сучасних аграрних технологій, стимулювання виробництва екологічно чистих та органічних продуктів, стимулювання локальної переробки, модернізацію туристично-рекреаційної інфраструктури, а також розробку містобудівної документації з урахуванням екологічних вимог. А в стратегічній цілі «**3. Соціально згуртована, цифровізована спільнота з розвинутим людським капіталом**» порушуються безпекові аспекти як передумова збереження життя та

здоров'я жителів громади. Також у цій цілі розглядають питання охорони здоров'я та спорту, що покликано справити позитивний вплив не лише на якість, але й на тривалість та комфорт життя.

Тому в інтересах ефективного та сталого розвитку громади та підвищення якості життя населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої Стратегії.

Опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення

Зміст звіту про СЕО визначався змістом та характером пропозицій, сформованих під час розробки Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади до 2027 роки та її ПЗР на 2026–2027 роки з урахуванням сучасних знань і методів оцінювання.

З огляду на стратегічний характер такого виду документа державного планування, ключове значення у виконанні СЕО проєкту такого документу мали методи стратегічного аналізу. Насамперед, доречним виявилось застосування аналізу контексту стратегічного планування, що передбачає встановлення зв'язків з іншими документами державного планування. Відповідність пропозицій проєкту загальним цілям охорони довкілля та забезпечення безпечного для здоров'я населення середовища існування дозволило встановити застосування цільового аналізу при проведенні СЕО.

Також проведено аналіз та оцінку ймовірних наслідків виконання цілей, як на окремі компоненти довкілля а також вплив на здоров'я населення.

Для здійснення СЕО був обраний метод експертних оцінок, суть якого полягає у визначенні майбутнього на основі думок кваліфікованих спеціалістів-експертів, та метод екстраполяції, адже цей метод полягає в перенесенні встановленого характеру розвитку певної території чи процесу в майбутнє й ґрунтується на вивченні кількісних та якісних параметрів досліджуваного об'єкта за попередні роки, з подальшим логічним продовженням, окресленням тенденцій його розвитку.

При цьому здійснювалось:

- збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників;
- визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру;
- проведення оцінки потенційного впливу цілей на складові довкілля та на стан здоров'я й добробут населення.

В процесі аналізу стану навколишнього середовища були використані статистичні дані та офіційні дані обласних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища та реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я. Крім того, були проаналізовані доступні дані моніторингових спостережень, що здійснюються в рамках програм державного моніторингу навколишнього середовища на національному та регіональному рівні.

Серед факторів, що ускладнили проведення стратегічної екологічної оцінки можна виділити наступні:

- відсутність деяких статистичних відомостей та інших характеристик, зокрема для кожного окремого населеного пункту громади;
- відсутність методик, що дозволяють здійснювати довгострокові прогнози впливу Стратегії на довкілля.

**ІХ. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ
СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СОСНИЦЬКОЇ ГРОМАДИ, ЇЇ ПЗР ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ
ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ**

Під час реалізації Стратегії та її ПЗР потрібно відстежувати екологічні загрози для довкілля, об'єктивно оцінювати їх наслідки, в т.ч. для здоров'я населення, та вживати заходи з метою їх усунення та нейтралізації. Для цього необхідно провадити моніторинг можливих наслідків реалізації Стратегії та ПЗР для довкілля. Моніторинг здійснює замовник – Сосницька селищна рада. Результати моніторингу оприлюднюються на власному офіційному веб-сайті замовника один раз на рік протягом строку дії ДДП та через рік після закінчення такого терміну.

Моніторинг здійснюється з метою виявлення наслідків виконання документа державного планування (далі – ДДП) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, забезпечення здійснення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання ДДП, а також у разі виявлення негативних наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, вжиття заходів для їх усунення.

Здійснення таких заходів забезпечує можливість:

- виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (на один, три–п'ять, 10–15 років, 50–100 років відповідно), постійних та тимчасових, позитивних та негативних наслідків;
- запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених виконанням документа державного планування;
- виявлення не передбачених звітом про СЕО негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Впливи виконання ДДП на довкілля, у тому числі на здоров'я населення можуть бути виявлені в результаті моніторингу реалізації цілей документу державного планування, що мають прямі наслідки на стан навколишнього середовища, умови життєдіяльності та здоров'я населення. Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Стратегії та ПЗР;
- отримання інформації, яка може бути використана для удосконалення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірка дотримання екологічних норм, встановлених відповідними органами влади;
- відстеження процесу виконання Стратегії та ПЗР відповідно до ухваленого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

За результатами щорічного моніторингу кількість індикаторів може бути розширено шляхом включення до моніторингу додаткових показників відповідно до умов реалізації Стратегії та ПЗР.

Моніторинг проводиться згідно з Порядком здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 р. № 1272.

Наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265 затверджено Методичні рекомендації щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад. Відповідно до вказаного документу моніторинг проводиться з метою відстеження та аналізу

динаміки та структурних змін, що відбуваються у громаді відповідно до стратегічних, оперативних цілей та завдань, визначених у Стратегії.

Для підвищення якості оцінки антропогенного впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я населення, прогнозування стану екосистем та досягнення їх екологічної рівноваги планується проведення лабораторних досліджень стану атмосферного повітря, водних ресурсів, ґрунту.

Для цього доцільно налагодити в громаді системи моніторингу навколишнього природного середовища (повітряний та водний басейни, ґрунт, фізичні фактори впливу) в межах житлової, промислової та рекреаційної зони.

Потенційні індикатори для здійснення моніторингу Стратегії та ПЗР Сосницької громади за всіма оперативними цілями, включно з тими, реалізація яких матиме найбільш відчутний вплив на довілля, наведено в таблиці 9.1.

Таблиця 9.1 Потенційні індикатори для здійснення моніторингу документу державного планування

Оперативна ціль	Індикатори	Одиниця вимірювання
1.1. Стале та інноваційне мале агровиробництво й локальна переробка	Частка мікро та малих домогосподарств, які використовують нові аграрні технології	%
	Обсяги виробництва нішових та екологічних продуктів	в тис. грн./т
	Частка мікро- та малих домогосподарств, які вирощують культури, поява яких стала можливою завдяки кліматичним змінам	%
	Кількість домогосподарств, які використовують теплиці	Один
	Обсяги локальної переробки молока, м'яса, овочів, фруктів, ягід та ін. аграрної продукції	тис. грн.
	Наявність реєстру локальних виробників, які використовують бренд громади або/та екомаркування	+/-
1.2. Конкуреноспроможна туристично-рекреаційна сфера та динамічні креативні індустрії	Кількість облаштованих рекреаційних зон	один
	Протяжність помаркованих туристичних маршрутів	км
	Кількість розроблених та впроваджених туристичних продуктів із локальною складовою (гастрономія, сувеніри, ремесла)	один
	Кількість елементів нематеріальної історико-культурної спадщини, що внесені до відповідних переліків – національного та обласного	один
	Кількість брендovаних вказівників до туристично-рекреаційних та сервісних об'єктів громади, що розміщені на її території	один
	Кількість елементів автентичної культури Сосниччини, що внесені до Національного та обласного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини	один
	Кількість назв виготовленої та поширеної інформаційної продукції про туристично-рекреаційні можливості громади	один
	Частка населених пунктів громади, охоплена креативною інфраструктурою	%
1.3. Сприятливе середовище для підприємництва та інвестування	Частка земельних ділянок (%), що внесені до інтегрованої бази даних	%
	Кількість розроблених детальних планів територій	один
	Кількість реалізованих інвестиційних проєктів у громаді	один
	Кількість локальних торговельних платформ що працюють	один
	Кількість об'єктів, що підготовлені для можливого їх використання мікро- та малим бізнесом	один

Оперативна ціль	Індикатори	Одиниця вимірювання
	Кількість місцевих підприємців, які отримали допомогу від держави та міжнародну протягом календарного року	один
2.1. Громада, яка ефективно управляє природними ресурсами та відходами	Частка домогосподарств громади, що підключена до централізованого водопостачання та водовідведення	%/%
	Відповідність якості питної води Державним санітарним нормам та правилам ДСанПіН 2.2.4-171-10	+/-
	Наявність нових очисних споруд	+/-
	Кількість абонентів водопостачання	один
	Кількість абонентів водовідведення	один
	Протяжність реконструйованих/споруджених ділянок водогонів та водовідведення	км
	Зменшення концентрації шкідливих речовин у стічних водах	мг/дм ³
	Частка домогосподарств, що бере участь у роздільному збиранні побутових відходів	%
	Кількість майданчиків, що обладнані для збору, сортування та централізованого вивозу побутових відходів видалення та логістично пов'язані з сортувальною станцією	один
	Наявність працюючої сортувальної станції побутових відходів	+/-
	Кількість облаштованих компостних майданчиків	один
	Наявність Плану управління відходами Сосницької громади	+/-
2.2. Енергоефективна громада – локальний енергетичний острів	Наявність системи моніторингу та збору даних для оцінки прогресу у сфері енергоефективності та клімату	+/-
	Обсяги електроенергії, що генерується для комунальних організацій за рахунок відновлювальних джерел на території громади протягом року	кВт.год
	Кількість установ комунальної сфери, де запроваджено генерацію енергії за рахунок відновлювальних джерел	один
	Обсяги теплової енергії, що генерується для комунальних організацій за рахунок відновлювальних джерел на території громади протягом року	Гкал
	Зменшення споживання теплової енергії в результаті термосанації приміщень селищної комунальної власності	Гкал (%)
	Кількість розроблених та підтриманих протягом календарного року проєктів, що спрямовані на зменшення викидів CO ₂	один
	Зменшення споживання теплової енергії в результаті заміни котелень, що обігрівають приміщення селищної комунальної власності	Гкал (%)
	Кількість приміщень селищної комунальної власності, де системи опалення замінені на енергоефективні	один
2.3. Сучасна та інклюзивна дорожня інфраструктура з екологічною стійкістю та доступним транспортним сполученням	Довжина/площа відремонтованих ділянок доріг, вулиць та тротуарів відремонтовано з дотриманням вимог безбар'єрності	км/м кв доріг, вулиць
		км/м кв тротуарів
	Кількість об'єктів супутньої дорожньої інфраструктури, що споруджена/капітально відремонтована	один
	Довжина систем лінійного поверхневого водовідведення, очищення разом із водовідвідними лотками, водоскидними системами, що споруджені під час капітального ремонту доріг	м

Оперативна ціль	Індикатори	Одиниця вимірювання
	Кількість дорожніх знаків з обмеження руху габаритних та великовагових вантажів що встановлена на території громади	один
	Частка населених населених пунктів громади, що охоплена регулярними пасажироперевезеннями	один
	Довжина мережі безперервних велосипедних доріжок та смуг	км
	Частка модернізованих тротуарів, що відповідають ДБН та стандартам доступності	%
	Кількість зупинок громадського транспорту, інтегрованих із пішохідною інфраструктурою	Один
	Частка пасажирів (%), які регулярно користуються цифровими сервісами	%
2.4. Кліматично стійка та адаптована громада	Площа паркових зон у населених пунктах громади	кв. м)
	Площа захисних лісосмуг	га
	Площа встановлених прибережно-захисних смуг(ПЗС) водойм	м ²
	Частка порушених, деградованих та малопродуктивних земель	%
	Площа ділянок, де застосована оранка поперек схилу (контурна оранка)	м кв
	Площа відновлених водно-болотних угідь та малих водотоків	га
	Кількість об'єктів ПЗФ на території громади	один
	Наявність Схеми екологічної мережі Сосницької громади	+/-
	Кількість реалізованих учнівських та шкільних проєктів із адаптації до змін клімату та захисту навколишнього середовища	один
	Кількість дрібнодисперсного пилу в атмосферному повітрі	Індекс якості атмосферного повітря
3.1. Безпечна та стійка громада з розвинутою системою собистої безпеки й реугування на ризики	Кількість учасників навчань, які успішно засвоїли базові навички надання першої допомоги	
	Кількість діючих захисних споруд цивільного захисту на підприємствах, установах, закладах селищної комунальної власності	один
	Розрахункова площа укриттів, що встановлені поза підприємствами, установами, закладами селищної комунальної власності – в інших громадських місцях	м кв
	Частка мешканців громади, які живуть у населених пунктах, що охоплені системою новою оповіщення	%
	Кількість мешканців, які мають доступ до освітлених вулиць та громадських просторів	
	Частка населених пунктів громади, які охоплені системою відеоспостереження	%
	Частка (%) охоплення громади послугами притулку для безпритульних тварин	%
3.2. Розвинений людський капітал та сильна локальна	Чисельність дітей та молоді, долучених до освітніх заходів із підвищення екосвідомості	осіб
	Чисельність дітей та молоді, які долучилися до освітніх заходів із підвищення екосвідомості протягом року	осіб

Оперативна ціль	Індикатори	Одиниця вимірювання
ідентичність громади	Частка (%) учнів, які мають доступ до STEM-, STEAM- та лабораторних просторів	%
	Частка учнів з інвалідністю, які мають доступ до інклюзивного середовища	%
	Кількість ВПО та ветеранів російсько-української війни, які пройшли навчальні програми з підвищення кваліфікації	один
	Кількість реалізованих ініціатив, що спрямовані на збереження та розвиток локальної ідентичності громади	один
	Частка населення громади, яка охоплена культурологічними ініціативами протягом року	%
	Частка установ сфери культури, де проведено модернізацію та створено нові простори	%
	Чисельність дітей та молоді, долучених до освітніх заходів із підвищення екосвідомості	осіб
3.3. Інституційно спроможна громада з розвинутою цифровою доступністю та активною громадською участю	Наявність працюючої ГІС громади	+/-
	Кількість жителів громади, працівників ОМС, які пройшли навчання з цифрової грамотності та інформаційної безпеки	один
	Кількість взаємно інтегрованих програмних комплексів, що використовуються селищною радою для організації управління територією	один
	Чисельність управлінських кадрів та депутатів селищної ради, які пройшли спеціалізоване навчання/стажування з вивчення кращих управлінських практик протягом календарного року	осіб
	Кількість ініціатив та проєктів підготовлених та реалізованих громадськими організаціями наданих адміністративних послуг протягом року мобільно	один
3.4. Соціально відповідальна, інклюзивна та безбар'єрна спільнота	Наявність працюючого стаціонарного відділення для перебування самотніх, літніх, непрацездатних людей	+/-
	Частка будівель та об'єктів громади, що відповідають вимогам універсального дизайну	%
	Кількість громадських об'єктів та просторів, оснащених навігацією шрифтом Брайля та тактильними елементами	один
	Кількість осіб із числа ВПО, ветеранів російсько-української війни, які скористалися новими або розширеними соціальними послугами протягом року	один
	Кількість житлових одиниць, що підготовлені для ВПО, ветеранів російсько-української війни та членів їхніх сімей, інших соціально вразливих груп	один
3.5. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я, спорту та реабілітації	Наявність паліативного відділення для перебування поодиноких людей похилого віку	+/-
	Кількість капітально відремонтованих та оснащених обладнанням приміщень закладів охорони здоров'я громади	один
	Наявність модернізованої медико-реабілітаційного відділення в лікарні	+/-
	Вартість нового медичного обладнання (діагностичного, лабораторного, лікувального)	в тис. грн.
	Кількість пацієнтів реабілітаційної медицини протягом року	один
	Частка (%) цільової групи, яка охоплена скрінінгом та щепленнями	%

Оперативна ціль	Індикатори	Одиниця вимірювання
	Кількість нових/модернізованих об'єктів спортивної інфраструктури з врахуванням вимог для адаптивного та інклюзивного спорту	один
	Частка населення громади, яка охоплена масовим спортом	%

Зазначені показники вимірюватимуться раз на рік, у разі виявлення відхилень (за рішенням замовника) може бути встановлений інший термін. У разі виявлення систематичних відхилень від гігієнічних нормативів складових довілля необхідно проаналізувати захворюваність мешканців та мешканок громади з метою виявлення негативного впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення, використовуючи в тому числі статистичні дані.

Для визначення кожного з показників застосовуватимуться такі методи: вимірювальний, реєстраційний, розрахунковий, соціологічний, статистичний, аналітичний.

Для визначення кожного з показників використовуватимуть, насамперед, первинні документи бухгалтерського обліку відповідальних за реалізацію проєктів організацій (за допомогою поточного аудиту). За необхідності (насамперед, щодо об'єктів будівництва) – проведення обстежень. А для приватних господарств – дані електронного погосподарського обліку, запровадження якого передбачає стратегія та її ПЗР. Також використовуватимуть дані, отримані під час розробки проєктів та отримання необхідних дозволів на основі матеріалів досліджень, згодом – моніторингу їх реалізації.

Вплив реалізації Стратегії та ПЗР на зміну клімату здійснюватиметься на підставі проведення аналізу індикаторів, використання яких дозволяє орієнтовно визначити очікувані наслідки від кліматичних змін та дозволять розробити заходи з адаптації до змін клімату під час наступного етапу стратегічного планування. Це індикатори з вразливості території до теплового навантаження та стихійних гідрометеорологічних явищ: середньорічна температура, мінімальна та максимальна температура, річна кількість опадів, середня швидкість вітру, відносна вологість, атмосферний тиск, тенденція змін клімату, повторюваність стихійних метеорологічних явищ. Також враховуватимуться індикатори з вразливості зелених зон населених пунктів: поява інвазійних видів у межах зелених зон, зміщення вегетаційного періоду, площа зелених насаджень на одного жителя, видове різноманіття рослин та тварин.

Здійснення моніторингу впливів виконання ДДП на довкілля, у тому числі на здоров'я населення за визначеними показниками з веденням щорічної звітності дозволить своєчасно виявляти недоліки та порушення, що негативно впливають на комфортність проживання мешканців та мешканок, та об'рунтувати необхідні заходи з їх усунення.

Моніторинг фактичного впливу на довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я під час реалізації Стратегії здійснюватиметься Ріпкиською селищною радою. Вона визначатиме періодичність моніторингу, перелік індикаторів, забезпечить доступ до вихідних даних та результатів моніторингу.

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» моніторинг наслідків виконання ДДП, у тому числі для здоров'я населення, оприлюднюється один раз на рік органом місцевого самоврядування на своєму офіційному вебсайті у мережі Інтернет, вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки та у разі виявлення не передбачених звітом про СЕО негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення.

В разі, коли під час здійснення моніторингу виявлено не передбачені звітом про СЕО негативні наслідки реалізації Стратегії та її ПЗР для довкілля, у тому числі для здоров'я мешканців та мешканок громади, селищна рада вживає заходів для їх усунення, а також розглядає пропозиції щодо внесення змін до Стратегії та ПЗР для запобігання подібним негативним наслідкам у майбутньому. У випадку внесення суттєвих змін до Стратегії та ПЗР вони підлягають стратегічній екологічній оцінці.

**Х. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ
ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.**

Зазначений розділ не розглядається, адже Стратегія розвитку Сосницької громади до 2027 року розроблена з метою провадження діяльності на території Сосницької селищної територіальної громади (що знаходиться в межах Чернігівської області). Виявлені у Стратегії завдання, виконання яких може передбачати діяльність, що відповідно до законодавства підлягає оцінці впливу на довкілля, не потребує здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля.

ХІ. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ

1. За підсумками СЕО підготовлено «Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Сосницької селищної територіальної громади до 2027 року» у відповідності до затверджених наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 р. № 296 Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування та наказом Міністерства екології та природних ресурсів України № 260 від 18.07.2019 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування».
2. Стратегія розвитку Сосницької селищної територіальної громади до 2027 року» – один із головних стратегічних документів для розроблення систем стратегічних, прогнозних та програмних документів щодо здійснення місцевої та регіональної політики.
3. Аналіз стратегічних цілей та завдань відповідних державних та регіональних стратегій екологічної політики та стратегічних цілей та завдань Стратегії розвитку Сосницької селищної свідчить про те, що зазначені цілі та завдання переважно узгоджені й не суперечать одні одним.
4. Екологічними проблемами, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються Стратегії розвитку Сосницької громади можна виділити: небезпека ерозії ґрунтів та погіршення їх родючості; нерозвинутість та одночасно застарілість комунальних мереж (брак водогонів та водовідведення, незадовільний стан очисних споруд); недостатній рівень використання відновлювальних джерел енергії та брак заходів із енергозбереження; низький рівень екологічної культури жителів. Додатковий чинник, що з'явився під час російсько-української війни – обстріли рашистами території сусідніх громад, що призводить до лісових пожеж, а також пожеж на виробництві та приватних садиб.
5. В процесі аналізу поточного стану навколишнього середовища були використані статистичні дані та офіційні дані регіональних органів виконавчої влади, що реалізують державну та регіональну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища та реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я. Крім того, проаналізовані доступні дані моніторингових спостережень, що здійснюються в рамках програм державного моніторингу навколишнього середовища на регіональному рівні.
6. В цілому наслідки від реалізації Стратегії розвитку Сосницької громади до 2027 року та її ПЗР не матимуть суттєвого впливу на довкілля та здоров'я людей, а заплановані цілі та завдання Стратегії в значній мірі сприятимуть їх покращенню.
7. Особливо важливими є завдання Стратегії, що орієнтовані на розвиток мереж водопостачання та водовідведення в сільській місцевості громади, реконструкція очисних споруд в адміністративному центрі, розвиток паркових та інших рекреаційних зон, що значною мірою сприятиме покращенню навколишнього природного середовища, позитивно вплине на здоров'я мешканців та мешканок громади.
8. Аналіз ймовірного впливу реалізації Стратегії розвитку Сосницької громади на клімат вказує на те, що її реалізація має помірний вплив на зміну клімату. Заходи Стратегії направлені на пом'якшення негативного впливу на клімат та сприяння підвищенню сумарного адаптаційного потенціалу території громади до зміни клімату.
9. В процесі СЕО Стратегії розвитку Сосницької громади було розглянуто місцеві програми розвитку, що містять завдання у сфері екології та охорони здоров'я. Результати аналізу завдань екологічної політики визначених у згаданих програмах засвідчили значну ступінь відповідності цілям та завданням Стратегії, запропоновано комплекс заходів, що спрямовані на їх виконання.

10. В представленому звіті СЕО проведена оцінка потенційних кумулятивних впливів запланованих завдань Стратегії на окремі компоненти навколишнього середовища (повітря, вода, ґрунти, біорізноманіття, соціально-економічне середовище). Проведений аналіз виявив потенціал для позитивного впливу Стратегії на навколишнє середовище та здоров'я населення. Водночас були проаналізовані потенційні негативні наслідки, що можуть виникнути внаслідок реалізації окремих завдань.
11. З метою запобігання, мінімізації та пом'якшення потенційних негативних наслідків запропонована низка заходів, які доповнюють задекларовані завдання Стратегії в частині посилення екологічної складової.
12. На основі аналізу та порівняння наявних перспектив розвитку території Сосницької громади була прийнята альтернатива – «Варіант реалізації проекту Стратегії» за стримано-оптимістичним сценарієм. Це відповідає встановленим цілям екологічної політики на державному та регіональному рівнях, а також сприяє досягненню сприятливого в санітарно-екологічному відношенні середовища, його благоустрою, підвищує комфортність проживання населення. Всього було розглянуто два сценарію розвитку – песимістичний та стримано-оптимістичний.
13. Під час здійснення СЕО були розроблені пропозиції щодо моніторингу екологічних впливів, пов'язаних з реалізацією Стратегії. Моніторинг охоплює спостереження за джерелами та факторами антропогенних впливів, а також за ефектами, що спричиняються цими впливами у довкіллі. Для спостереження за здійсненням заходів Стратегії та оцінки їх виконання обрані індикатори стану атмосферного повітря, водних ресурсів, озеленення, енергозбереження, поводження з відходами, здоров'я населення та розроблені додаткові екологічні індикатори до оперативних цілей, що безпосередньо стосуються довкілля та здоров'я людей.
14. Реалізація Стратегії не повинна призвести до виникнення нових негативних впливів на довкілля, та здоров'я населення, але за умови повного фінансування та забезпечення виконання всіх завдань Стратегії, що мають екологічну спрямованість.
15. Транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я жителів, не очікуються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 № 2354.
2. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» 29.02.2019 № 2697.
3. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 № 2059.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо порядку здійснення стратегічної екологічної оцінки» від 03.11.2022 № 2717.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.05.2023 № 430 «Про затвердження Порядку ведення єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки».
6. Накази Міністерства екології та природних ресурсів України:
7. № 296 від 10.08.2018 року «Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування»;
8. № 465 від 23.12.2018 року «Про внесення змін до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування»;
9. № 260 від 18.07.2019 року «Про внесення змін до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування»;
10. № 213 від 28.10.2020 «Про затвердження критеріїв визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення».
11. Аналіз природно-техногенних загроз та пожежної безпеки територій громад, які реформуються в Чернігівській області <https://dsns.gov.ua/upload/2/6/0/1/9/4/yhwqT3limqJPSMZOKHRA1nGuQyV20Tw9AWo0xqsx.odt>
12. Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ns/vzap/arch_vzrap_u.htm
13. В.М.Гавій, С.О.Приплавко, В.В.Суховеев. «Дослідження впливу еколого-агрохімічного стану ґрунтів Чернігівської області на врожайність основних сільськогосподарських культур» <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5494/1/Gaviy,%20Pryplavko,%20Sukhoveev.pdf>
14. Головний сайт для агрономів <https://superagronom.com/news/14694-riven-rozoranosti-teritoriyi-ukrayini-perevischiv-50>
15. Дані державного моніторингу поверхневих вод <https://data.gov.ua/dataset/surface-water-monitoring>
16. Державний водний кадастр <http://geoportal.davr.gov.ua:81/>
17. Державний реєстр нерухомих пам'яток України <https://mcsc.gov.ua/kulturna-spadshchyna/derzhavnyy-reiestr-nerukhomykh-pam-iatok-ukrainy/>
18. Департамент агропромислового розвитку Чернігівської облдержадміністрації <https://apk.cg.gov.ua/index.php?id=20831&tp=1&pg=>
19. Державний реєстр нерухомих пам'яток України <https://mcsc.gov.ua/kulturna-spadshchyna/derzhavnyy-reiestr-nerukhomykh-pam-iatok-ukrainy/>
20. Деснянське басейнове управління водних ресурсів <https://desna-buvr.gov.ua/diialnist/upravlinnya-vodnymy-resursamy/poverhnevi-vodni-resursy/#>
21. Звіт з оцінки впливу на довкілля «Використання лісових ресурсів в порядку проведення рубок головного користування та суцільних санітарних рубок». – Чернігів: філія «Городнянське лісове господарство» ДП «Ліси України». – с. 234 – 283. https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2022-02/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5%20%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%81%D1%8F.%202022%D1%80.pdf
22. Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Програми охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2021–2027 рр. chrome-extension://efaidnbmninnbpcajpcgclefindmkaj/https://eco.cg.gov.ua/web_docs/2145/2016/03/docs/%20%D0%B7%D0%B0%202024%20%D1%80%D1%96%D0%BA%20_2025_09_02_14_40_30.pdf
23. Екологічний паспорт Чернігівської області 2023 року <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=15800&tp=1&pg=>
24. Карти України <https://geomap.land.kiev.ua/zoning-6.html>
25. Карта ґрунтів України <https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy#wi2>

26. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища України в 2020 році <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Natsionalna-Dopovid-2020-2.pdf>
27. Офіційний сайт НСЗУ https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats?_cf_chl_tk=z6JRHVWVkc.geu942Y.E6Naojyxh2ANkUKATED9J3fU-1679337309-0-gaNycGzNCxA
28. Перелік територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення, розташованих у Чернігівській області станом на 01.01.2024 <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=16893&tp=1&pg>
29. Природно-заповідний фонд Чернігівської області. – Чернігів, 2008. – 208 с.
30. Регіональна доповідь «Про стан навколишнього природного середовища Чернігівській області у 2022 році». – Чернігів, 2024 <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=15801&tp=1&pg>
31. Регіональна доповідь «Про стан навколишнього природного середовища Чернігівської області в 2023 році». – Чернігів, 2024 <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=15801&tp=1&pg>
32. Регіональна доповідь «Про стан навколишнього природного середовища Чернігівської області в 2024 році». – Чернігів, 2025 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eco.cg.gov.ua/web_docs/2145/2016/03/docs/%20%D0%B7%D0%B0%202024%20%D1%80%D1%96%D0%BA%20_2025_09_02_14_40_30.pdf
33. Перелік пам'яток культурної спадщини національного значення Чернігівської області, занесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України https://mcip.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/chernigivska_obl._naczznachennya_30.11.2023.pdf
34. Радіологічний стан територій, віднесених до зон радіоактивного забруднення. – К., 2008 (<http://www.old.rv.gov.ua/sitenew/data/upload/photo/table1.pdf>)
35. Реєстр місць видалення відходів Чернігівської області <https://data.gov.ua/dataset/dc0543a2-4cbc-4bd5-afaf-83ae7b61262c>
36. Реєстр об'єктів оброблення та утилізації відходів (станом на 16.01.2023) – Чернігівська область
37. Реєстр об'єктів утворення відходів (станом на 05.07.2023) – Чернігівська область
38. Регіональна схема екомережі Чернігівської області chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://chor.gov.ua/images/Razdely/Norm_docum/Rishennia/7_s_klykannia/8_sessiya/Regionalna_shema_oblasti.pdf
39. Регіональний план управління відходами на території Чернігівської області <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=30583&tp=1&pg=>
40. Реконструкція та благоустрій зелених зон: з чого почати та як успішно втілити проєкт. – К., 2021
41. Статистичний щорічник Чернігівської області за 2015 рік. – Чернігів, 2015.
42. Статистичний щорічник Чернігівської області за 2018 рік. – Чернігів, 2020.
43. Статистичний щорічник Чернігівської області за 2020 рік. – Чернігів, 2021.
44. Статистичний щорічник Чернігівської області за 2021 рік. – Чернігів, 2022.
45. Статистичний щорічник Чернігівської області за 2022 рік. – Чернігів, 2023.
46. Статистичний щорічник Чернігівської області за 2023 рік. – Чернігів, 2024.
47. Схема регіональної екомережі Чернігівської області chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://chor.gov.ua/images/Razdely/Norm_docum/Rishennia/7_s_klykannia/8_sessiya/Regionalna_shema_oblasti.pdf
48. Чернігівський обласний центр з гідрометеорології <https://ch-pogoda.com.ua/index.php/home/klimat>
49. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats <https://rm.coe.int/updated-list-of-officially-adopted-emerald-sites-december-2019-168098ef51>
50. Emerald – standart data form <https://natura2000.eea.europa.eu/Emerald/SDF.aspx?site=UA0000133>

Виконавець документа:

Володимир Бойко – кандидат історичних наук, директор Чернігівського регіонального центру підвищення кваліфікації